T. MACCI PLAVTI

COMOEDIAE

EX RECENSIONE

GEORGII GOETZ ET **FRIDERICI SCHOELL**

FASCICVLVS II

BACCHIDES CAPTIVOS CASINAM COMPLECTENS

EDITIO ALTERA EMENDATIOR

MCMIV

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI.

PRAEFATIO.

Cum annis MDCCCXCII—MDCCCXCVI Plautum in Bibliotheca Teubneriana septem fasciculis comprehensum ederemus, hunc secundum ante primum fasciculum emisimus: in quo ipso conficiendo rationes de quibus ab initio inter nos convenerat quomodo exsequeremur certius circumscripsimus. Vnde factum est, ut non prorsus aequabiliter et inter se et cum ceteris fabulis huius ipsius triadis apparatum constitueremus. Quo cum non una causa accederet propter quam libenter denuo hoc specimen recognosceremus, facile a bibliopola honestissimo nobisque coniunctissimo impetravimus, ut novae editionis facultatem nobis pararet.

Atque in universum non erat quod ab instituta ratione recederemus: quam candidis aequisque existimatoribus et iudicibus nos probasse non sine voluptate cognoverimus. Itaque ex priore praefatione repetere liceat quibus verbis declaravimus, cur per hanc editionem viam longe diversam secuti simus ab ea qua et FLECKEISENVS in hac bibliotheca olim usus est et nos RITSCHELII operam in editione maiore absolvere conati sumus. 'Quod non ideo factum est, quia nos prioris instituti rationisque RITSCHELIANAE paenituerit — etsi non paucos locos quod minus recte tractavimus paenitet sane —, sed quia cum duplex omnino ratio adhiberi probarique possit in scriptoribus antiquis restituendis, alteram illi alteram huic editioni magis convenire iudicamus. Nam ubi apparatu locupletissimo scriptorem instruximus variaque variorum in emendatione tem-

ptanda conamina complexi sumus, non sine emolumento putavimus putamusque etiam in eis locis refingendis periculum fieri posse, quos non nisi exempli causa ludibunda manu ad integritatis speciem adduci contingat, eiusmodi editio cum eis paretur, qui de probabilitate coniectandi ipsi iudicare aut possint aut velint quosque vel imperfecta opera iuvari, quin etiam erroribus interdum ad verum sincerumque converti non pauci experti sint. At in hac editione cum brevitati studendum fuerit, omnia abiecimus quae non satis certa vel minus saltem verisimilia esse censeamus. Quorum magnam molem esse in hoc maxime scriptore et temporum et histrionum, grammaticorum, librariorum iniuriis pessime habito periti et sciunt neque mirabuntur. Qua depravatione cum inter alia hiatus foedissimi et alienissimi ab arte Plautina[1]) haud raro orti sint, eiusmodi locos in hac editione plerumque per lineolam designavimus[2]): non quod tolerandos esse putemus, sed quia in corruptela certa et simplici dubia variaque saepe emendatio adhiberi potest. Hiatus legitimos, inprimis in dihaeresi trochaici septenarii et in sermonum interstitiis sine lineola reliquimus. Lacunas aut stellulis ** aut morarum deficientium notis indicavimus. Alius generis menda graviora cruce † donavimus, nisi quod saepius intacta exhibuimus, quae cum aliqua ratione defendi possint, tamen non libera sint a suspicione. Id in metrorum quoque discriptionem cadit, quam more tralaticio ex Bentlei auctoritate accentibus adumbravimus: ubi haud pauca ex librorum memoria interim admisi-

1) Ab hoc iudicio ex diuturna fabularum tractatione nato nequaquam deiecti sumus novis eisque inter se valde discrepantibus conaminibus, quibus cum alii tum Maurenbrecherus Birtiusque quaedam hiatus genera removere studuerunt. His ipsis diebus dissertationem ex parte huc pertinentem nobis transmisit H. Jacobsohn, 'Quaest. Pl. metr. et gramm.' Gottingae 1904.

2) Saepius sane dubitari potest quonam potissimum loco hoc signum ponendum fuerit idemque interdum cadit in corruptelae et lacunae notas.

mus, de quorum sinceritate valde dubitemus.[1]) Quamquam in locis propter difficultatem metricam criticamve nimis incertis accentus plane omisimus (cf. ad Bacch. 616 sq.). Praeterea saepius in lenioribus correctionibus acquievimus, ubi gravius ulcus latere suspicamur. Quae delenda esse videntur uncis quadratis [ ] cinximus, sed uncis rotundis ( ) quae ad retractationem scaenicam redire potius iudicemus: in qua ipsa indaganda non nisi certiora indicia respicere voluimus, quamvis saepius latius patere hanc rem concedamus. Quae additamenta recepimus, angularibus uncis ⟨⟩ circumclusimus. Saepius factum est, ut his uncis personarum notas cingeremus quae omittunt B^1CD vel $B^1(D)VE$, addit B^2, idque plerumque in initiis versuum, in mediis versibus, si spatia — signo # a nobis significata — in libris omissa erant: quod brevitatis causa fecimus non negantes illas personas ex exemplari quo usus est qui addidit ductas esse posse.[2]) Praeterea si ad verba addita vel deleta nihil adnotatum infra invenies itemque si librorum discrepantiam ad emendationes quas recepimus simpliciter adscriptam leges, scito Italis deberi coniecturam et plerumque in codice Lipsiensi et editione principi *(FZ)* inveniri.' Ceteroqui auctores emendationum singulis versibus adscripsimus addito *del(evit)* vel *secl(usit)* aut *add(idit)* vel *suppl(evit)*, si uncos posuerunt, *lac(unam) sign(avit)*, si defectum notarunt, *dist(inxit)*, si rectius verborum structuram digesserunt, *corr(exit)* vel *trai(ecit)* vel *discr(ipsit)*, si pro librorum scriptura in adnotatione

---

1) Conspectum metrorum generalem sub finem editionis subiunximus eumque cum testimoniis veterum 'de Plauti vita ac poesi' primo fasciculo praemissis coniunctum pro 'Supplemento' redemptor seorsum vendit. Hodie sane in illo 'Conspectu' particulae quaedam retractandae essent ex docta utilique Leonis commentatione 'Die Plautinischen Cantica und die Hellenistische Lyrik' (Gottingae 1898).

2) Ceterum personarum notas, ne confundantur animi legentium, eas quas adhibuimus in contextu servavimus in apparatu, etiamsi libri manuscripti aliter significaverint.

posita et per colon (:) discreta eam proposuerunt quae supra in contextu exstat.[1] Praeterea compendiis usi sumus fere his *Ac(idalius)*, *Ald(us)*, *Bent(leius)*, *Bo(thius)*, *Buech(elerus)*, *Ca(merarius)*, *Dan(ielis)*, *Dissald(eus)*, *Fl(eckeisenus)*, *Goe(tzius)*, *Gru(terus)*, *Gul(ielmius)*, *Guy(etus)*, *Herm(annus)*, *Lamb(inus)*, *(C. F. W.) Mue(llerus)*, *Palm(erius)*, *Py(lades)*, *Ri(tschelius)*, *Sarac(enus)*, *Scal(iger)*, *Schoe(llius)*, *Scut(arius)*, *Sey(ffertus)*, *Stu(demundus)*, *Vss(ingius)*.

Ex his viris doctis O. SEYFFERTUS, cui hanc editionem grato animo dedicavimus, non modo universa opera multum profuit studiis Plautinis, sed etiam peculiarem nobis opem tulit per plagulas corrigendas, quibus adnotationes adscripsit et ex copiis sibi paratis et ex observationibus cogitationibusque haustas.

Librorum manuscriptorum minores discrepantias plurimas abiecimus. Ex orthographico genere pauciora notavimus, sed optimam quae praesto erat memoriam Plautinam plerumque expressimus, maiore constantia usi in pronominis relativi formis, in superlativorum *-um-* terminatione — nisi quod *minim-* servandum erat —, in *uo* pro *uu* restituendo, in *ci* et *ti* syllabis ante vocales discriminandis vocalibusque *e ae oe* distinguendis rebusque similibus. At in praepositionum assimilatione constantiam nullam affectavimus, cum neque ex librorum memoria certae leges erui possint neque Plautina aetate eisque quae proxime insecuta sunt temporibus aequabilitati hac in re Romanos studuisse probari possit. Etiam formas priscas ex librorum memoria servavimus neque tamen ad antiquioris aetatis speciem instaurandam contra libros revocavimus. Formae disyllabae *nihil* cum apud Plautum certa exempla prorsus desint, in proecdosi *nil* formam constanter re-

1) Vt harum vocum compendia, ita explicatione non egent tralaticia illa *cf.* et *sq.* vel *sqq.* et *s. v.* et *vid* et *om* et *praem* et *compr* et *pers* et *spat* similiaque, itemque grammaticorum nomina saepius breviata.

posuimus: nunc *nihil* restituimus itemque *mi* pro *mihi* multo rarius exhibuimus partim ex metri commodis partim ex ipsa librorum memoria: quamquam in eiusmodi re quoad procedere libeat liceatque plane certis finibus vix umquam circumscribetur. Itemque de synizesi admittenda dubitationes restant, in qua ex Muelleri rationibus a Plauto prorsus abiudicanda Skutschius quaedam admisit prorsus improbabilia, ut nobis videtur; quamquam tantum ei dedimus, ut contra rationem in proecdosi exhibitam *méo, súo,* sim. notaremus, non *meó, suó,* sim., ubi de brevi brevianti aut non minus bene aut adeo melius cogitari posset. Item *éius húius* sim. formam disyllabam, *eíus, huíus,* sim. formam monosyllabam insignivimus. Enclisin ut in verbi substantivi *es* et *est* formis aliisque ubi dudum adhibetur admisimus, ita in *quidem* particula, ubicumque praecedens monosyllabum per inclinationem debilitatum esse significandum erat, itemque in *nequis* et *siquis* (in proecdosi omnino sic exhibitis): ultro procedere certis de causis noluimus, quamvis multum inclinationis rationi ex versibus saepe conspicuae tribuamus.

Vbi codicis rescripti Ambrosiani *(A)* auctoritas accedit — id quod in summo margine numeris vulgatae adscripsimus[1]) — emendatiorem huius libri scripturam (litteris capitalibus exhibitam) una cum deteriore lectione 'Palatinorum' qui a potiori dicuntur adnotavimus: qui ubi emendatiorem habent scripturam, plerumque solius Ambrosiani discrepantiam apparatui inseruimus.[2])

Reliquos codices singulos rarius notavimus solitis litteris usi (*B* = codex vetus Camerarii Palatino-Vaticanus

1) Etsi haud raro etiam ubi 'accedit' paucissima tantum inde peti posse notum est.

2) Consentaneum est nos Apographon Studemundi diligenter ad ea quae ipsi adnotaveramus adhibuisse. Locos aliquot Casinae antequam proecdosin emitteremus denuo inspexit Schoellius: in plerisque verum vidit Studemundus, in singulis tamen lectionibus ab illo etiam hic apparatus discrepat. Leviores discrepantias non est quod adnotemus.

saec. X: B^2 [apud Lindsayum B^3] eiusdem corrector antiquus, quem in octo prioribus fabulis alterum codicem adhibuisse non spernendae auctoritatis cum Seyffertus maxime declaraverit, accuratius excussit Lindskogius 'De correcturis sec. man. in cod. vet. Plaut.' [Lundae 1900]; *C* = Palatinus saec. X/XI; *D* = Vaticanus Vrsinianus saec. XI; *V* = Leidensis Vossianus saec. XII; *E* = Ambrosianus saec. XII; *J* = Britannicus saec. XII; *O* = fragmentum e Captivis [v. 400—555] ex saec. X/XI in Vaticano Ottoboniano servatum). Plerumque archetypi huius classis *BCD* vel *B(D)EV* (= *P*) scripturas eruimus: ubi vero duplex vel adeo triplex testimonium exhibere visum est, per *vel* scripturas coniunximus ab ea plerumque profecti quam *P* habuisse veri similius sit; atque interdum de altera lectione vel interpolatione vel correctura ascripta vel significata cogitari potest, saepius de diversis diversorum librorum classiumve scripturis. Singularem inter hos ipsos libros locum tenere Turnebi quae dicuntur membranas cum dudum pronuntiaverint Goetzius Loewiusque dissentiente Leone, iam ille quoque agnovit ex novis subsidiis cum Lebretonii tum Lindsayi invento acumineque paratis. Ex quibus etsi apparuit Senonensem olim fuisse librum temporum iniuria primum decurtatum deinde prorsus abolitum, tamen *T* signum retinuimus, quod iam saepius adhibendum fuit. Vbi exemplar phototypum Lindsayi ('The codex Turnebi of Plautus' Oxonii 1898) secuti sumus, sed ut eis lectionibus quas ille in Philologi suppl. VII p. 120 sqq. omisit dubitandi signum vel 'ut videtur' adscriberemus. Nam de singulis scripturis qualis praesto est collatio haud raro ambigi potest: de summa re ipsaque novi inventi gravitate miramur exstitisse qui dubitationem moverit.

Iam quae ad editionem maiorem praeter ea quae ipse huius recognitionis contextus apparatusque suggerit interim cum ex nostris curis tum ex aliorum sedulitate accesserunt, etsi hoc loco comprehendere

neque voluimus neque potuimus, tamen nonnulla de singulis locis per hanc praefationis opportunitatem apte addi opinamur, quorum rationem qui utentur facile perspicient. Quam praemisso libello 'Ancient editions of Plautus' (Oxonii 1904) — in quo haud pauca probare minime possumus — in 'Scriptorum classicorum Bibliotheca Oxoniensi' nuper edere coepit recognitionem Lindsay (Tomus prior 1904), eam nobis benigne transmisit, cum haec nostra instauratio magna ex parte typis iam exscripta esset. Ex hac quoque pauciora quam praesto erant infra notavimus.

BACCHIDES. 2. *De* annis *dubitat Lindsay: atque* annos *fere praeferas ex eis quae post alios composuit Th. Fr. Kane 'Case forms with and without prepositions by Pl. and Ter. to express time' (Baltimore 1895) p. 9 sq., etsi ipse p. 23. 34* annis *hoc loco admittit.* — 29. Nec a *pro* Necum *Seyfferti est: nam Mercerus* Ne a *scripserat. Praeterea* quiquam *corr. Seyffertus.* — *In fragm.* [XXI] ted *olim receptum abiecimus, cum de* fortasse ‖ Te amare suspicarier ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ *cogitari possit.* — 37. ne defuerit cor catum *Schoellius coll. Persa 622 sqq.* — 66 sq. Penetrare *deleto* me *Lindsay cum Redslobio ('Berl. phil. W.schr.' 1902 p. 554), remedio nequaquam leniore, verborum conformatione artificiosiore ac prorsus improbabili.* — 96. nobis sit (*vel* sit nobis) opulentum opsonatum opsonium *trai. Schoellius commendante allitteratione, permittente ipsa librorum discrepantia.* — 107. decedam ui<a> *idem.* — 121 sq. *Cf. Ausonius p. 164, 3 ed. Peip.* — 122 sq. thalemis *B*[1]. thalem i *item B*[1] *e corr. teste Seyfferto: ubi* Is *revocavit in proecdosi Schoellius mutata interpunctione, quo tollitur error latius patens (cf. Seyffertus 'Berl. phil. W.schr.' 1890 p. 212 sq.).* — 140. Cum παῖς intus sit et <cum> *Havetus,* Quom Hyacinthus intus sit et *Lindsay, ubi paulo probabilius cum Seyfferto* Quom alumnus i. s. e. *scribas.* — 143. obsecro *libri, non* opsecro. — 146. i tu horsus (*vel* horsum) domum *Seyffertus.* — 150. *Versum tutatur H. Weber Philol. LVII p. 231,*

vix recte. — 153. *Cf. ad Capt. 243.* — 180. *Cf. Ausonius p. 478 ed. Peip.* — 260. triobolum *etiam B, non* triobulum, *teste Fleckeiseno.* — 262. pelasgonem *B*[1] *teste Seyfferto.* — 266. adulterinum et νόθον eum esse s. *Schoellius.* — 274. accipetrina *(non* accipitrina, *ut cum Hermanno vulgabatur) servandum esse docet Skutschius in Woelfflini Archio XII p. 201 servavitque Thes. l. l.* — 278. domum *tutatur Heckmannus 'Prisc. lat. scriptores qua ratione loca significaverint non usi praepositionibus' (Monasterii 1904) p. 16. 75.* — 298. eo *ante Vssingium del. Muellerus Pros. p. 313.* — 304. ⟨illi⟩ ire *Muellerus Mus. Rhen. LIV p. 384 assentiente Pradelio Philol. LXIII p. 320 (qui antea* ⟨ab⟩ire *proposuerat).* — 329. *Pro* adferet *cum Vssingio* adferat *commendat Seyffertus.* — 332. qui ⟨puro⟩ auro *Schoellius in proecdosi.* — 346. mnesilochus *etiam D habere ex Studemundi collatione monet Seyffertus.* — 348. Abeo hinc *idem in proecdosi. Cf. Sjögren 'De partic. copul. ap. Pl. et Ter.' (Upsaliae 1900) p. 147.* — 378. appellere *libri, non* adpellere. — 394. *Cf. Ausonius p. 426 ed. Peip.* — 401. commodesticus *(coll. Capt. 87) vel similem formationem iocosam olim versum clausisse*
incommodus
coni. Schoellius (ut ex commodesticus *librorum scripturas derives).* — 411. perdidit assentia *idem coll. Placido s. v.* — 417. quom etiam ipsus sese *et* 425. praefecto ⟨tu⟩ *Lindsay.* — 428. *Cf. Vahlenus ad Cic. leg. II 15, 38.* — 433 Cum libr⟨o; c⟩um legeres *Leo.* Cum librum legere⟨ti⟩s *(scil. tu cum magistro) Schoellius.* — 434. *Cf. Fronto p. 162 ed. Nab.:* maculosioraque quam nutricis pallium. — 480. ferat ⟨ei⟩ ad papillas *Leo.* ferat ad — ⟨ad⟩ papillas *Goetzius (paedagogus cunctatur verum dicere).* — 482. manũ *D teste Studemundo.* — 518. Tum quom, mihi ⟨crede⟩, nihilo pluris referet *Schoellius* (blandiri *in A pro additamento habens,* mihi *in utraque recensione servatum ipsaque commoditate sermonis commendatum servans: errat Lindsay 'Ancient editions of Pl.' p. 58)* — 530. omne aurum: ⟨ergo⟩ nunc ego *idem*

in proecdosi. — 553. Obsecro *B testibus Pareo et Luchsio.* — 565. ⟨de⟩ me *pro* mi *Keilius in Varr. r. r. III 16, 2.* — 569. *Velut* Quid duae — sunt factae de una? *dicturum interrumpi coni. Schoellius: unde* Quid duas? *Pyladis ab omnibus receptum abiecimus.* — 570. paruom = parum *summo librorum consensu firmari nequaquam demonstravit Lindsay in Woelfflini Archio XIII p. 133.* — 573. *An* ego nequám hominis sum *traiciendum coll. v. 558?* — 580. cõmesse *D teste Studemundo.* — 581. Foris púltare hauscis. écquis his⟨c⟩ in aédibust? *Schoellius.* — 602. scutum *(T) nullo modo servari potest.* — 616. 617. *ita constituit Seyffertus in proecdosi:* Crédibile hoc est néquior | ⟨Mé⟩ nemost neque indígnior | Quoí di⟨ui⟩ benefáciant neque quem quísquam homo aut amét aut adeat. — 619. me⟨st⟩ *Fraesdorffius.* — 622. amens *pro* amans *plerique cum Saraceno: unde* modo *Goetzius,* mihi *Leo suppl.* ⟨amens⟩ amans *Schoellius.* — 633 sq. *sic Schoellius in proecdosi:* Réppuli reiéci hóminem quid mihí | Íd prodest? quíd faciam? níl habeo miser: | Illé quidem homo abducét, scio. — 641. hodie *post* duplex *trai. Lindsay, vitiose.* — 695. Perge, facile *Seyffertus in proecdosi.* — 710. Ea ballista *B.* — 739. tibi *add.* B^2 *teste Lindskogio.* — 740. componit *libri, non* conponit. — 765. Tranquillum mi *Schoellius in proecdosi.* — 770. Nimium *Leo.* — 793. intendit erus *in* intendit enus *corr.* B^1, *non* B^2. — 797. Bene naue (= gnaue) *Schoellius* (ratis *ad utrumque membrum adhibens*). — 827. permitie *etiam B teste Studemundo: quode dubitamus.* — 851. quacum *etiam CD cum B.* — 870. potest B^1 *cum T.* — 873. Vin *Morris itemque (post Geppertum) Cas. 272, fortasse recte.* — 893. *Quae in Woelfflini Archio X p. 116 monstravit Schoellius, neque Havetus ibid. p. 176 neque Leo infirmarunt: quare Lindsay iam missa sententia sua ab Haveto propugnata* Lato *recepit duce Varrone.* — 918. *Cf. Gellius I 7, 3:* in Plauti comoedia moechus ... 'manifestarius'. — 922. *Palatinorum scripturam cum aliis propter sollemnem verborum*

collocationem retinuimus, etsi hoc ipso loco temere *propter vim repetitionis cum A interponi potuit.* — 932. Nunc ⟨Priamus⟩ priusquam huc senex (*vel* Nunc priusquam huc senecio) uenit *Schoellius: nam* prīus *Lindsayi hoc loco non magis quam aliis procedit.* — 938. *Cf. Marius Victorinus p. 23, 17 K.:* in comoedia scriptum erat 'ellum': non recte uos fecistis 'illum': est enim 'en illum'. — 965. expuli *servat Keilius in Cat. de agric. XXXIII 4 p. 65.* — 974. *De* equidem *cf. Skutschius Herm. XXXII p. 94, qui* Atque quidem *cum Muellero praefert, fortasse recte.* — 979. 980. 981. *Hos versus in fine mutilos esse cum Seyfferto censuimus in proecdosi.* — 987. ⟨illi⟩ Ilio *Lindsay.* — 994. Equidem iustumst, tuos *Schoellius in proecdosi.* — 999. NI. *praem. B.* — 1041 sq. tu *v.* 1041 *excurrens olim ad v.* 1042 *pertinuisse censet Schoellius, ubi post* Vel ut (aurum perdas) *cum facile intercidere poterat tum optime quadrat oppositis verbis* vel ut amator perieret. — 1054. exitio *Ritschelius probante cum plerisque Lindsayo coll. v. 947: ubi* exitium *servavimus coll. v. 944 (item Hor. c. I 15, 21 sq., al.).* — 1060. *Cf. Sjögren l. s. s. p. 148 sqq.* — 1082. unde *pro* ut *Havetus 'Rev. de philol.' XIII p. 139.* — 1083. *De* desidiai *pro* desidiae ei *cogit. Schoellius in proecdosi.* — 1097. memora[ui]t sibi ⟨in⟩ hunc annum conductam *Muellerus l. s. s. p. 384. Cf. Kane l. s. s. p. 9 sq.* — 1120. tantu *cum* B^1 *etiam* D^1, *ut vid.* tanto B^2CD^2. — 1164. opus uerbis est *CD.* — 1167. probriperlecebrae *Peters 'Harv. Stud.' IX p. 118.* — 1198. censes sumére *recte defendi tum credemus, si etiam Amph. 811* non potest capere *servandum esse demonstraverint aliaque id genus.* — 1201. ne⟨min⟩is *Leo, probabilius saltem quam* Veneris *Elmer 'Transact. Amer. Philol. Assoc.' XXXII p. 66.* — 1206. *De* ite *dubia est explicatio, nisi quod errare Lindsayum certum est 'Anc. ed. of Pl.' p. 83.* — 1209. ageremus *pro* faceremus *non dudum correctum esse miramur: nam aperte spectat ad comoediam veritati vitae respondentem.*

CAPTIVI. 2. *Ad* hi *cf. Bachius 'de attract. inv.' p. 24.* — 39. *Ad* illic *cf. Skutschius 'Forsch.' p. 115.* — 80. *Vtrum* coccleo *an* occleo B^1 *habeat, dubium videtur.* — 80 sq. 83. *Cf. Hieronymus ad Laetam VIII 10* (in cochlearum morem suco uictitant suo). — 86. res redierunt (*vel* rediere) tum *ante Schoellium Redslobius 'N. Philol. Rundsch.' VI p. 120 (ubi* canes *ex v.* 85 *adsciscit Niemeyerus).* — 91 sq. nunc multum periculumst. Nunc *Karstenus Mnemos. XXI p. 289.* — 94. illi est captus in acie *et* 96. Senex hic habitat *et* 102. cupi⟨ens opt⟩o *Havetus 'Mélanges Boissier' (1903) p. 255.* — 104. Nullae sunt spes *idem coll. Rud. 352, non male. Atque v.* 104. 105 *post v.* 92, *v.* 107. 106 *(hoc ordine) post v.* 95 *collocat (servans tantum tralaticium post Acidalium v.* 101—103 *ordinem); praeterea novam scaenam signat quo loco v.* 102—107 *exstant in codicibus neglectis eis quae disputavit Spengelius.* — 110. *Ante* tu *dist.* B^2 *teste Lindsayo.* — 111. af quaestoribus *mire Havetus l. s. s. (et in Woelfflini Archio IX p. 176 sq.).* — 121. men uis dem ipsus *Schraderus 'de -NE partic.' p. 9 (263).* — 123. faciam ut praedices *Havetus coll. Amph. 1087 prorsus aliter comparato (cf. potius Cic. in Catil. I 9, 23 al.).* — 169. ⟨alium⟩ Aleum *vel potius* alium ⟨Aleum⟩ *Lindsayus in utraque editione: quod non tantum propter ipsam litterarum similitudinem displicet. De* intus *inserendo cum Schoellio plane convenerat Bachio in Studem. Stud. II p. 399 neque rectius cum Redslobio* eccum ⟨intus⟩ hic *corrigi ex eiusdem disputatione apparet.* — 171 sq. ⟨ERG.⟩ confido fore. [ERG.] Ita di deaeque faxint *Lindsay: quod nullo modo defendi potest.* — 183. 191. *De formis* temperi tempori *cf. Heckmann l. s. s. p. 28 sq. et Jacobsohn l. s. s. p. 42 sq.* — 199. Et erili imperio eamque *trai. Nettleship, lenius quam melius.* — 208. had *etiam* E^1 (u *s. v.* E^3) *teste Seyfferto.* — 236 sq. *Quod Spengelius post* Fiunt *potius Philocratis personam addidit probante et Seyfferto et Lindsayo, etiamnunc admitti posse negamus: neque enim* nunc ut mihi *et* Quod tibi *sic apte sese excipiunt.* —

243. ess' nunc (*ut Bacch. 153* ess' iam) *admisimus, quae forma etiam v. 885 et Cas. 230 admitti potest (qua occasione data monemus versum Naevii comici 108 R.* saep' *formam recipere videri).* — 267. inuolucre *dubitanter servavimus: cf. Georges s. v.* uolucre. — 280. tam gratiast *vitiosam Niemeyeri scripturam mirum est recepisse Lindsayum in editione a. 1900, cum ipse vitium notet.* — 285. Quod *librorum in editione maiore editore invito relictum erat.* — 345. híc ŏptime tr. r. *Skutschius Herm. XXXII p. 92, evidenter ut putat.* — 347. ero suo *pro* seruos *Kellermannus in Comment. Ien. VII p. 176.* — 359. illo' (*sic, non* illō) *B habere monet Seyffertus.* — 371 sq. *Quod v. 58 sq. aliisque locis prorsus certum est genus emendandi, etiam hoc loco admisimus, ubi* ea *unde prognatum sit vix aptius explicaveris (atque recepit etiam Lindsayus).* — 392. fecit et semper *trai. Wilamowitzius.* — 395. hoc <nunc> *Muellerus Mus. Rhen. LIV p. 385.* — 418. *Versum intolerabilem ut alios toleravimus, cum v.* 415 *utique egeat additamento.* — 420. laudibus *quod ex* B^2 *plerique adsciverunt dubitamus num maioris auctoritatis sit quam* stulte *eiusdem correctura v. 259.* — 455. emere V^1 *cum E teste Lindsayo.* — 458. modo <ad> *etiam Muellerus l. s. s. recte defendit.* — 470. radiculos *D teste Lindsayo.* — 477. *De* terrunci *cf. Buechelerus Mus. Rhen. XLVI p. 236.* — 519. Neque ex Ílio exitióst neque adeo spés quae hunc mi aspellát metum *Schoellius.* — 527. *Cf. doctam disputationem Th. Hingstii 'de spondeis et anapaestis in antepaenultimo pede versuum generis duplicis Latinorum' (1904) p. 56.* — 554. *Mirum est Lindsayum iterum iterumque (a. 1896. 1900. 1904) propter allitterationem commendare traiectionem* iste | homines morbus, *cum* múltos iste mórbus homines mácerat *multo praestantiorem praebeat allitterationem. Quod ideo monemus, quia non ad hunc solum locum haec pertinet observatio.* — 562. ligurgus *etiam E teste Seyfferto.* — 568. TY. B^2 *teste Lindsayo.* — 576. hunc *etiam in B esse monuit Seyffertus (quod neque Ritschelius neque*

Loewius notaverant). — 599. ⟨uirum,⟩ Hégiŏ. HE. Quíd si *Lindsay.* ⟨AR.⟩ Hercle — HE. Quid si *Schoellius. Certe hoc quoque loco* B^2 *maiorem vix auctoritatem habet in delenda voce inopportuna cum versus detrimento. Nam eraso* Hercle B^2 *et* Quid *rescripsit et delevit* quid. — 603. procul: tamen *dist. Leo, Lindsay, vix rectius.* — 615. ipsam *B teste Lindsayo tacentibus ceteris quorum collationes novimus.* — 631. ⟨uir⟩ uideo *Muellerus l. s. s.: quod corrumpit, non emendat oppositionem inter* puerum puer *et* maior maiorem. *Rectius* ⟨pol⟩ ego *Schoellius: cf. Niemeyeri adn.* — 639 sqq. *Versus non recte sic se excipere certum est — nam nihil valet Lindsayi defensio —: sed cum neque Brixii transpositio praestet leniori quam Schoellius adhibuit et de lacuna inter v.* 640 *et* 641 *cogitari possit, nihil mutavimus.* — 655. *Cf. Lindsay 'Harvard. Stud.' IX p. 128.* — 657. *De nomine* Cordalio *cf. Persa*^{2} *praef. XVIII et Schmidtius Herm. XXXVII p. 364.* — 669. suscenses *B testibus Ritschelio et Lorenzio.* — 672 sq. *Recepta Nonii scriptura Leo ut distinxit probante Niemeyero ab omni probabilitate abhorret.* — 687. pericło *B teste Lorenzio (unde* periculo *voluisse librarium et Ritschelius sumpsit nil adnotans et Seyffertus recte monuit).* — 699 sq. *Ob turbatam in libris discriptionem versuum nihil interesse Lindsayus dixit utrum* Bene est *in principio versus relinquamus necne: quod secus esse intelleget quisquis quomodo turbatum sit accuratius perpenderit. (Ceterum v.* 700 Nec ⟨usquam⟩ quisquam *qui ante Lindsayum proposuit Langius Annal. philol. a. 1894 p. 283 etiam v.* 772 ⟨umquam⟩ quoiquam *temptavit, ubi* ⟨quicquam⟩ supplicare *Lindsayus.)* — 703. quiiquam B^1 *teste Lindskogio.* — 724. Ibi B^2 *teste Lindskogio idemque* n *post* octo *manum posteriorem videri addidisse iterumque* ^{n} *perspicuitatis causa suprascripsisse adnotavit.* — 791. *Cf. Leo 'Anal. Pl.' (1898) p. 23.* — 797. *Cf. Pradelius in Annal. philol. suppl. XXVI p. 475 adn. (de libris errans). Etiam v.* 798 ⟨ut⟩ quemque offendero *Muellerus l. s. s.* — 819. *Cf. Costa 'Diritto*

privato' (1890) p. 376 sq. adn. — 841. exagam *B teste Lindskogio idemque dubitanter Ritschelius enotavit, ubi* ex igam *Seyffertus exscripsit.* — 845. Túan causa me (*vel* Túan me causa *coll. v. 853*) incénsuram aedis censes *Schoellius.* — 856. tu te (*non* tute) *praeeunte* te tu *Boscha Nipperdeius Opusc. p. 179; rectius ut videtur.* — 862. proprium *utique servandum: cf. Schoellius Ephem. epigr. VIII p. 261: hiatus per* agnum ⟨una⟩ adferri *removeri poterit. Nam de* proprium *cum Lindsayo minime cogitandum* (*cf. nunc etiam Jacobsohn l. s. s. p. 26 sq.*). — 881. *Cf. Hingstius l. ad v. 527 s.* — 882. *De* Paegniū (— uenit?) *pro* Iam diu *cogitat Seyffertus.* — 885 sq. *Cf. ad v. 243.* — uae aetati — ⟨ERG.⟩ tuae. Quippe *Lindsay in edit. min.* — 900. potes *in BEVJ exstare et verum esse posse monuit Seyffertus in proecdosi.* — 902. *Fortasse* praeruncabo *potius scribendum est duce A v.* 915, *qui hanc ipsam formam ibi testatur; cf. Mil. gl. 318, ubi eadem fortasse forma latet in* B^1*D.* — 940. uti *in libris est non* uti ei. — 950. heus *post* uos *suppl. Skutschius.* — accersite *BE itemque* (*ex* arc-) *V.* — 959. *Cf. Pradelius l. s. s. p. 543 adn. De* tua ex re facies pessuma (⟨p⟩ess⟨u⟩ma[la]) meliusculam *cogitat Goetzius.* — 964. *Contra Leonis edictum a Niemeyero repetitum cf. accuratam Sjögreni disputationem l. s. s. p. 97 sqq.* — quę (*vel* que) B^1 *secundum Lindskogium* (quid B^2). — 997. audax suis *etiam in B esse monuit Seyffertus.* — 1005. *Cf. Bachius in Studem. Stud. II p. 412.* — 1009. quo ius B^1. quoi//us B^2 *teste Lindskogio.*

CASINA. *Arg.* 1. conserui ⟨ui⟩ *post Opitzium Muellerus l. s. s. p. 386: quod minime suadet* summa ui *v. 80.* — *Arg.* 4. subelicitur (*vix* subdicitur) B^1, sub////icitur (‿i) B^2 *et* 5. Nequā//// *ex* Nequaquam (˜) B^2 *teste Lindskogio.* — 2. et ⟨ego⟩ uos Fides *Skutschius Mus. Rhen. LV p. 272* sqq. *bene de prologo Πίστει tribuendo deque Diphilo auctore disputans* (*cf. Jacobsohn p. 2 sq.*). — 13. Antiquam ⟨eam⟩ eius e. c. *Muellerus l. s. s.* — 23. aes ⟨cito⟩ *Pradelius l. s. s. p. 534 adn.* — 47. ad

eamm aetatem ⟨usque⟩ *idem ibid. p. 470.* — 61. et *delebat Fleeckeisenus, fortasse iure.* — 77. *Mira Leonis adnotatio* 'greetiis *E V, v. l. B' inde orta videtur, quod obiter inspecta edittione maiore* 'ł *B' ad praecedentia, non ad* ł *pro* uel (meea) *rettulit, ut saepius in compilando apparatu critico pecccavit.* — 102. prẹraptum (a, *non* u) B^1 *secundum Lindskogium.* — 110. iure *etiam* E^1 *teste Seyfferto. De* rurce *cf. Heckmannus l. s. s. p. 29.* — 128 sq. iaiunium Iaiunumst *et v.* 803 iaiunitate *Skutschius in Woelfflini Archio VII p. 528: quo A ducere v. 129. 803 certum est, etsi de Plauti ipsius scriptura dubites.* — 221. placituram ⟨cenam⟩ credo *Bierma in sent. controv. dissertationi 'de Pl. Pseudolo' (1897) add.* — 229. *De exitu versus nos etiamnunc valde dubitare vix est quod dicamus. Cf. Sjöggren l. s. s. p. 91.* — 230. *Cf. ad Capt. 243.* — 239 sqq. *Cf. Skutschius Mus. Rhen. LIV p. 483, qui ommes v. praeter* 243 (?). 244. 245 *pro anapaestis habens v.* 240 *suppl.* ⟨Qui⟩ sénecta aetate *et v.* 241 Pol ego ⟨eaim⟩ amico (eam *cum Leone*). — 256 sq. nisi *ex v.* 257 *in finem v.* 256 *adhibens illic* quam *del. Bierma l. s.. p. 110.* — 272. *Cf. ad Bacch. 873.* — 347. empsiculeem *a Thewrewkio apud Paulum restitutum O. Muelleri coniiectura est, non inscita, sed admodum incerta.* — 378. prīus *Lindsayi non magis hoc loco quam aliis probatur vel iuvat.* — 399. *Ad* deliquerit *cf. Buechelerus Mus. Rhen. XXXVIII p. 520.* — 407. ut ille: rursum *distt. Schoellius in proecdosi.* — 427. qui sim (*pro* sic) morrtuos *Bierma l. s. s.* — 485. hoc = huc *defendi possse monet Goetzius* (id 'rus' — *scil. quo duces uxorem* — huc erit). — 512. *De* ut *iterato cf. Muellerus l. s. s., de* idem *cogitans denuoque v.* 513 sq. *commendans quod olim proposuerat.* — 517. Cum ego amem, me castigare *Seyffertus in proecdosi.* — 523. tu *ante* colas *supplens Lindsayus (cf. 'Class. rev.' a. 1892 p. 124) versum merulae incongruum reddidit. De* merula ⟨uetus⟩ *duce versiculo a Mallio Theodoro p. 593, 20; 594, 6 K. variato cogitat Schoellius.* — 529. uinnulus doctus dicax *et v.* 542 ellam

Seyffertus in proecdosi, ubi etiam v. 564 sq. procedere, In eum diem *dist. ante Leonem. Ceterum v.* 564 Hominém amatorem (*ut* flagitium hominis *a Schoellio primo sic explicatum) cum Lindsayo admisimus, quamvis valde dubitemus.* — 617. Aut quod *tuetur Thulinus 'de coniunctivo' p. 137, ubi* quot *Lindsayus (servato* tot *v.* 618*): vix recte.* — 640. percussit *E teste Seyfferto, ubi* percursit *Loewius diserte enotavit consentiente Schoellio.* — 651. coëpit *noluimus enotare admissis versiculis quales vulgaris forma h. l. efficit.* — 668. hodie — *distinctionem plerisque probatam ne necessariam habeas cf. Bacch. 698; Curc. 321, al.* — 725. 'Fateor, *h. e.* Fateor me bonum virum esse' *Seyffertus in proecdosi.* — ego ⟨et⟩ esurio *Ioachimus.* — 726. hodie ⟨sum Sardanapal⟩lus *Lindsayus, perquam improbabiliter.* — 729. Dábo tibi *μέγα κ. praefert Seyffertus, ubi propter v. 732 similitudinem* Dabó tibi *μ. κ. notavimus dubitanter.* — 744. *Ad* Citrio *nomen cf. Schmidtius Herm. XXXVII p. 360. 615.* — 782. ⟨me⟩ et *Lindsayus, litteris potius quam sententiae consulens.* — 803. *Cf. ad v. 128 sq.* — 814. *Extrema verba (ubi* Casinus *iam omnes cum Schoellio vindicant) cui tribuenda sint etiamnunc latet. Certe Olympioni ipsique Chalino — cui Lindsayus imputavit — minus etiam quam Lysidamo conveniunt.* — 826. Male malae mala *commendabat Seyffertus in proecdosi.* — 851. *Cf. Leo in Woelfflini Archio IX p. 167.* — 864 sq. nisi *pro* ne *Brixius probante Lindsayo, qui trai.* * * * nisi illum quidem Nequiorem esse arbitrare qui praebet illi locum *(cf. 'Journ. of. phil.' XXVI p. 298).* — 916 sq. *Cf. Blasius in Woelffl. Archio IX p. 488.* — 994 sq. *Cf. post Palmerum Buechelerumque Leo et Spechtius 'de immo partic.' (Ienae 1904) p. 20 adn. — De exitu Casinae contra Leonem Skutschiumque disputat Legrandius 'Rev. des ét. gr.' a. 1902 p. 376 sqq. non cedente Skutschio Herm. XXXIX p. 302 adn.*

Ienae et Heidelbergae m. Iul. a. MDCCCCIIII.

G. G. F. S.

T. MACCI PLAVTI

BACCHIDES

PERSONAE

PISTOCLERVS ADVLESCENS
BACCHIDES SORORES MERETRICES
SERVOS
CLEOMACHVS MILES
LYDVS SERVOS
CHRYSALVS SERVOS
NICOBVLVS SENEX
MNESILOCHVS ADVLESCENS
PHILOXENVS SENEX
PARASITVS
PVER
ARTAMO LORARIVS
CATERVA

ACTVS I

I BA. Vlíxem audiui fuísse aerumnosíssumum,
Qui annís uiginti ¦ érrans a patria áfuit.
Verum híc adulescens múlto Vlixem anteít ⏑–,
Qui | ílico errat íntra muros cíuicos.
II ⏑–⏑–⏑ quídquid est nomén sibi. 5
III Illa mea cognominis fuit.

. . –

IV SERV. Quíbus ingenium in ánimo utibilest, módicum et sine uernílitate.
V Víncla, uirgaé, molae: saéuitudó mala
Fit peior.
VI Conuérrite –⏑ scópis, agite strénue. 10
VII ⏑–⏑–⏑–⏑ ecquis éuocat
Cum nássiterna et cúm aqua istum inpuríssumum?

VIII Sicut lacte lactis similest.
IX suam qui auro uitam uenditat (*scil.* latro).
X Sció spiritum éius maiórem esse múlto 15

Fragmenta reliquimus ut antea disposueramus: coniunximus quae cohaerere videbantur, scaenas tamen distinguere non ausi sumus || I. *Charis. p. 201, 17* | ann̄ XX | II. *Serv. Dan. ad Aen. X 493* || III. *Serv. ad Aen. VI 383* | mea *vel* mei || IV. *Non. p. 342, Charis. p. 206, 11* | ignes *Non.* (utibile et modicum est *Charis.*) || V. *Non. p. 172* || VI. *Charis. p. 219, 16* || VII. *Fest. p. 169 M.* (hęc quis) || VIII. *Prob. p. 7, 7 (= Mar. Plot. p. 471, 24), Pompei. p. 199, 16, Cledon. p. 48, 21* || IX. *Serv. Dan. ad. Aen. XII 7* || X. *Additam. post Prisc. lib. XI vel XVI (I p. 575 H.), schol. (cf. Serv.) ad Verg. Georg. IV 171* (*v.* 16 *sq.*), *Non p. 474* (*v.* 18) |

Quam fólles taurı́ni habént, quom liquéscunt
Petraé, ferrum ubí fit. BA. ⟨Quoiátis⟩ ⏑ –́ – ?
SER. Praenéstinum opíno esse: ita erát gloriósus.
XI ⏑ –́ – ⏑ –́ – neque haúd subditíua
Glória oppidum árbitror. 20
XII Quaé sodalem átque me exércitos habét.

XIII – ⏑ – – ⏑ – cór meum, spés mea,
Mél meum, suáuitudó, cibus, gaúdium.
XIV Sine te amem.
XV Arabus. 25
XVI Sin lénocinium fórte collubitúmst tibi,
Videás mercedis quíd tibist aequóm dari,
Ne istác aetate mé sectere grátiis.
XVII Nec a quóquam acciperes álio mercedem ánnuam
Nisi ab sése nec cum quíquam limarés caput. 30
XVIII Limaces uiri.
XIX ⏑ –́ Cupidon técum saeuit ánne Amor?
XX Nam (tuquidem) credo quoiuis excantare (facile) cor potes.
[XXI Fortasse te amare suspicarier.
XXII Argentum hinc facite.]
XXIII Noenum.

---

habent *schol. Verg.*: habeant *Prisc.* | *suppl Ri ex Prisc.* | opino *Non.*: opinor *Prisc.* | errat *Non.* || XI. *Donat. ad Andr. I 2, 34* XII. *Non. p. 6, Charis. p. 229, 26* | exercitis *Charis.* || XIII. *Non. p. 173* || XIV. *Donat. ad Eun. IV 2, 13* || XV. *Charis. p. 123, 11* || XVI. *Charis. p. 200, 7* | aecum || XVII. *Non. p. 334* | necum quoquam acceperis: *corr Mercerus* || XVIII. *Non. p. 333* || XIX. *Non. p. 421, Serv. Dan. ad Aen. IV 194* | sicut *Serv.* saeuis *Non.*: *corr Iunius* || XX. *Composuimus ex Nonii p. 102* (nam credo cuiuis excantare cor potest) *et Serv. plen. in Bucol. VIII 71* (nam tu quidem cuiuis excantare cor facile potes) *testimoniis* || XXI. *Donat. ad Hec. III 1, 33 Plauto simpliciter tribuens: dubitanter huc refert Ri* | suspicabere: *corr Bent* || XXII. *Donat. ad Phorm. IV 3, 30 Plauto simpliciter tribuens: huc refert dubitanter Ri* || XXIII. *Gloss. Plaut. adfert e Bacchidibus, huc refert Ri* ||

BACCHIDES. PISTOCLERVS
MERETRICES II ADVLESCENS

* * * * * * * * * * *

BA. Quíd si hoc potis est, út tu taceas, égo loquar?
SO. Lepidé: licet. 35
BA. Vbi me fugiet mémoria, ibi tu fácito ut subueniás, soror.
SO. Pól magis metuo, míhi in monendo né defuerit † oratio.
BA. Pól ego [quoque] metuo, lúsciniolae né defuerit cántio.
Séquere hac. PI. Quid agunt dúae germanae méretrices cognómines?
Quíd in consilio cónsuluistis? BA. Béne. PI. Pol haud meretríciumst. 40
BA. Míserius nihil ést quam mulier. PI. Quíd esse dices dígnius?
BA. Haéc ita me orat, síbi qui caueat áliquem ut hominem réperiam
Áb istoc milite: út, ubi emeritum síbi sit, se reuehát domum.
Íd, amabo te, huic cáueas. PI. Quid isti cáueam? BA. Vt reuehatúr domum,
Vbi ei dediderit óperas, ne hanc ille hábeat pro ancillá sibi. 45
Nám si haec habeat aúrum quod illi rénumeret, faciát lubens.
PI. Vbi nunc is homost? BA. Iam híc, credo, aderit. séd hoc idem apud nos réctius
Póteris agere: atque ís dum ueniat sédens ibi opperíbere.
Eádem biberis, eádem dedero tíbi ubi biberis sáuium.
PI. Víscus merus uostrást blanditia. BA. Quíd iam? PI. Quia enim intéllego, 50

---

35. ut tu *Charis.*: ut | eloquar *B*¹ | *dist Dousa* ‖ 36. fugiet *(item T) vel* effugiet ‖ 38. ego quoque *vel* quoque: *corr Reiz* ‖ 40. concilio: *corr Ri* | BA. Bene pol. PI. Haud: *corr Ac* ‖ 41. dicis: *corr Leo* ‖ 43. Vt istoch militem | seu (se ut *T*, *ut vid.*): *corr Py* | reueat *T* ‖ 44. reueatur *(item T) vel* reuehatur ‖ 46. si haec *vel* haec si (haec *om.* si *ut vid. T*) ‖ 47. hic credo aderit *vel* credo aderit hic ‖ 48. opperibere *vel* operibere ‖ 49. biberis ubi biberis *T* ‖

Dúae | unum expetitís palumbem: périi, harundo alas uérberat.
Nón ego istuc facinús mihi, mulier, cónducibile esse árbitror.
BA. Quí, amabo? PI. Quia, Bácchis, Bacchas métuo et bacchanál tuom.
BA. Quíd est? quid metuis? né tibi lectus málitiam apud me suádeat?
PI. Mágis inlectum túom quam lectum métuo: mala tu's béstia. 55
Nam huíc aetati nón conducit, múlier, latebrosús locus.
BA. Égomet, apud me sí quid stulte fácere cupias, próhibeam.
Séd ego apud me te ésse ob eam rem, míles quom ueniát, uolo:
Quía, quom tu aderis, huíc mihique haud fáciet quisquam iniúriam.
Tú prohibebis ét eadem opera túo sodali operám dabis, 60
Ét ille aduenieus túam med esse amícam suspicábitur.
Quíd, amabo, opticuísti? PI. Quia istaec lépida sunt memorátui:
Éadem in usu atque úbi periclum fácias aculeáta sunt,
Ánimum fodicant, bóna destimulant, fácta et famam saúciant.
(Ápage a me, apage. BA. Ah nímium ferus es. Pl. Míhi sum. BA. Malacissándus es.) 65[a]
SO. Quíd ab hac metuis? PI. Quíd ego metuam rógitas? adulescéns homo 65[b]
Pénetr[ar]e<m> me huius modi ín palaestram, ubi dámnis desudáscitur?
Vbi pro disco dámnum capiam, pró cursura dédecus?

---

53. Qui *vel* Quid || 57sq. Egomet (*vel* PI. Egomet) *et* BA. Sed ego: *corr Sarac* || 57. si quid *T ut vid.*: quid || 59. aderis *vel* adderis || 60. eadem *vel* eandem || 61. med (*item T*) *vel* me || 64. destimulant (*item T*) *vel* distimulant || 65[a]. *Vers. del hoc loco Ac: cf. v. 73* || 65[b]. Quid ab *vel* SO. Et quid ab | adulescens homo *T*: homo adulescens || 66. penetrare (*item T*) me: *corr Bo* ||

SO. Lépide memoras. PI. Ýbi ego capiam pró machaera túrturem,
(Ýbique inponat ín manum alius míhi pro cestu cántharum:)
Pró galea scaphiúm, pro insigni sít corolla pléctilis, 70
Pro hásta talos, pró lorica málacum capiam pállium:
Ýbi mihi pro equo léctus detur, scórtum pro scuto áccu[m]bet?
Ápage a me, apage. SO. Ah, nímium ferus es. PI. Míhi sum. SO. Malacis⟨s⟩ándus es.
Équidem tibi do hanc óperam. PI. Ah, nimium prétiosa's operária.
BA. Símulato me amáre. PI. Ýtrum ego istuc iócon adsimulem an sério? 75
BA. Héia, hoc agere méliust: miles quom húc aduenìat, té uolo
Me ámplexari. PI. Quíd eo mihi opust? BA. Ýt ille te uideát, uolo:
Scío quid ago. PI. Et pol égo scio quid métuo. sed quid aís? BA. Quid est?
PI. Quíd si apud te ⟨e⟩ueniát desubito prándium aut potátio
Fórte aut cena, ut sólet in istis fíeri conciliábulis, 80
Ýbi ego tum accumbam? BA. Ápud me, mi anime, ut lépidus cum lepida áccu[m]bet.
Lócus hic apud nos, quámuis subito uénias, semper líber est.
Ýbi tu lepide uóles esse tibi 'méa rosa' mihi dícito
'Dáto qui bene sit': égo ubi bene sit tíbi locum lepidúm dabo.
PI. Rápidus fluuius ést hic: non hac témere transirí potest. 85
BA. Átque ecastor ápud hunc fluuium áliquid perdundúmst tibi.

---

69. *del Buecheler* ‖ 70. pectilis *B ante correcturam* ‖ 71. talos *T*: talus ‖ 72. p̄co *vel* preco ‖ 73. a me] mea: *corr ex v.* 65ᵃ ‖ 74. Ah *vel* At ‖ 76. meliust *vel* melius | quam ‖ 77. quod eo *T* | opus est *vel* opus (opust *T*) ‖ 79. *add Ca* ‖ 80. inistis fieri *vel* fieri inistis fieri ‖ 81. accumbam *vel* accubam *vel* accubiam *(item T)* ‖ 85. transire *vel* transiri *(sic Charis. et Serv. Dan.)* ‖

Mánum da et sequere. PI. Aha, mínime. BA. Quid ita?
PI. Quía istoc inlecebrósius
Fíeri nihil potést, nox mulier uínum, homini adulescéntulo.
BA. Áge igitur: equidém pol nihili fácio nisi causá tua.
Ílle quidem hanc abducét: tu nullus ádfueris, si nón
lubet. 90
PI. Súmne autem nihilí, qui nequeam ingénio moderarí
meo?
BA. Quíd est quod metuas? PI. Níhil est: nugae. múlier, tibi me emáncupo:
Túos sum, tibi dedo óperam. BA. Lepidu's. núnc ego
te facere hóc uolo:
Égo sorori méae cenam hodie dáre uolo uiáticam:
É[g]o tibi argentúm iubebo iam íntus ecferrí foras: 95
Tú facito opsonátum nobis sít opulentum opsónium.
PI. Égo opsonabo: nám id flagitium méum sit, mea te
grátia
Ét operam dare mi ét ad eam operam fácere sumptum
dé tuo.
BA. Át ego nolo dáre te quicquam. PI. Síne. BA. Sino
equidem, sí lubet.
Própera, amabo. PI. Príus hic adero quám te amare
désinam. — 100
SO. Béne me accipi<e>s áduenientem, méa soror. BA.
Quid ita, óbsecro?
SO. Quía piscatus méo quidem animo hic tíbi hodie
euenít bonus.
BA. Méus ille quidemst. tíbi nunc operam dábo de
Mnesilochó, soror,
Vt hic accipias pótius aurum quám hinc eas cum mílite.
SO. Cúpio. BA. Dabitur ópera. aqua calet: eámus hinc
intro, út laues: 105
Nám ut in naui uécta's, credo tímida's. SO. Aliquantúm, soror.

92. nihil est. PI. || 93. lepidus nunc: *corr Meursius* || 94. dare *vel* dari || 95. Ego *etiam Charis.*: *corr Herm* | iubeo: *corr ex Charisio* || 96. opsonatum nobis sit *vel* nobis obsonatum sit (sic nobis obsonatum *T*) || 97. sit meum sit *ante ras B* || 99. dare nolo dare *B*[1] || 101. *add Bent* || 105. hinc *(item T) vel* hinc hinc || 106. *v. post 107 iterant B C* | in naui *vel* naui | uecta es *vel* uectes ||

[Simul huic nescioqu⟨o⟩i, turbare qui huc it, decedamus.]
BA. Séquere hac igitur me íntro in lectum, ut sédes lassitúdinem.

ACTVS II

LYDVS. PISTOCLERVS
SERVOS ADVLESCENS

LY. Iam dúdum, Pistoclére, tacitus té sequor
⟨Ex⟩spéctans quas tu rés hoc ornatú geras. 110
Namque íta me di ament, út Lycurgus mĭhi quidem
Vidétur posse hic ád nequitiam addúcier.
Quo núnc capessis té⟨d⟩ hinc aduorsá uia
Cum tánta pompa? | PI. Húc. LY. Quid, huc? quis istíc habet?
PI. Amór, Voluptas, Vénus, Venustas, Gaúdium, 115
Iocus, Lúdus, Sermo, Suáui[s]sauiátio.
LY. Quid tĭbi commercist cúm dis damnosíssumis?
PI. Malí sunt homines quí bonis dicúnt male.
Tu dís nec recte dícis: non aequóm facis.
LY. An déus est ullus Suáui[s]sauiátio? 120
PI. An nón putasti esse úmquam? o Lyde, es bárbarus:
Quem ego sápere nimio céensui plus quám Thalem,
Is stúltior es bárbaro potício,
Qui tántus natu deórum nescis nómina.
LY. Non híc placet mi ornátus. PI. Nemo ergó tibi 125
Hoc ápparauit: mĭhi paratumst quoí placet.
LY. Etiám me aduorsus éxordire argútias?
Qui sí decem habeas línguas, mutum esse áddecet.
PI. Non ómnis aetas, Lýde, ludo cónuenit.
Magis únum in mente⟨m⟩st mĭhi nunc, satis ut cómmode
Pro dígnitate opsóni haec concurét cocus. 131

---

107. *secl Ri* | nescio qui: *corr Vahlen* || 110. *add Weise* || 111. ligurgus || 113. *add Guy* || 114. habet *vel* habet̄ || 115. Amor *vel* Vmor || 116. 120. suauis sauiatio (*vel* suauiatio): *corr Herm* || 119. nec recte *vel* non recte || 123. i *B e corr* (*pro* is) | est *Festus* | putitio *Paulus* || 126. Haec || 130. *add Ri* ||

LY. Iam pérdidisti te átque me atque operám meam,
Qui tíbi nequiquam saépe monstrauí bene.
PI. Ibidem égo meam operam pérdidi, | ubi tú tuam:
Tua dísciplina néc mihi prodest néc tibi. 135
LY. O praéligatum péctus. PI. Odiosús mihi's:
Tace átque sequere, Lýde, me. LY. Illuc sís uide:
Non paédagogum iám me, sed Lydúm uocat.
PI. Non pár uidetur néque sit consentáneum,
Quom †haec intus intus sít et cum amica áccubet 140
Quomque ósculetur ét conuiuae alii áccubent,
† Praesentibus illis paedagogus una ut siet.
LY. An hóc ad eas res ópsonatumst, óbsecro?
PI. Sperát quidem animus: quo éueniat dis ín manust.
LY. Tu amícam habebis? PI. Quóm uidebis, túm scies.
LY. Immó neque habebis néque sinam: † iturus sum domum. 146
PI. Omítte, Lyde, ac cáue malo. LY. Quid 'cáue malo'?
PI. Iam excéssit mi aetas éx magisterió tuo.
LY. O bárathrum, ubi nunc es? út ego te usurpém lubens.
[Videó nimio iam múlto plus quam uóluerani.] 150
Vixísse nimio sátiust iam quam uíuere.
Magístron quemquam díscipulum minitárier?
(Nihil móror discipulos mi ésse iam plenos sánguinis:
Valéns afflictat mé uaciuom uírium.)
PI. Fiam, út ego opinor, Hércules, tu autém Linus. 155
LY. Pol métuo magis ne Phoénix tuis factís fuam
Teque ád patrem esse mórtuom renúntiem.
PI. Satis hístoriarumst. LY. Híc uereri pérdidit:
(Compé⟨n⟩dium edepol haúd aetati optábile
Fecísti, quom istanc náctu's inpudéntiam.) 160
Occísus hic homost. écquid in mentémst tibi
Patrém tibi esse? PI. Tíbi ego an tu mihi séruos es?
LY. Peiór magister te ístaec docuit, nón ego.

---

134. ego meam *(sic Charis.) vel* meam || 135. nec tibi *vel* neque tibi || 136. perreligatum: *corr* B^2 || 140. intus intus *vel* intus | accubet *vel* accumbet || 145. tum *vel* tunc || 150. *secl Ri* || 153. *secl. Guy* | moror *vel* mor *vel* morum || 154. 159. 160. *ex diasceue repetit Brachmannus* || 154. uaciuom *vel* uacuum || 155. ut *vel* utet || 156. fuam *vel* suam || 159. *add* B^2 || 160. nactus inpudentiam *vel* inpudentiamactus inpudenciam || 161. mentem est *vel* mente est || 162. an *vel* aut | seruus es *vel* seruus ||

Nimió's tu ad istas rés discipulus dócilior
Quam ad ílla quae te dócui, ubi operam pérdidi. 165
Edepól fecisti fúrtum in aetatém malum,
Quom istaéc flagitia mé celauisti ét patrem.
PI. Istáctenus tibi, Lýde, libertás datast
Orátionis: sátis est. sequere hac me ác tace.

CHRYSALVS
SERVOS

Erílis patria, sálue, quam ego biénnio 170
Postquam hínc in Ephesum | ábii conspició lubens.
Salúto te, uicíne Apollo, qui aédibus
Propínquos nostris áccolis, ueneróque te,
Ne Nícobulum mé sinas nostrúm senem
Prius cónuenire quám sodalem uíderim 175
Mnesílochi Pistoclérum, quem ad epístulam
Mnesílochus misit súper amica Bácchide.

PISTOCLERVS. CHRYSALVS
ADVLESCENS SERVOS

PI. Mirúmst me ut redeam te ópere tanto quaésere,
Qui abíre hinc nullo pácto possim, sí uelim:
Ita mé uadatum amóre uinctumque ádtines. 180
CH. Pro di ínmortales, Pístoclerum cónspicor.
O Pístoclere, sálue. PI. Salue, Chrýsale.
CH. Compéndi uerba múlta iam faciám tibi.
Veníre tu me gaúdes: ego credó tibi.
Hospítium et cenam póllicere, ut cónuenit, 185
Peregre áduenienti: ego aútem uenturum ádnuo.
Salútem tibi ab sodáli solidam núntio.
Rogábis me ubi sit: uíuit. PI. Nempe recté ualet?
CH. Istúc uolebam ego éx te percontárier.
PI. Qui scíre possum? CH. Núllus plus. PI. Quemnam
ád modum? 190

166—169. *hoc ordine B repetit post 175*: *hoc loco libri sic:* 168. 169. 166. 167 ‖ 166. aetatem *vel* aetate ‖ 167. Cum *vel* Qum ‖ 168. Istac *vel* Istec | tibi lide *vel* tibi lida et *vel* tibi id de ‖ 169. me hac: *trai Bo* ‖ 171. efesum *vel* effesum ‖ 173. propinquus *vel* propinquis | uenerorque B^2 ‖ 174. nicobolum *D* ‖ 176. epistolam ‖ 184. tu me *vel* me ‖ 189. percontarier *vel* percunctarier ‖

CH. Quia, sí illa inuentast quám ille amat, uiuít [recte
et] ualet:
Si nón inuentast, mínus ualet moribúndusque est.
Animást amica amánti: si abest, núllus est:
Si adést, res nullast, ípsus est, nequam ét miser.
Sed tú quid factitásti mandatís super? 195
PI. Egon út, quod ab illo<c> áttigisset núntius,
Non ímpetratum id áduenienti ei rédderem?
Regiónes colere máuellem Acherúnticas.
CH. Eho, an ínuenisti Bacchidem? PI. Samiám
quidem. 199. 200
CH. Vide, quaéso, ne quis tráctet illam indíligens:
Scis tu út confringi uás cito Samiúm solet.
PI. Iamne út soles? CH. Dic úbi ea nunc est, óbsecro.
PI. Hic, éxeuntem me únde aspexistí modo.
CH. Vt istúc est lepidum: próxumae uicíniae 205
Habitát. ecquidnam méminit Mnesilochí? PI. Rogas?
Immo únice unum plúrumi pendít. CH. Papae.
PI. Immo út eam credis? mísera amans desíderat.
CH. Scitum ístuc. PI. Immo, Chrýsale, [h]em, non
tántulum
Vmquam íntermittit témpus quin eum nóminet. 210
CH. Tanto hércle melior [Bacchis]. PI. Ímmo — CH.
Immo hercle ábiero
Potiús. PI. Num inuitus rém bene gestam audís erì?
CH. Non rés, sed actor míhi cor odio saúciat.
Etiam Épidicum, quam ego fábulam aeque ac me ípsum
amo,
Nullam aéque inuitus spécto, si agit Péllio. 215
Sed Bácchis etiam fórtis tibi uisást? PI. Rogas?
Ni nánctus Venerem essem, hánc Iunonem dícerem.
CH. Edepól, Mnesiloche, ut hanc rém natam esse in-
téllego,
Quod amés paratumst, quód des inuentóst opus. 219

191. *del Ri* ‖ 194. *dist Herm* ‖ 196. *add Ri* ‖ 198. colere mauellem *vel* mauelle colere mauellem ‖ 206. et quid nam: *corr Pius* | rogas *vel* rogitas ‖ 207. plurimi *vel* prurimi (plurimique *Charis.*) ‖ 208. eum: *corr Ac* | miserae B^2 ‖ 209. *del Brix* ‖ 211. *del Bent* ‖ 213. Non erus: *corr Bo* ‖ 216. etiam *vel* etiam etiam ‖

Nam istóc fortasse auróst opus. PI. Philippeó quidem.
CH. Atque éo fortasse iám opust. PI. Immo etiám prius:
Nam iam húc aduenietmíles —⟨CH.⟩ Et milés quidem?
⟨PI.⟩ Qui de ámittenda Bácchide aurum hic éxigit.
CH. Veniát quando uolt átque ita ne mihi sít morae.
Domíst: non metuo néc ⟨ego⟩ quoiquam súpplico, 225
Dum quídem hoc ualebit péctus perfidiá meum.
Abi íntro: ego hic curábo. tu intus dícito
Mnesílochum adesse Bácchidi. PI. Faciam út iubes. —
CH. Negótium hoc ad me ádtinet aurárium.
Mille ét ducentos Phílippum attulimus aúreos 230
Ephesó, quos hospes débuit nostró seni:
Inde égo hodie aliquam máchinabor máchinam,
Vnde aúrum efficiam amánti erili fílio.
Sed fóris concrepuit nóstra: quinam exít foras?

NICOBVLVS. CHRYSALVS
SENEX SERVOS

NI. Ibo ín Piraeum: uísam | ecquae aduénerit 235
In pórtum ex Epheso náuis mercatória.
Nam méus formidat ánimus, nostrum tám diu
Ibi désidere néque redire fílium.
CH. Extéxam ego illum púlcre iam, si dí uolunt.
Haud dórmitandumst: ópus est chryso Chrýsalo. 240
Adíbo hunc, quem quidem ego hódie faciam hic árietem
Phrix⟨i⟩: ítaque tondebo aúro usque ad uiuám cutem.
Seruós salutat Nícobulum Chrýsalus.
NI. Pro di ínmortales, Chrýsale, ubi mist fílius?
CH. Quin tú salutem prímum reddis quám dedi? 245
NI. Salué. sed ubinamst Mnésilochus? CH. Viuít, ualet.
NI. Venítne? CH. Venit. NI. Eúax, aspersísti aquam.
Benene úsque ualuit? CH. Páncratice atque athlétice.
NI. Quid hóc qua causa eum ⟨hínc⟩ in Ephesum míseram?

---

220. aurum est || 222 sq. *add Gul* || 225. *add Bo* || 230. philippos: *corr Bent* || 232. machinam *vel* machimam || 243. nicobolum *vel* nicobulum || 245. primum salutem: *trai Bo* || 249. *add Ca* ||

Accépitne aurum ab hóspite Archidémide? 250
CH. <H>eu, cór meum et cerebrum, Nícobule, fínditur,
Istíus hominis úbi fit quo<m>que méntio.
Tun hóspitem illum nóminas hostém tuom?
NI. Quid ita, óbsecro hercle? CH. Quía edepol certó scio,
Volcánus, Luna, Sól, Dies, d[i]ei quáttuor, 255
Sceléstiorem núllum inluxere álterum.
NI. Quamne Árchidemidém? CH. Quam, inquam, Ar-
chidémidem.
NI. Quid fécit? CH. Quid non fécit? quin tu id mé rogas?
Primúmdum infitias íre coepit fílio,
Negáre se debére tibi trióbolum. 260
Contínuo antiquom | hóspitem nostrúm sibi
Mnesílochus aduocáuit, Pelagoném senem:
Eo praésente homini extémplo ostendit sýmbolum,
Quem túte dederas ád eum ut ferret fílio.
NI. Quid, úbi ei ostendit sýmbolum? CH. Infit dícere
Adúlterinum et nón eum esse sýmbolum: 266
Quotque ínnocenti ei díxit contumélias.
Adúlterare eum aí[e]bat rebus céteris.
NI. Habétin aurum? | íd mihi dicí uolo.
CH. Postquám quidem praetor récuperatorés dedit, 270
Damnátus demum, uí coactus réddidit
Ducentós et mille Phílippum. NI. Tantum débuit.
CH. Porro étiam ausculta púgnam quam uoluít dare.
NI. Etiámnest quid porro? CH. Ém, accipetrina
haec núnc erit.
NI. Decéptus sum: Autolyco hóspiti aurum crédidi. 275
CH. Quin tu aúdi: — NI. Immo ingenium áuidi haud
pernoram hóspitis.
CH. Postquam aúrum abstulimus, ín nauem conscén-
dimus
Domí cupientes. fórte ut adsedi ín stega,
Dum círcumspecto, | átque ego lembum cónspicor

250. hospite *vel* hospide || 251. nicobole || 252. quaque: *corr Lamb* || 254. certo *vel* certe || 255. sol luna: *trai Guy* | diei *vel* dies: *corr* B^2 || 256. illuxere *vel* inluxure || 257. Quam ne *vel* Quam ni || 262. pelasgonem B^1 || 268. *del Guy* || 271. demum *vel* deotium || 274. Em *vel* Hem | accipe trina: *corr Herm* || 275. auiolico *vel* auioloco: *corr Scutarius* || 278. Domum: *corr Ri* ||

Longúm, strigorem máleficum exornárier. 280
NI. Perii hércle: lembus ílle mihi laedít latus.
CH. Is erát communis cum hóspite et praedónibus.
NI. Adeón me fuisse fúngum, ut qui illi créderem,
Quom mi ípsum nomen éius Archidémides
Clamáret dempturum ésse, si quid créderem? 285
CH. Is lémbus nostrae náui | insidiás dabat.
Occépi ego obseruáre eos quam rém gerant.
Intérea e portu nóstra nauis sóluitur.
Vbi pórtu eximus, hómines remigió sequi,
Neque aués neque uenti cítius. quoniam séntio 290
Quae rés gereretur, náuem extemplo státuimus.
Quoniám uident nos stáre, occeperúnt ratem
Tardáre in portu. | NI. Édepol mortalís malos.
Quid dénique agitis? CH. Rúrsum in portum récipimus.
NI. Sapiénter factum a uóbis. quid illi póstea? 295
CH. Reuórsionem ad térram faciunt uésperi.
NI. Aurum hércle auferre uóluere: ei rei operám dabant.
CH. Non mé fefellit, sénsi: eo exanimatús fui.
Quoniám uidemus aúro insidias fíeri,
Capimús consilium cóntinuo: pos[t]trídie 300
Auférimus aurum | ómne illis praeséntibus
Palam átque aperte, ut ílli id factum scíscerent.
NI. Scite hércle: cedo quid ílli? CH. Tristes ílico,
Quom extémplo a portu | íre nos cum auró uident,
Subdúcunt lembum cápitibus quassántibus. 305
Nos ápud Theotimum omne aúrum depos<i>uimus,
Qui illíc sacerdos ést Dianae | Éphesiae.
NI. Qui<s> istíc Theotimust? CH. Mégalobuli fílius,
Qui núnc in Ephesost Éphesiis caríssumus.
NI. Ne ille hércle mihi sit múlto tanto cárior, 310
Si me íllo<c> auro tánto circumdúxerit.

---

280. longum st *(vel* est) rigorem: *corr Dacerius* || 281. ille *vel* ilie || 283. fuisse *vel* esse fuisse || 284. Cum *vel* Qum | archidemidis: *corr Fl* || 292. qm̃ *vel* Qum (Quoniam *Py*) || 293. Turbare: *corr Haupt* || 299. Qum *vel* quõ (qm̃ *D*) | uidimus: *corr Gru* || 302. sciscerent *vel* scirent || 304. Qum *vel* qm̃ || 306. *add Ac* || 308. *add Brunck* || 311. *add Py* ||

CH. Quin ín eapse aede Díanai cónditumst:
Ibidém publicitus séruant. NI. Occidístis me:
Nimio híc priuatim séruaretur réctius.
Sed níhilne | attulístis inde aurí domum? 315
CH. Immo étiam: uerum quántum attulerit néscio.
NI. Quid, néscis? CH. Quia Mnesílochus noctu clánculum
Deuénit ad Theotímum, nec mihi crédere
Nec quoíquam in naui uóluit, eo ego néscio, 319
Quantíllum attulerit: uérum haud permultum áttulit.
NI. Etiám dimidium cénses? CH. Non edepól scio:
Verum haúd opinor. NI. Fértne partem tértiam?
CH. Non hércle opinor: uérum uerum néscio.
Profécto de auro níhil scio nisi néscio.
Nunc tíbimet illuc náui capiundúmst iter, 325
Vt illúd reportes aúrum ab Theotimó domum.
Atque heús tu. NI. Quid uis? CH. Ánulum gnatí tui
Facito út memineris férre. NI. Quid opust ánulo?
CH. Quia id sígnumst cum Theotímo, qui eum illi ádferet,
Ei aúrum ut reddat. NI. Méminero, et recté mones.
Sed istíc Theotimus díuesnest? CH. Etiám rogas? 331
†Qui auro habeat sóccis subpactúm solum?
NI. Cur íta fastidit? CH. Tántas diuitiás habet:
Nescít quid faciat aúro. NI. Mihi dederít uelim.
Sed quí praesente id aúrum Theotimó datumst? 335
CH. Populó praesente: núllust Ephesi quín sciat.
NI. Istúc sapienter sáltem fecit fílius,
Quom díuiti homini id aúrum seruandúm dedit.
Ab eó licebit quámuis subito súmere.
CH. Immo [h]ém tantisper númquam te morábitur 340
Quin hábeas illud quó die illuc uéneris.
NI. Censébam me effugísse a uita márituma,

312. in ipsa: *corr Ri* | dianae: *corr Goeller* ‖ 320. Quantulum: *corr Py* ‖ 321. non *vel* no ‖ 329. adferret *vel* adfert: *corr Ca* ‖ 331. diuesne est istic theotimus: *trai Bo* ‖ 333. Qur *vel* Cur ‖ 334. quid *vel* qui ‖ 336. effesi ‖ 340. *del Brix* ‖ 341. illum (illuc *D*[1]): *corr B minio et D*[2] ‖

Ne náuigarem tándem hoc aetatís senex.
Id mi haúd utrum uelím licere intéllego:
Ita béllus hospes fécit Archidémides. 345
Vbi núnc est ergo méus Mnesilochus fílius?
CH. Deos átque amicos íit salutatum ád forum.
NI. At ego hínc ⟨eo⟩ ad illum, ut cónueniam quantúm potest. —
CH. Illést oneratus récte et plus iustó uehit.
Exórsa haec tela nón male omninó mihist, 350
Vt amántem erilem cópem facerem fílium.
Ita féci, ut auri quántum uellet súmeret,
Quantum aútem lubeat réddere, ut reddát patri.
Senéx in Ephesum | íbit aurum arcés⟨s⟩ere:
Hic nóstra agetur aétas in malacúm modum, 355
Siquidem híc relinquet néque secum abducét senex
Med ét Mnesilochum. quás ego hic turbás dabo.
Sed quíd futurumst, quom hóc senex rescíuerit?
Quom se éxcucurrisse ílluc frustra scíuerit
Nosque aúrum abusos, quíd mihi fiet póstea? 360
Credo hércle aduenìens nómen mutabít mihi
Faciétque extemplo Crúcisalum me ex Chrýsalo.
Aufúgero hercle, sí magis usus uénerit.
Si eró reprehensus, mácto ego illum infortúnio:
Si illí sunt uirgae rúri, at mihi tergúm domist. 365
Nunc íbo: erili fílio [eius] hanc fabricám dabo
Super aúro amicaque eíus inuenta Bácchide.

LYDVS
SERVOS

Pándite atque aperíte propere iánuam hanc Orci, óbsecro:
Nam équidem haud aliter ésse duco: quíppe quo nemo áduenit

346. mnesi(*vel* mnesc)lochus ‖ 348. *add Ri* ‖ 351. quopem (quiopem *C*): *corr Scut* ‖ 362. crisalo ‖ 366. *del in B* ‖ 369. quipe qui *vel* quippe cui: *corr Lamb* ‖

Nísi quem spes relíquere omnes, ésse ut frugi póssiet. 370
Bácchides non Bácchides, sed Bácchae sunt acérrumae.
Ápage istas a mé sorores, quae hóminum sorbent sánguinem.
Ómnis ad perníciem instructa dómus opime atque ópipare:
Quaé ut aspexi, mé continuo cóntuli protinam ín pedes.
Égone ut haec conclúsa gestem clánculum? ut celém patrem, 375
Pístoclere, túa flagitia aut dámna aut desidiábula?
Quíbus patrem et me téque amicosque ómnes adfectás tuos
Ád probrum, damnúm, flagitium appéllere una et pérdere:
Néque mei neque té tui intus púditumst factis quaé facis. 379
(Quíbus tuom patrém meque una, amícos, adfinís tuos
Túa | infamiá fecisti gérulifigulos flágiti.
Núnc prius quam malum ístoc addis cértumst iam dicám patri.)
Dé me hanc culpam démolibor iám et seni faciám palam,
Ýt †eum ex lutulénto caeno própere hinc eliciát foras.

MNESILOCHVS
ADVLESCENS

Múlti[s]modis meditátus egomet mécum sum et ita esse árbitror: 385
Hómini amico quíst amicus íta uti nomen póssidet
Nísi deos ei níhil praestare: id ópera expertus sum ésse ita.

---

373. pernitiem *vel* permitiem ‖ 376. dispoliabula *Nonius* ‖ 377. adflictas *vel* af(f)lictas: *corr ex Nonio* ‖ 380—382. *saltem uncis saepsimus* ‖ 379. me neque tui te *Priscianus* ‖ 385. *del Ca* ‖ 387. esse ita *vel* ita esse ‖

Nám ut in Ephesum hinc ábii — hoc factumst férme abhinc biénnium —,
Éx Epheso huc ad Pístoclerum méum sodalem lítteras
Mísi, amicam ut míhi inueniret Bácchidem. illum intéllego 390
Ínuenisse, ut séruos meus mihi núntiauit Chrýsalus.
Cóndigne is quam téc<hi>nam de auro aduórsum meum fecít patrem,
Vt mihi amanti cópia esset. (séd eccum uideo incédere.)
Nám pol quidem meo ánimo ingrato hómine nihil inpénsiust. 394
Málefactorem amítti satius quám relinqui bénefic[i]um.
Nímio inpendiósum praestat té quam ingratum dícier.
Íllum laudabúnt boni: hu<n>c etiam ípsi culpabúnt mali.
Quá me causa mágis cum cura esse aéquom, obuigilatóst opus.
Núnc, Mnesiloche, spécimen specitur, nún<c> certamen cérnitur,
Sísne necne ut ésse oportet: málus bonus quoiuís modi: 400
Iústus iniustús: malignus lárgus, †commodus incommodus.
Cáue sis te superáre seru<o>m síris faciundó bene.
Vtut eris, moneo, haúd celabis. séd eccos uideo incédere
Pátrem sodalis ét magistrum: hinc aúscultabo quám rem agant.

---

389. sodalem meum: *trai Ca* ‖ 392. *add Ri* ‖ 393. *secl Langenus* ‖ 396. praestat inpendiosum (*vel* inpendi usū): *trai Herm* ‖ 397. hoc: *corr Ald* ‖ 398. eum: *corr Py* | esse eacum: *corr Bo* ‖ 400. qua cuius modi: *corr Luchs* ‖ 401. com in comodus B^1, *vix recte* ‖ 402. serum: *corr Scut* ‖ 403 celabis *vel* celabas | eccos *vel* equos ‖ 404. agant *vel* agam ‖

LYDVS. SERVOS **PHILOXENVS.** SENEX **MNESILOCHVS** ADVLESCENS

LY. Núnc experiar, sítne aceto tíbi cor acre in péctore:
Séquere. PH. Quo sequár? quo ducis núnc me? LY. Ad illam quaé tuom 406
Pérdidit pessúm dedit tibi fílium uni<ce> únicum.
PH. <H>éia, Lyde, léniter qui saéuiunt sapiúnt magis.
Mínus mirandumst, íllaec aetas sí quid illorúm facit
Quám si non faciát: feci ego istaec ítidem in adulescéntia. 410
LY. Eí mihi, ei mihi, †istaec illum perdidit assentatio.
Nam ábsque te esset, égo illum haberem réctum ad ingeniúm bonum:
Núnc propter te túamque prauos fáctus est fidúciam
Pístoclerus. MN. Dí immortales, méum sodalem hic nóminat.
Quíd hoc negotist, Pístoclerum Lýdus quod erum tám ciet? 415
PH. Paúlisper, Lyde, ést lubido hómini suo animo óbsequi:
Iam áderit tempus, quóm sese etiam ipse óderit. morém geras:
Dúm caueatur praéter aequom né quid delinquát, sine.
LY. Nón sino neque équidem illum me uíuo corrumpí sinam.
Séd tu, qui pro tám corrupto dícis causam fílio, 420
Éademne erat haec dísciplina tíbi, quom tu adulescéns eras?
Négo tibi hoc annís uiginti fuísse primis cópiae,
Dígitum longe a paédagogo pédem ut efferres aédibus.
Ánte solem exórientem nisi ín palaestram uéneras,
Gýmnasi praeféсto | haud medíocris poenas pénderes. 425

---

405. experiar *vel* experior *vel* experier | acetum: *corr Lamb* || 407. *add Bo* || 415. Quid *vel* Quod || 417. 421. qum *vel* cum || 422. haec ||

Íd quom optigerat, hóc etiam ad malum áccersebatúr
malum:
Ét discipulus ét magister pérhibebantur ímprobi.
Íbi cursu luctándo |, hasta dísco, pugil[l]atú pila,
Sáliendo sese éxercebant mágis quam scorto aut sáuiis:
Íbi suam aetatem éxtendebant, nón in latebrosís locis.
Índe de hippodromo ét palaestra úbi reuenissés domum,
Cíncticulo praecínctus in sella ápud magistrum adsí-
deres: 432
Cúm librum legerés, si | unam péccauisses sýllabam,
Fíeret corium tám maculosum quámst nutricis pállium.
MN. Própter me haec nunc méo sodali díci discruciór
miser: 435
Ínnocens suspícionem hanc sústinet causá mea.
PH. Álii, Lyde, núnc sunt mores. LY. Íd equidem
ego certó scio.
Nam ólim populi príus honorem cápieba[n]t suffrágio
Quám magistro désinebat ésse dicto oboédiens.
Át nunc prius quam séptuennis ést, si attingas éum
manu, 440
Éxtemplo puer paédagogo tábula disrumpít caput.
Quóm patrem adeas póstulatum, púero sic dicít pater:
'Nóster esto, dúm te poteris défensare iniúria.'
Próuocatur paédagogus: 'ého senex minimí preti, 444
Ne ádtigas puerum ístac causa, quándo fecit strénue.'
Ít magister quási lucerna úncto expretus línteo.
Ítur illinc iúre dicto. hóc[c]ine hic pactó potest
Ínhibere imperiúm magister, si ípsus primus uápulet?
MN. Ácris postulátio haec est. quom húius dicta in-
téllego,
Míra sunt ni Pístoclerus Lýdum pugnis cóntudit. 450
LY. Séd quis hic est quem astántem uideo ante
óstium? [LY.] o Philóxene,
Déos propitios mé uidere quam íllum ⟨haud⟩ mauellém
mihi.

---

426. quoi *vel* quo *vel* quio: *corr Bo* ‖ 427. discipulus *vel* dicipulus ‖ 428. *del Lamb* ‖ 433. peccauisset: *corr* B^2 ‖ 434. fieret *vel* fleret ‖ 440. attingas *vel* antingas ‖ 441. disrumpit *vel* dirrumpit ‖ 445. adtingas: *corr ex Nonio* | ista *D, Nonius* ‖ 446. It *vel* Et *vel* Id *vel* Fit ‖ 451. PH. Sed: *corr Py* | *del Py* | philoxene *vel* philexene ‖ 452. *add Herm* ‖

PH. Quís illic est? LY. Mnesílochus, gnati túi sodalis
[Pistocleri] ‿ ‿ ‿
Haúd consimili ingénio atque illest quí in lupanari ác-
cubat.
Fórtunatum Nícobulum, qui íllum produxít sibi. 455
PH. Sáluos sis, Mnesíloche: saluom te áduenire
gaúdeo.
MN. Dí te ament, Philóxene. LY. Hic enim ríte pro-
ductúst patri:
Ín mare it, rem fámiliarem cúrat, custodít domum:
Óbsequens oboédiensquest móri atque imperiís patris.
Híc sodalis Pístoclero iám puer pueró fuit: 460
Tríduom non ínterest aetátis ut[er] maiór siet:
Vérum ingenium plús triginta ánnis maiust quam
álteri.
PH. Cáue malum et conpésce in illum dícere iniusté.
LY. Tace:
Stúltus es qui illí male aegre pátere dici quí facit.
(Nám illum meum malúm promptare málim quam pe-
cúlium. 465
PH. Quídum? LY. Quia, malúm si promptet, ín dies
faciát minus.)
MN. Quíd sodalem méum castigas, Lýde, discipulúm
tuom?
LY. Périit tibi sodális. MN. Ne di sírint. LY. Sic
est út loquor.
Quín ego quom perîbat uidi, nón ex audito árguo.
MN. Quíd factumst? LY. Meretrícem indigne déperit.
MN. Non tú taces? 470
LY. Átque acerrume aéstuosa⟨m⟩: absórbet, ubi quemque
áttigit.
MN. Vbi ea mulier hábitat? LY. Hic. MN. Vnde ésse
eam aiunt? LY. Éx Samo.
MN. Quaé uocatur? LY. Bácchis. MN. Erras, Lýde:
ego omnem rém scio

453. *del Herm* ‖ 455. nicobolum ‖ 458. mare ut ‖ 459. more: *corr Pius* ‖ 461. *del Herm* ‖ 465. 466. *secl Guy* ‖ 467. sodalem *vel* sosodalem ‖ 469. qum *vel* cum | auditu *B*² ‖ 471. aestuose: *corr Leo* | quemque *vel* queque ‖ 472. eam esse: *trai Guy* ‖

Quem ád modumst: tu Pístoclerum fálso atque insontem árguis.
Nám ille amico et béneuolenti súo sodali sédulo 475
Rém mandatam exséquitur: ipsus néque amat nec tu créduas.
LY. Ítane oportet rém mandatam gérere amici sédulo,
Ýt ipsus ausculántem in gremio múlierem teneát sedens?
Núllo pacto rés mandata pótest agi, nisi idéntidem
Mánus †ferat ad papillas, lábra a labris nusquam aúferat? 480
Nám alia memoráre quae illum fácere uidi díspudet:
Quóm manum sub uéstimenta ad córpus tetulit Bácchidi
Mé praesente néque pudere quícquam: quid uerbís opust?
Míhi discipulus, tíbi sodalis périit, huïc filius: 484
Nám ego illum perísse dico, quoí quidem periít pudor.
(Quíd opust uerbis? si ópperiri uéllem paulispér modo,
Ýt †opinor illius ínspectandi míhi esset maior cópia,
Plús uiderem quám deceret, quám me atque illo aequóm foret.)
MN. Pérdidisti mé, sodalis. égone ut illam múlierem
Cápitis non perdám? perire mé malis malím modis. 490
Sátin ut quem tu habeás fidelem tíbi aut quoi credas néscias?
LY. Víden ut aegre pátitur gnatum ésse corruptúm tuom,
Súom sodalem, ut ípsus sese crúciat aegritúdine?
PH. Mnésiloche, hoc tecum óro ut illius ánimum atque ingeniúm regas. 494
Sérua tibi sodálem | et mihi filium. MN. Factúm uolo.
LY. Mélius esset mé quoque una sí cum illo relínqueres.

---

476. nec amat nec *(item Paulus)*: NEQUEAMATNE ‖ 477. gerere *(sic A) vel* agere ‖ 478. ipsus *(sic A) vel* ipsius | AUSCULTANTEMINGREMIO: in gremio osculantem ‖ 479. Nullon *vel* Nullo *(sic AB[1])* ‖ 480. ṂẠ(nus)F̣(erant) ‖ 481. Nam illa *Charis.* ‖ 482. Qum *vel* Cum *(sic A)* | MANU | TETULIT *(item C)*: detulit ‖ 484. discipulus *(sic A) vel* dispulus | 486—488 *secl. Vss* ‖ 486. ỌP̣ẸRIRI: operiri *vel* opperiri ‖ 488. UIDEẸṚEM: uidissem | LICERET | illo equm: ỊḶḶẠEQUỌṂ ‖ 489. ỤT(illam): illam ‖ 491. SATỊ(neuti) ‖ 493. ipsus sese *(vel* se): (ipsese)ṢẸ ‖ 496—499. *ita A*: 499. 496. 497. 498 *reliqui* ‖ 496. esset me: MULTOME | CUMHOCRELIQUERIS ‖

PH. Ádfatimst. Mnesíloche, cura et cóncastiga hominém probe:
[Qui dedecorat te, me, amicos atque alios flagitiis suis.]
Ín te ego hoc onus ómne inpono. Lýde, sequere hac mé. LY. Sequor.

MNESILOCHVS
ADVLESCENS

Inimíciorem núnc utrum credám magis 500
Sodálemne esse an Bácchidem incertum ádmodumst.
Illum éxoptauit pótius? habeat: óptumest.
Ne illa íllud hercle cúm malo fecít suo:
Nam míhi diuini númquam quisquam créduat,
Ni ego íllam exemplis plúrumis planéque — amo. 505
Ego fáxo hau dicet náctam quem derídeat.
Nam iám domum ibo atque — áliquid surrupiám patri.
Id istí dabo. ego istanc múltis ulciscár modis. 507[b]
Adeo égo illam cogam usque út—mendicet méus pater.
Sed sátine ego animum ménte sincerá gero, 509
Qui ad húnc modum haec hic quaé futura fábulor?
†Amo hercle opinor, ut pote quod pro certó sciam:
Verúm quam illa umquam dé mea pecúnia
Raménta fiat plúmea propénsior,
Mendícum malim méndicando uíncere.
Numquam édepol uiua me ínridebit: nám mihi 515
Decrétumst renumeráre iam omne aurúm patri.
Igitúr mihi inani atque ínopi subblandíbitur
Tum quóm †mihi nihilo pluris réferet,
Quam si ád sepulcrum mórtuo narrét logos. 519

---

497. ADFATIM (*om.* est) | cura et: CURAI || 498. *secl Goe* | AMICUM || 499. EGO: ergo | INPONO: inpone || 500. INIMICIOREM: Immitiorem *vel* immitior ē || 502. OPTUMUMEST || 503. NIILLAID | SUO: suo meo || 506. HAU: haud | DELUDERET || 507—508. NAMIAMDOMUMIBOATQ·UTMENDICETMEUSPATER || 513. fiat plumea *etiam A*: fiam plumbea *Nonius* || 516. OMNEM || 518. QUOMNIHILOPLURISMIHIBLANDIRIREFERT || 519. NARRES(*vel* -ET)LOGOS: dicat iocum ||

[Sed autem quam illa umquam meis opulentiis
Ramenta fiat grauior aut propensior,
Mori me malim excruciatum inopia.]
Profécto stabilest mé patri aurum réddere. 520
Eadem éxorabo, Chrýsalo causá mea
Patér ne noceat neú quid ei suscénseat,
Mea caúsa de auro quód eum ludificátus est.
Nam illi aéquomst me consúlere, qui causá mea
Mendácium ei díxit. uos me séquimini. 525

ACTVS III

PISTOCLERVS
ADVLESCENS

PI. Rébus aliis ánteuortar, Bácchis, quae mandás mihi:
Mnésilochum ut requíram atque ut eum mécum ad te adducám simul.
Nám illud animus méus miratur, si á me tetigit núntius,
Quíd remoretur. íbo ut uisam huc ád eum, si fortést domi.

MNESILOCHVS. PISTOCLERVS
ADVLESCENTES II

MN. Réddidi patri | omne aurum. núnc ego illam mé uelim 530
Cónuenire, póstquam inanis súm, contemptricém meam.
Séd ueniam mihi quám grauate páter dedit de Chrýsalo:
Vérum postremo ímpetraui, ut né quid ei suscénseat.
PI. Éstne hic meus sodális? MN. Estne hic hóstis quem aspició meus?

519[a]—519[c] *om A, secl Guy* ‖ 522. EO ‖ 524. NAMEI ‖ 525. EIDIXIT: dixit ‖ 527. ADQ· ‖ 528. NUNCILLUỌ | a me: IAM | tetigit *(sic A) vel* te tegit ‖ 529. REMORETUR: remoratur | IBOUT: ibo et ‖ 530. *Superiori scaenae continuat A* | REDDIDIṬ | NUNCILLAM ‖

PI. Cérte is est. MN. Is ést. ⟨PI.⟩ Adibo cóntra et contollám gradum. 535
[PI.] Sáluos sis, Mnesíloche. MN. Salue. PI. Sáluos quom peregre áduenis,
Céna detur. MN. Nón placet mihi céna quae bilém mouet.
PI. Númquae aduenienti aégritudo obiéctast? MN. Atque acérruma.
PI. V́nde? MN. Ab homine quém mihi amicum esse árbitratus sum ántidhac.
PI. Múlti more isto átque exemplo uíuont, quos quom cénseas 540
Ésse amicos, réperiuntur fálsi[s] falsimóniis,
Língua factiósi, inertes ópera, sublestá fide.
Núllus est qu⟨o⟩i nón inuidea⟨n⟩t rém secundam optíngere.
Síbi ne | inuideátur ipsi ignáui⟨a⟩ recté cauent.
MN. Édepol ne tu illórum mores pérquam meditaté tenes. 545
Séd etiam unum hoc: éx ingenio málo malum inueniúnt suo:
Núlli amici súnt, inimicos ípsi in sese omnís habent.
Átque i se quom frústrant[ur], frustrari álios stolidi exístumant.
Sícut est hic quem ésse amicum rátus sum atque ipsus súm mihi:
Ílle quod in se fúit accuratum hábuit quod possét mali
Fáceret in me, incónciliare⟨t⟩ cópias omnís meas. 551
PI. Ínprobum istunc ésse oportet hóminem. MN. ⟨Et⟩ ego ita esse árbitror.
PI. Óbsecro hercle, lóquere quis is est? MN. Béneuolens uiuít tibi:

---

535. est adibo *(item A): corr Ac* | CONTOLLAM: tollam || 536. *del Ac* | quom *vel* cum *(sic A)* || 538. AEGRIT[udoad]UENIE(nti) | ACERRUMA: acerrume || 539. amicum *vel* antiacum (*vel* -ūcū) | antid-(*vel* anted, t *ex* d *corr*)hac || 540—551. *om A et auctor Charisii* || 540. uiunt B^1 || 541. *del Pius* || 542. subuesta || 543. *add Scal* || 544. *add Herm* || 546. *dist Vahlen* || 548. ii *vel* hi *(sic T)* | qum *vel* cum | frustrantur *vel* frustantur: *corr Ac* || 550. Ille *vel* Ipse || 551. *add Ri* || 552. *add Sey* || 553. Obsecro *(sic A, ut vid.) vel* Obsequere ||

Nám ni ita esset, técum orarem ut éi quod possés mali
Fácere faceres. PI. Díc modo hominem quí sit: si non
fécero 555
Eí male aliquo pácto, me esse dícito ignauíssumum.
MN. Néquam homost, uerum hércle amicus ést tibi.
PI. Tantó magis
Díc quis est: nequám hominis ego párui pendo grátiam.
MN. Vídeo non potésse quin tibi éius nomen éloquar:
Pístoclere, pérdidisti mé sodalem fúnditus. 560
PI. Quíd istuc est? MN. Quid ést? misine ego ád te
ex Epheso epístulam
Súper amica, ut míhi inuenires? PI. Fáteor factum, et
répperi.
MN. Quí⟨d⟩? tibi non erát meretricum aliárum Athenis
cópia,
Quíbuscum haberes rém, nisi cum illa quám ego mandassém tibi
Ócciperes tute ⟨étiam⟩ amare et mi íres consultúm
male? 565
PI. Sánun es? MN. Rem répperi omnem ex túo magistro: né nega.
Pérdidisti me. PI. Étiamne ultro túis me prolectás
probris?
MN. Quíd? amas Bacchidém? PI. Duas ergo hic íntus
eccas Bácchides —
MN. Quíd, duae — PI. atque ambás sorores. MN. Lóqueris nunc nugás sciens.
PI. Póstremo, si pérgis paruam míhi fidem arbitrárier,
Tóllam ego ted in cóllum atque intro hinc aúferam.
MN. Immo ibó: mane. 571
PI. Nón maneo neque tú me habebis fálso suspectúm.
MN. Sequor.

559. quin ibi *A ut vid.* ‖ 563. *add Angelius cum T ut vid.* ‖ 565. *add Sey* | me: *corr Ri* ‖ 566. Sanun *vel* Sanum | repperi *vel* reperi ‖ 567. Perdedisti *T* | prolectas *(sic T) vel* proiectas ‖ 568. amas PI. bachidem duas: *corr Ca* ‖ 569. duae *(item T)*: *distinximus* ‖ 570. paruam *T*: parum *reliqui* ‖

PARASITVS. PVER. PISTOCLERVS ADVLESCENS

PA. Parasítus ego sum | hóminis nequam atque ínprobi,
Milítis qui amicam sécum auexit éx Samo.
Nunc me íre iussit ád eam et percontárier, 575
Vtrum aúrum reddat ánne eat secúm semul.
Tu dúdum, puer<e>, cúm illac usque istí semul:
Quae harúm sunt aedes, púlta: adi actutum ád fores.
Recéde hinc dieréctе. ut pulsat própudium.
Com[m]ésse panem trís pedes latúm potes, 580
Forés pultare néscis. [PV.] ecquis [his] in aédibust?
Heus, écquis hic est? écquis hoc aperit óstium?
Ecquis éxit? PI. Quid istuc? quaé istaec est pulsátio?
Qui<d est? quaé> te mala crux ágitat, qui ad istúnc modum
Aliéno uiris túas extentes óstio? 585
Forés paene exfregísti. quid nunc uís tibi?
PA. Aduléscens, salue. PI. Sálue. sed quem quaéritas?
PA. Bacchídem. PI. Vtram ergo? PA. Níhil scio nisi Bácchidem.
Paucís: me misit míles ad eam Cléomachus,
Vel út ducentos Phílippos reddat aúreos 590
Vel ut hínc in Elatiam hódie eat secúm semul.
PI. Non ít: negat[o es]se itúram. abi et renúntia.
Alium ílla amat, non íllum. duc te ab aédibus.
PA. Nimis íracunde. PI. At scín quam iracundús siem?
Ne tíbi hercle haud longest ós ab infortúnio: 595
Ita déntifrangibula haéc meis manibus géstiunt.

---

575. percunctarier *(item T)* || 577. *add Bo* | illac *T*: illa *reliqui* | istic eunt (?) *T* || 581. his *del Scal* || 583. *Post* exit *novae scaenae inscriptionem del Bo* || 584. *add Sey duce Ri* (qui te *etiam T*) || 586. exfregisti *(sic T) vel* effregisti || 589. *dist Vss* || 590. phillippios *T et* (phil.) *B ante ras* || 592. *del Ri,* o *cum Ac* ||

PA. Quom ego húius uerba intérpretor, mihi caútiost,
Ne núcifrangibula excússit ex malís meis.
Tuo ego ístaec igitur dícam illi perículo.
PI. Quid aís tu? PA. Ego istuc ílli dicam. PI. Díc mihi, 600
Quis tú's? PA. Illius sum íntegumentum córporis.
PI. Nequam ésse oportet quoí tam integumentum ínprobu<m>st.
PA. Sufflátus ille huc uéniet. PI. Dirrumptúm uelim.
PA. Numquíd uis? PI. Abeas: céleriter factóst opus.
PA. Vale, déntifrangibule. PI. Ét tu, integumentúm, uale. — 605
In eum [nunc] haéc reuenit rés locum, ut quid cónsili
Dem méo sodali súper amica nésciam:
Qui irátus renumeráuit omne aurúm patri,
Neque númmus ullust quí reddatur míliti.
Sed húc concedam: nám concrepuerúnt fores. 610
Mnesílochus eccum maéstus progreditúr foras.

MNESILOCHVS. PISTOCLERVS
ADVLESCENTES II

MN. Pétulans, propteruo íracundo ánimo, indomito incógitato,
Síne modo et modéstia sum, síne bono iure átque honore,
Íncredibilis ímposque animi, ínamabilis inlépidus uiuo,
Máleuolente ingénio natus: póstremo id mihist quód uolo 615
Ego esse aliis. credibile hoc est? nequior nemost
Neque indignior, quoi di bene faciant neque quem quisquam homo aut amet aut adeat.

---

602. cui tu (scutū *T*): *corr Bo* | improbust *T*: inprobus es: *corr Lamb* || 603. dirumptum *T* || 604. Nunc quid || 606. *del Bo* || 616 sq. *Ictus omisimus, ubi metra incertiora* | quoi *vel* quo ||

Inimícos quam amícos aequómst me<d> habére,
Malós quam bonós par magís me iuuáre.
Ómnibus probrís, quae ímprob[r]is uirís 620
Dígna sunt, dígnior núllus est homó:
Quí patri réddidi omne aúrum * amáns,
Quód fuit praé manu. súmne ego homo misér?
Pérdidi †me atque óperam Chrysalí.
PI. Consolandus hic mihist: ibo ad eum.
Mnesíloche, quid fit? MN. Périi. 626^a
PI. Di mélius faciant. MN. Périi. 626^b
PI. Non táces, insipiens? MN. Táceam? 627^a
PI. Sanús satis non es. MN. Périi. 627^b
Múlta mala mihi in péctore nunc ácria atque acérba eueniunt.
Criminin me habuisse fidem? inmerito tibi iratus fui.
PI. Heiia, bonum habe animum. MN. Vnde habeam? mortuos pluris pretist quam ego sum.
PI. Militis parasitus modo uenerat aurum petere hinc: 631
Eum ego meis dictis malis his foribus atque hac *
Reppuli reieci hominem. MN. Quid mihi id prodest?
Quid faciam? nihil habeo miser: ille quidem hanc abducet, scio.
PI. Si mihi sit, non pollicear. MN. Scio, dares: noui.
Sed nisi ames, non habeam tibi fidem tantam. 636^a
Nunc agitas sat tute tuarum rerum. 636^b
Egone ut opem mihi ferre putem posse inopem te?
PI. Tace modo: deus respiciet nos aliquis. MN. Nugae.
PI. Mane. MN. Quid est? PI. Tuam copiam eccam Chrysalum uideo.

---

618. equust *vel* equiust *vel* equiumst (aequnst *T*) | *add Herm* || 620. *exp* B^2 || 622. reddi B^1 | aurum amans *etiam T* || 623. miser homo miser *B ante ras* || 625. *Cf. ad* 616 sq. || 628. acria *(sic T) vel* acri || 628. acerbę ueniunt B^1 || 629—639. *Cf. ad* 616 sq. || 630. Heiia *T*: Eia (Eiia *B ante ras*) || 633. reppuli *(sic T) vel* Repuli || 635. mihi est *vel* mihist: *corr Ca* || 636^b. sat tute *vel* satrute || 639. eccum TB^2: *recte?* ||

CHRYSALVS. MNESILOCHVS. PISTOCLERVS
SERVOS ADVLESCENTES II

CH. Hunc hóminem decet auro éxpendi: huic decet státuam statui ex aúro. 640
Nam dúplex hodie facinús feci, duplicíbus spoliis sum adféctus.
Érum maiorem méum ut ego hodie lúsi lepide, ut lúdificatust.
Cállidum seném cállidis dolís
Cómpuli et pérpuli, mi ómnia ut créderet.
Núnc amanti eró, fílio senís, 645
Quicum égo bibo, quicum édo et amo,
Régias cópias aúreasque óptuli,
Vt domo súmeret neú foris quaéreret.
Nón mihi istí placent Pármenonés, Syri,
Quí duas aut trís minas aúferunt erís. 650
Nequius nihil est quam egens consili seruos, nisi habet
Multipotens pectus: ubiquomque usus siet, pectore expromat suo. 652. 653
Nullus frugi esse potest homo,
Nisi qui et bene et male facere tenet. 655
Improbus cum improbis sit, ⟨h⟩arpaget ⟨cum⟩ furibus, furetur quod queat.
Vorsipellem frugi conuenit esse hominem,
Pectus quoi sapit. bonus sit bonis, malus sit malis: 659. 660. 661
Vtquomque res sit, ita animum habeat.
Séd lubet scíre quantum aúrum erus sibí
Démpsit et quíd suo réddidit patrí.
Sí frugist, Hérculem fécit ex patré: 665
Décumam partem eí dedit, síbi nouem abstulít.
Séd quem quaero, óptume eccum óbuiam mihíst.

645—648 *duo sunt v.* ‖ 646. edam (*om* et amo) *T* ‖ 649. isti placent *(sic T) vel* placent isti ‖ 651—662. *Cf. ad* 616 sq. ‖ 651. consilii *vel* -iis *vel* -io ‖ 653. expromat suo *(sic T) vel* expromat ‖ 656. Improbis cum improbus sit: *corr Herm* | *add Herm* ‖ 658. Versipellem *vel* Vesipellem ‖ 662. Vtcumque *vel* Vt que cum ‖ 663—699. *plurima in A perierunt* ‖ 664. et (*vel* ec *vel* ut) quid ‖ 667. ecce: *corr Langenus* (oho oportune mihi est obuiam ecce *Charis.*) ‖

Númqui nummi éxciderúnt, ere, tibi,
Quod síc terram optuére?
Quid uós maestos tam trístisque esse cónspicor?
Non plácet nec temerest étiam. quin mihi réspondetis? 670
MN. Chrýsale, occidí. CH. Fortassis tu aúri dempsistí parum?
MN. Quá⟨m⟩, malum, parum? ímmo uero nímio minus multó parum.
CH. Quíd †igitur, stulte, quoniam occásio ad eam rém fuit
Méa uirtute párta, ut quantum uélles tantum súmeres,
Síc hoc digitulís duobus súmebas primóribus? 675
Án nesci[e]bas, quam eíus modi homini ráro tempus sé daret?
MN. Érras. CH. At quidem túte errasti, quóm parum immersti ámpliter.
MN. Pól tu quam nunc mé⟨d⟩ accuses mágis, si magis rem nóueris.
[CH.] Óccidi. ⟨CH.⟩ Animus iam ístoc dicto plus praesagitúr mali.
MN. Périi. CH. Quid ita? MN. Quía patri omne cúm ramento réddidi. 680
CH. Réddidisti? MN. Réddidi. CH. Omnene? MN. Óppido. CH. Occisí sumus.
Quí in mentem uenít tibi istuc fácinus facere tám malum?
MN. Bácchidem atque hunc súspicabar própter crimen, Chrýsale,
Mí male consuluísse: ob eam rem omne aúrum iratus réddidi 684
Méo patri. CH. Quid, úbi reddebas aúrum, dixistí patri?

---

670. quin: QUID ‖ 671. 672. *inverso ordine libri praeter A* ‖ 671. (fort)ASSE ‖ 672. Qu'a *vel* Quia: *corr Fritzsche* | —INUSMULTOQUAMPARUM ‖ 675. Sic *vel* Si ‖ 676. *del Guy* ‖ 677. (immer)SI ‖ 678. *add Bent* ‖ 679. *del et add Dousa* | animis iam stoc *Nonius* ‖ 681. Redidisti *et* Redidi *B*[1] | reddidi aurum omne oppido *Charis.* ‖ 684. Me male *vel* Male: *corr Lamb* ‖ 685. redebas *B*[1] ‖

MN. Mé id aurum accepísse extemplo ab hóspite Archidémide. CH. Em,
Ístoc dicto dedisti | hodie ín cruciatum Chrýsalum:
Nam úbi me aspiciet, ád carnuficem rápiet continuó senex.
MN. Égo patrem exoráui. CH. Nempe ergo hóc ut faceret quód loquor?
MN. Ímmo tibi ne nóceat neu quid ób eam rem suscénseat: 690
Átque aegre impetráui. nunc hoc tíbi curandumst, Chrýsale —
CH. Quíd uis curem? MN. ut ád senem etiam álteram faciás uiam.
Cómpara, fabricáre, finge quód lubet, conglútina,
Út senem hodie dóctum docte fállas aurumque aúferas.
CH. Víx uidetur fíeri posse. MN. Pérge, ac facile ecféceris. 695
CH. Quám, malum, facile, quém mendaci préndit manufestó modo?
Quém si orem ut mihí nihil credat, íd non ausit crédere.
MN. Ímmo si audiás quae dicta díxit me aduorsúm tibi.
CH. Quíd dixit? MN. Si tu íllum solem síbi solem esse díceres,
Sé illum lunam crédere esse et nóctem qui nunc ést dies.
CH. Émungam hercle hominém probe hodie, né id nequiquam díxerit. 701
PI. Núnc quid nos uis fácere? CH. Enim nihil [est] nísi ut ametis ímpero.
Céterum quantúm lubet me póscitote aurum: égo dabo.
Quíd mihi refert Chrýsalo esse nómen nisi factís probo?
Séd nunc quantillum úsust auri tíbi, Mnesiloche? díc mihi. 705
MN. Míliti nummís ducentis iam úsus est pro Bácchide.

---

686. Em *vel* Hem || 691. curandu st *vel* curandus est || 695. haec feceris: *corr Palm* || 696. Q(u)AM: Qua | prehendit *(item A, ut vid.)* || 701. Emungam *vel* Emugam || 702. *del Ca* || 705. quantillum *vel* quantulum ||

CH. Égo dabo. MN. Tum nóbis opus est súmptu.
CH. Ah, placidé uolo
Vnumquidque agámus: hoc ubi égero, tum istúc agam.
Dé ducentis númmis primum inténdam ballistam ín senem.
Éa ballista sí peruortam túrrim et propugnácula, 710
Récta porta inuádam extemplo in óppidum antiquom ét uetus:
Si íd capso, geritóte amicis uóstris aurum córbibus,
Sícut animus spérat. PI. Apud test ánimus noster, Chrýsale.
CH. Núnc tu abi intro, Pístoclere, ad Bácchidem atque ecfér cito —
PI. Quíd? CH. stilum, ceram ét tabellas, linum. PI. Iam faxo híc erunt. — 715
<MN.> Quíd nunc es factúrus? id mihi díce. CH. Coctumst prándium?
Vós duo eritis átque amica túa erit tecum tértia?
MN. Sícut dicis. CH. Pístoclero núlla amicast? MN. Ímmo adest:
Álteram ille amát sororem, ego álteram, ambas Bácchides.
CH. Quíd tu loquere? MN. Hoc, út futuri súmus. CH. Vbist biclínium 720
Vóbis stratum? MN. Quíd id exquaeris? CH. Rés itast: dicí uolo.
Néscis quid ego actúrus sim neque fácinus quantum exórdiar.
MN. Cédo manum ac subséquere propius me ád fores. intro ínspice.
CH. Euíax, nimis bellús<t> atque ut esse máxume optabám locus. — 724. 725
PI. Quae ímperauisti: ímperatum béne bonis factum ílicost.
CH. Quíd parasti? PI. Quaé parari tú iussisti | ómnia.

---

707. sumptui *B ante ras* | ah *vel* a || 709. balistam B^1 || 710. Ea ballista *vel* Etaballista || 711. anticum || 712. uostris *vel* nostris || 713. Sicui: *corr Scioppius* || 715. MN. Iam || 716. Coctum st *vel* Coctum || 718. Pistoclere: *corr* B^2 || 720. loqueris: *corr Guy* || 721. exquiris B^2 || 724. 725. *add Ri* || 727. parasti *vel* parusti | parari *vel* paraui *vel* parare ||

CH. Cápe stilum propere ét tabellas tu <h>ás tibi. MN. Quid póstea?
CH. Quód iubebo scrībito istic. nám propterea <té> uolo
Scrībere, ut patér cognoscat lít<t>eras, quandó legat. 730
Scrībe. MN. Quid scribám? CH. Salutem túo patri uerbís tuis.
PI. Quíd si potius mórbum mortem scrībat? id erit réctius.
CH. Né interturba. <MN.> Iam ímperatum in céra inest. CH. Dic quem ád modum?
MN. 'Mnésilochus salútem dicit súo patri.' CH. Adscribe hóc cito: 734
'Chrýsalus mihi úsque quaque lóquitur nec recté, pater,
Quía tibi aurum réddidi | et quía non te fraudáuerim.'
PI. Máne dum scribit. CH. Célerem oportet ésse amatorís manum.
PI. Át quidem herclest <ád> perdundum mágis quam ad scribundúm cita.
MN. Lóquere: hoc scriptumst. CH. 'Núnc, pater mi, proín tu ab eo ut caueás tibi,
Sýcophantiás componit, aúrum ut abs te<d> aúferat: 740
Ét profecto se áblaturum díxit.' plane adscrībito.
MN. Díc modo. CH. 'Atque id póllicetur sé daturum aurúm mihi,
Quód dem scortis quódque in lustris cómedim [et] congraecém, pater.
Séd, pater, uide né tibi hodie uérba det: quaesó caue.'
MN. Lóquere porro. CH. Adscrībedum etiam — MN. Lóquere quid scribám modo.
CH. 'Séd, pater, quod prómisisti mihi, te quaeso ut méminerís: 746
Né illum uerberés, uerum apud te uínctum adseruató domi.'

728. tuas tibi || 729. *add Ca* || 732. morbum mortem *vel* morbum et mortem || 733. MN. Ne: *corr Ri* | *add Ri* || 734. cito hoc cito *B*[1] || 736. aurum tibi aurum *B*[1] | defrudauerim *libri Lambini* || 738. Atque idem: *corr Mue duce Herm* | hercle em (*vel* hem) | *add Ca duce Py* | adscribendum *vel* asscribundum | cito *vel* scito: *corr Herm* || 739. tibi *add B*[2] || 740. *add Ca* || 743. comedim *(sic Nonius) vel* comedam | et congregem: congreger *Non.*: *corr Ca duce Aldo* || 744. pater uide *vel* pater || 745. MN. Etiam loquere *vel* MN. Loquere: *corr Bo* | modo *add B*[2] ||

Cédo tu ceram ac línum actutum. age óbliga, obsigná cito.
MN. Óbsecro, quid istís ad istunc úsust conscriptís modum,
Ýt tibi ne quid crédat atque ut únctum te adseruét domi? 750
CH. Quía mihi ita lubet. pótin ut cures té atque ut ne parcás mihi?
Méa fiducia ópus conduxi et méo peric[u]lo rém gero.
MN. Aéquom dicis. CH. Cédo tabellas. MN. Áccipe. CH. Animum aduórtite.
Mnésiloche et tu, Pístoclere, iám facite in biclínio
Cúm amica sua utérque ac<c>ubitum eátis — ita negótiumst — 755
Átque ibidem ubi núnc sunt lecti stráti potetís cito.
PI. Númquid aliud? CH. Hóc, atque etiam: úbi erit ac<c>ubitúm semel,
Né quoquam exsurgátis, donec á me erit signúm datum.
PI. Ó imperatorém probum. <CH.> Iam bís bibisse opórtuit.
MN. †Fugiamus. CH. Vos uostrúm curate offícium, ego efficiám meum. 760

CHRYSALVS
SERVOS

Insánum magnum mólior negótium
Metuóque ut hodie póssiem emolírier.
Sed núnc truculento míhi atque saeuo usús senest.
Nam nón conducit húic sycophántiae
Seném tranquillum | ésse, ubi me aspéxerit. 765
Vorsábo ego illunc hódie, si uiuó, probe.
Tam fríctum ego illum réddam quam frictúmst cicer.
Adámbulabo ad [h]óstium, ut, quando éxeat,
Extémplo aduenienti eí tabellas dem ín manum.

748. ac *vel* hac | cito *om* *B*[1] || 752. *del Bo* || 753. PI. Equum || 757. *add D* || 759. O *om* *B*[1] | *add Ac* || 760. PI. Fugiamus *vel* Fugiamus || 762. possiem *vel* possim | emolier *B*[1] || 763. usust *B ante ras* || 766. illum: *corr Ca* ||

NICOBVLVS. CHRYSALVS
SENEX SERVOS

NI. Nimio íllaec res est †mane diuidiaé mihi, 770
Suptérfugisse síc mihi hodie Chrýsalum.
CH. Saluós sum: iratus ést senex. nunc ést mihi
Adeúndi ad hominem témpus. NI. Quis loquitúr prope?
Atque hícquidem, opinor, Chrýsalus⟨t⟩. CH. Accéssero.
NI. Bone sérue, salue. quíd fit? quam mox náuigo
In Éphesum, ut aurum répetam ab Theotimó domum? 776
Tacés? per omnis déos adiuro, ut, ní meum
Gnatúm tam amem atque ei fácta cupiam quae ís uelit,
Vt túa iam uirgis látera lacerentúr probe 779. 780
Ferrátusque in pistríno aetatem cónteras.
Omnía resciui scélera ex Mnesilochó tua.
CH. Men críminatust? óptumest: ego súm malus,
Ego súm sacer sceléstus. specta rém modo:
Ego uérbum faciam ⟨núllum⟩. | NI. Étiam, cárnufex, 785
Minitáre? CH. Nosces tú illum actutum quális sit.
Nunc hás[ce] tabellas férre me iussít tibi:
Orábat quod istic ésset scriptum ut fíeret.
NI. Cedo. CH. Nósce signum. NI. Nóui. ubi ipsest? CH. Néscio.
Nihil iám me oportet scíre: oblitus sum ómnia. 790
Scio me ésse seruom: néscio etiam id quód scio.
Nunc áb trasenna hic túrdus lumbricúm petit:
Pendébit hodie púlcre, ita intendí tenus.
NI. Manedúm parumper: iam éxeo ad te, Chrýsale.—

---

774. *add Ca* || 780. uirgas *B*[1] || 785. *add Brachmann duce Ri* || 787. *del Fl* || 788. quod *vel* ut quod || 792. transenna turdus lubricum *Nonius* (lubricum *etiam B*[1]) || 793. intendit erus (*vel* erius): *corr ex B*[1] *et Nonio* || 794. ad te exeo: *trai Guy* ||

CH. Vt uérba mihi dat: út nescioquam rém gerat.
Seruós arcessit íntus qui me uínciant. 796
Bene naúis agitatur, púlcre haec confertúr ratis.
Sed cónticiscam: nam aúdio aperirí fores.

NICOBVLVS. CHRYSALVS. LORARIVS
SENEX SERVOS

NI. Constrínge tu illi<c>, Ártamo, actutúm manus.
CH. Quid féci? NI. Inpinge púgnum, si muttíuerit.
Quid haé locuntur lítterae? CH. Quid mé rogas?
Vt áb illo accepi, ad te óbsignatas áttuli. 802
NI. Eho tu, ⏑ – loquitátusne's gnató meo
Male pér sermonem, quía mihi id aurum réddidit,
Et té dixisti id aúrum ablaturúm tamen 805
Per sýcophantiam? CH. Égone istuc dixí? | NI. Ita.
CH. Quis homóst qui dicat mé dixisse istúc? NI. Tace.
Nullús homo dicit: haé tabellae te árguont,
Quas tu áttulisti: em, haé te uincirí iubent.
CH. Aha, Béllorophontem [iam] túos me fecit fílius: 810
Egomét tabellas tétuli ut uincirér: sine.
NI. Proptérea hoc facio, ut suádeas gnató meo
Vt pérgraecetur técum, teruenéfice.
CH. O stúlte, stulte, néscis nunc ueníre te:
Atque ín eopse adstas lápide, ut praeco praédicat.
NI. Respónde: quis me uéndit? CH. Quem di díligunt, 816
Aduléscens moritur, dúm ualet sentít sapit.
Hunc si úllus deus amáret, plus annís decem,
Plus iám uiginti mórtuom esse opórtuit.
†Terrae odium ámbulat: iam níhil sapit 820
Nec séntit: tantist quántist fungus pútidus.

---

797. hic B^1 || 798. coticiscam B^1 || 799. *add Ri* || 809. em *vel* hem || 810. CH. Aha *adhaeret v.* 809 *(corr Bo)* | bello rophontem *vel* bello rophantem | *del Bo* || 811. tetuli *(sic T) vel* detuli | ut uincirer *vel* uincirer || 813. pergregetur *(etiam T)* || 815. in eo ipso: *corr Ri* || 816. di diligunt *vel* diligunt di ||

NI. Tun térrae me odium esse aútumas? abdúcite hunc
Intro átque adstringite ád columnam fórtiter.
Numquam aúferes hinc aúrum. CH. Atqui iám dabis.
NI. Dabo? CH. Átque orabis mé quidem ultro ut aúferam, 825
Quom illúm rescisces críminatorém meum
Quanto ín peric[u]lo et quánta in pernicié siet.
Tum líbertatem Chrýsalo largíbere:
Ego ádeo numquam accípiam. NI. Dic, scelerúm caput,
Dic, quó in periclost méus Mnesilochus fílius? 830
CH. Sequere hác me: faxo iám scies. NI. Quo géntium?
CH. Tres únos passus. NI. Vél decem. CH. Agedum tu, Ártamo,
Forem hánc pauxillum | áperi: placide, né crepa.
Sat ést. accede huc tú. uiden conuíuium?
NI. Video éxaduorsum Pístoclerum et Bácchidem.
CH. Qui súnt in lecto illo áltero? NI. Interií miser. 835
CH. Nouístine hominem? NI. Nóui. CH. Dic sodés mihi,
Bellán uidetur spécie mulier? NI. Ádmodum.
CH. Quid illám, meretricemne ésse censes? NI. Quíppeni?
CH. Frustrá's. NI. Quis igitur óbsecrost? CH. Inuéneris. 840
Ex mé quidem hodie númquam fies cértior.

CLEOMACHVS. NICOBVLVS. CHRYSALVS
MILES SENEX SERVOS

CL. Meamne híc Mnesilochus, Nícobuli fílius,
Per uím ut retineat múlierem? quae haec fáctiost?

---

826. Cum *vel* Qum | reccisces B^1 || 827. *del Guy* | pernitie *vel* permittie || 828. lagibere B^1 || 830. periclo *vel* periculo || 833. pauxillum *(sic T) vel* pausillum || 840. Frustres || 842. nicoboli ||

NI. Quis illést? CH. Per tempus híc uenit milés mihi.
CL. Non me árbitratur mílitem, sed múlierem, 845
Qui mé meosque nón queam deféndere.
Nam néque Bellona mi úmquam neque Mars créduat,
Ni illum éxanimalem fáxo, si conuénero,
Niue éxheredem fécero uitaé suae.
NI. Chrysále, quis illest quí minitatur fílio? 850
CH. Vir hic ést illius múlieris quacum áccubat.
NI. Quid, uír? CH. Vir, inquam. NI. Núptast illa, | óbsecro?
CH. Scies haúd multo post. NI. Óppido interií miser.
CH. Quid núnc? scelestus tíbi uidetur Chrýsalus?
Age núnc uincito me, aúscultato fílio. 855
Dixín tibi ego illum inuénturum te quális si[e]t?
NI. Quid núnc ego faciam? CH. Iúbe sis me exsoluí cito:
Nam ní ego exsoluor, iám manufesto hominem ópprimet.
CL. Nihil ést lucri quod me hódie facere máuelim
Quam illúm cubantem cúm illa opprimere, ambo út necem. 860
CH. Audín quae loquitur? quín tu me exsoluí iubes?
NI. Exsóluite istum. périi, pertimuí miser.
CL. Tum illám quae corpus públicat uolgó suom
Faxó se haud dicat náctam quem derídeat.
CH. Pacísci cum illo paúlula pecúnia 865
Potés. NI. Paciscе[re] ergo, óbsecro, quid tíbi lubet,
Dum né manufesto hominem ópprimat niue énicet.
CL. Nunc nísi ducenti Phílippi redduntúr mihi,
Iam illórum ego animam ambórum exsorbebo óppido. 869
NI. Em illóc pacisce[re], sí potest. [NI.] perge, óbsecro:

---

850. minitatur *vel* minatur || 854. *dist Ac* || 856. *del Fl* || 866. *del Bo* || 867. niue *T*: neue || 870. CH. Em (*vel* Hem) pacisscere *vel* paciscere *(del Bo)* | potest *(sic etiam T) vel* potes ||

Pacísce quiduis. CH. Íbo et faciam sédulo.
Quid clámas? CL. Vbi erus túos est? CH. Nusquam: néscio.
Vis tíbi ducentos númmos iam promíttier,
Vt né clamorem hic fácias neu conuícium?
CL. Nihil ést quod malim. CH. Atque út tibi mala multa íngeram? 875
CL. Tuo árbitratu. NI. Vt súbblanditur cárnufex.
CH. Pater híc Mnesilochist: séquere, is promittét tibi.
Tu aurúm rogato: céterum uerbúm sat est.
NI. Quid fít? CH. Ducentis Phílippis †rem pepigi. NI. Vah, Salus
Mea, sérua<ui>sti mé. quam mox dicó 'dabo'? 880
CH. Roga húnc tu, tu promítte huic. NI. Promittó: roga.
CL. Ducéntos nummos aúreos Philippós probos
Dabín? CH. 'Dabuntur' ínque: respondé. NI. Dabo.
CH. Quid núnc, inpure? númquid debetúr tibi?
Quid illí molestu's? quíd illum morte térritas? 885
Et égo te et ille mactámus infortúnio.
Si tíbist machaera, at nóbis ueruinást domi:
Quaquidém te faciam, sí tu me inritáueris,
Confóssiorem sóricina nénia.
Iam dúdum hercle equidem séntio, suspício 890
Quae té sollicitet: éum esse cum illa múliere.
CL. Immo ést quoque. CH. Ita me Iúppiter Iunó Ceres
Minérua Lato[na] Spés Opis Virtús Venus
Castór Polluces Márs Mercurius Hércules
Summánus Sol Satúrnus dique omnés ament, 895
Vt ílle cum illa néque cubat neque ámbulat
Neque aúscul[t]atur néque illud quod dicí solet.
NI. Vt iúrat: seruat me ílle suis periúriis.

871. Paciscе *vel* Pacíscere ‖ 872. erus *vel* eros ‖ 873. nummos iam *vel* nummos ‖ 876. subbanditur *B*[1] ‖ 880. *add Bo* ‖ 885. molestus: *corr Lamb* | quia *(item T)* illum: *corr Ca* ‖ 887. et nobis: *corr Ac cum Festo* | uerbinast *(sic T) vel* urbina est (uerbena st *B*[2]): ueruina est *Fulgentius* ‖ 888. reddam u[bi] *Festus* (faciam *etiam Donatus*) ‖ 890. Iandudum *B* ‖ 892. Immo est *vel* Immo ‖ 893. *del Vss cum Varrone* | opis *vel* opes ‖ 895. Submanus *(item T)* ‖

CL. Vbi núnc Mnesilochus érgost? CH. Rus misít pater:
Illa aútem in arcem | ábiit aedem uísere 900
Minéruae. nunc apértast: i, uise éstne ibi?
CL. Abeo ád forum igitur. CH. †Vel hercle in malám crucem.
CL. Hodie éxigam aurum hoc? CH. Éxige ac suspénde te:
Ne súpplicare cénseas, †nihili homo. —
Illést amotus. síne me — per te, ere, ópsecro 905
Deos ímmortales — íre huc intro ad fílium.
NI. Quid eo íntroibis? CH. Vt eum dictis plúrumis
Castígem, quom haec sic fácta ad hunc faciát modum.
NI. Immo óro ut facias, Chrýsale, et ted ópsecro,
Caue pársis in eum dícere. CH. Etiam mé mones?
Satin ést si plura ex me aúdiet hodié mala 911
Quam audíuit umquam Clínia ex Demétrio? —
NI. Lippi ílli<c> oculi séruos est simíllumus:
Si nón est, nolis ésse neque desíderes:
Si est, ábstinere quín attingas nón queas. 915
Nam ni íllic hodie fórte fortuna híc foret,
Milés Mnesilochum cum úxore opprimerét sua
Atque óbtruncaret moéchum manufestárium.
Nunc quási ducentis Phílippis emi fílium,
Quos dáre promisi míliti: quos nón dabo 920
Temere étiam prius quam fílium conuénero.
Numquam édepol quicquam témere credam Chrýsalo.
Verúm lubet etiam mi hás perlegere dénuo:
Aequómst tabellis cónsignatis crédere.

---

899. ergest *T* || 902. NI. Vel || 908. haec facta sic ad hunc (si adhuc *B*[1]): *trai Ca* || 909. ted *vel* te || 913. ille *(item T)*: *corr Aldus* || 919. philippis *vel* philippeis || 920. dere *ante corr B* || 921. mihi prius *T ut vid.* || 922. quicquam temere: TEMEREQUIÇQUAM || 924. AEQUONST ||

ACTVS IV

CHRYSALVS

SERVOS

Atrídae duo fratrés cluent fecísse facinus máxumum, 925
Quom Príami patriam Pérgamum diuína moenitúm manu
Armís, equis, exércitu atque exímiis bellatóribus
Millé cum numero náuium decumo ánno post subégerunt.
Non pédibus termentó fuit, praeut égo erum expugnabó meum 929
Sine clásse sineque exércitu et tánto numero mílitum.
[Cepi, éxpugnaui amánti erili fílio aurum ab súo patre.]
Nunc príus quam huc [i]senex uenit, lubet lámentari, dum éxeat.
O Tróia, o patria, o Pérgamum: o Príame periistí senex,
Qui mísere male mulcábere quadringéntis Philippis aúreis.
Nam ego hás tabellas óbsignatas cónsignatas quás fero,
Non súnt tabellae, séd equos quem misére Achiui lígneum. 936
Epíust Pistoclérus: ab eo haec súmpta<e>. Mnesilochús Sino[ne]st
Relíctus. ellum: nón in busto Achílli, sed in lecto áccubat:
Bacchídem habet secum, ille ólim <ut> habuit ígnem qui signúm daret:
Nunc ípsum exurit. égo sum Vlixes, quóius consilio haéc gerunt. 940
Tum quae híc sunt scriptae lítterae, hoc ín equo | insunt mílites

---

925. ATRIDAE *(item B²)*: atridas *vel* adtrides || 927. ATEXIMIEIS || 928. MILLEPOSTNUMERO || 929. † pelides *supra* pedibus *B²CD²* | T(er)MENTO: tormento *(corr ex Festo)* || 931. *del Kiessling* | Cepi *(ita A) vel* Coepi || 932. *Item A, ut vid.* || 934. quadringentis *vel* quadragentis || 936. TABELLE || 937—940. *om A* || 937. *add Kiessling* | *del Angelius* || 938. ellum *vel* illum | in lecto *vel* lecto || 939. *add Py* || 940. Hunc: *corr Guy* | haec *vel* hanc ||

Armáti atque animatí probe. ita rés successit mi úsque adhuc.
Atque híc equos non in árcem, uerum in árcam faciet ímpetum.
Exítium, excidium, exlécebra fiet híc equos hodie auró senis.
Nostró seni huic stolido, eí profecto nómen facio ego Ílio. 945
Milés Menelaust, égo Agamemno: | ídem Vlixes Lártius:
Mnesílochust Alexandér, qui erit exítio rei patriaé suae:
Is Hélenam auexit, quóia causa núnc facio obsidium Ílio.
Nam illi ítidem Vlixem audíui, ut ego sum, fuísse et audacem ét malum.
Dolis égo deprensus sum: ílle mendicans paéne inuentus ínteri[i]t, 950
Dum ibi éxquirit fata Íliorum. adsímiliter mi hodie óptigit.
Vinctús sum, sed dolís me exemi: item se ílle seruauít dolis.
Ílio tria fuísse audiui fáta quae illi fórent exitio:
Sígnum ex arce sí periisset: álterum etiamst Tróili mors:
Tértium, quom pórtae Phrygiae límen superum scínderetur. 955
Pária item tria eís tribus sunt fáta nostro huic Ílio.
Nam dúdum primo ut díxeram nostró seni mendácium
Et de hóspite et de auro ét de lembo, ibi sígnum ex arce iam ábstuli.
Iam dúo restabant fáta tunc, nec mágis id ceperam óppidum.

---

942. atque: EQ· | meliusque: *corr Bo* ‖ 944. EXITIUMEXCIDIUM: Excidium exitium ‖ 945. ilio: ILICO ‖ 946. AGAMEMNO: agamennon *vel* agamenno | LARTIUS: lertius ‖ 947. EXITIO: exitium ‖ 948. Is (*vel* His): SI | AUEXIT: abduxit ‖ 949. ILLIITIDEMULIXEMAUDIUI: illic eidem audiui (*vel* audi) ulixem ‖ 950. PRENSUS | interiit *etiam A*: *corr Ri* ‖ 951. FATAILLORUM: facta (*vel* fata) illorum: *corr Gul* | adsimiliter *(sic A) vel* ac similiter *vel* autsimiliter ‖ 952. DOLISME: dolis ‖ 953. Ilio: ILLI | FUERE ‖ 955. PORTAE: forte | LUMEN ‖ 956. eis: HIS | NOSTRO: nostra ‖ 959. TUNC: tum ‖

Post úbi tabellas ád senem detúli, ibi occidi Tróilum,
Quom cénsuit Mnesílochum cum uxore ésse dudum mílitis. 961
Ibi uíx me exsolui: atque íd periclum adsímulo, Vlixem ut praédicant
Cógnitum ab Helena ésse proditum Héc[c]ubae. sed ut olim ílle se
Blánditiis exémit et persuásit se ut amítteret,
Item égo dolis me illo éxtuli e períclo et decepí senem.
Poste cúm magnifico mílite, urbes uérbis qui inermús capit, 966
Conflíxi atque hominem réppuli. dein púgnam conseruí seni:
Eum ego ádeo uno mendácio deuíci, uno ictu extémpulo
C[o]épi spolia. is núnc ducentos númmos Philippos míliti
Quos dáre se promisít dabit. 970
Nunc álteris etiám ducentis úsus est, qui dispenséntur
Ílio capto, út sit mulsum quí triumphent mílites.
Sed Príamus hic multo ílli praestat: nón quinquagintá modo,
Quadringéntos filiós habet atque equidem ómnis lectos síne probro:
Eos égo hodie omnis cóntruncabo duóbus solis íctibus.
Nunc Príamo nostro síst quis emptor, cómptionalém senem 976
Vendam égo, uenalem quem hábeo, extemplo ubi óppidum expugnáuero.
Sed Príamum adstantem eccum ánte portam uíde[b]o. adibo atque ádloquar.

---

961. MNESILOCHUS || 965. ilio *vel* illo | expuli: *corr Dissald* | e periclo *vel* periculo || 966. Poste *vel* Postea || 967. Confixit: *corr* B^2 || 968. Cum *vel* Eum || 971. dispensentur *vel* dispensetur || 974. sine lectos sine *B ante ras* || 976. coemptionalem B^2 || 977. habeo *vel* habebo || 978. adstantem eccum *vel* adstante mecum ||

⟨NICOBVLVS. CHRYSALVS⟩
⟨SENEX SERVOS⟩

NI. Quóianam uox própe me sonat? CH. O Nícobule. NI. Quíd fit?
Quíd, quod te misi, écquid egisti? CH. Rógas? congredere. NI. Grádior. 980
CH. Óptumus sum orátor: ad lacrumás coegi hominem cástigando
Máleque dictis, quaé quidem quiui cómminisci. NI. Quíd ait? CH. Verbum
Núllum fecit: lácrumans tacitus aúscultabat quae égo loquebar:
Tácitus conscripsít tabellas: óbsignatas mi hás dedit:
Tíbi me iussit dáre. sed metuo né idem cantent quód priores. 985
Nósce signum: estne éius? NI. Noui: lúbet perlegere has. CH. Pérlege.
Nunc súperum limen scínditur, nunc ádest exitium | Ílio.
Turbát equos lepide lígneus. NI. Chrysále, ades dum ego has pérlego.
CH. Quid mé tibi adesse opus ést? NI. Volo [ut quod iubeo facias], 989[a]
Vt scias, quae hic scrípta sient. 989[b]
CH. Níhil moror neque scíre uolo. 990[a]
NI. Támen ades. CH. Quid opúst? NI. Taceas. 990[b]
Quód iubeo id faciás. CH. Adero. 990[c]
NI. Eúge litterás minutas. CH. Quí quidem uideát parum:
Vérum qui satis uídeat, grandes sátis sunt. NI. Animum aduórtito igitur.
CH. Nólo, inquam. NI. At uolo, ínquam. CH. Quid opust? NI. Át enim id quod te iúbeo facias.

---

979. *Novam sc. orditur Ri, continuant libri* (*cf. ad v.* 997) ‖ 980. Quid quod *vel* Quidquid | ec (*vel* hęc) quid | gradior *vel* congredior ‖ 981. lacrumas *vel* lucrumas ‖ 983. aucscultabat *vel* auscultabat ‖ 986. perlege nunc (*om. v.* 987) *B*[1] ‖ 989[a]. *secl Vss duce Ri* | iubeo *vel* iubebo ‖ 990[a]. 990[b]. *coniungunt libri* ‖ 991. Euge *vel* Eu ‖

CH. Iústumst, ⟨ut⟩ tuós tibi seruos túo arbitratu séruiat.
NI. Hoc áge sis nunciam. CH. Ýbi lubet recita: aúrium operam tíbi dico. 995
NI. Ceraé quidem haud parsit néque stilo. sed quídquid est, pellégere certumst.
'Patér, ducentos Phílippos quaeso Chrýsalo
Da, si ésse saluom uís me aut uitalém tibi.'
CH. Malúm quidem hercle mágnum: [CH.] tibi dicó. NI. Quid est?
CH. Non príus salutem scrípsit? NI. Nusquam séntio. 1000
CH. Non dábis, si sapies: uérum si das máxume,
Ne ille álium gerulum quaérat, si sapiét, sibi:
Nam ego nón laturus súm, si iubeas máxume.
Sat síc suspectus súm, quom careo nóxia.
NI. Auscúlta porro, dum hóc quod scriptumst pérlego. 1005
CH. Inde á principio iam ínpudens epístulast.
NI. 'Pudét prodire me ád te in conspectúm, pater:
Tantúm flagitium té scire audiuí meum,
Quod cúm peregrini cúbui uxore mílitis.'
Pol haúd derides: nám ducentis aúreis 1010
Philippís redemi uítam ex flagitió tuam.
CH. Nihil ést illorum quín ego illi díxerim.
NI. 'Stulté fecisse fáteor: sed quaesó, pater,
Ne me, ín stultitia sí deliqui, déseras.
Ego ánimo cupido atque óculis indomitís fui: 1015
Persuásumst facere quoíus me nunc factí pudet.'
Prius té cauisse ergo quám pudere aequóm fuit.
CH. Eadem ístaec uerba dúdum illi dixi ómnia.
NI. 'Quaeso út sat habeas íd, pater, quod Chrýsalus
Me obiúr⟨i⟩gauit plúrumis uerbís malis 1020
Et mé meliorem fécit praeceptís suis,

---

994. *add Herm* ‖ 995. nunc iam *vel* iam nunc ‖ 997. *Novam sc. ordiuntur CD* | philippios *B ante ras* ‖ 999. NI. Malum | CH. Quid *vel* NI. Quid ‖ 1000. CH. Non *vel* Non ‖ 1006. epistola est ‖ 1007. conspectum *vel* conspectu ‖ 1008. scire audiui *vel* sciuire audiuire ‖ 1015. fui *vel* sui ‖ 1016. quoiius *vel* cuius ‖ 1017. equm *vel* ęquum ‖ 1020. *add Ri* ‖

Vt te éi habere grátiam aequom sít bonam.'
CH. Estne ístuc istic scríptum? NI. Em specta, túm scies.
CH. Vt quí deliquit súpplex est ultro ómnibus.
NI. 'Nunc sí me fas est óbsecrare abs té, pater,
Da míhi ducentos númmos Philippos, te óbsecro.'
CH. Ne unúm quidem hercle, sí sapis. NI. Sine pérlegam: 1027
'Ego iús iurandum uérbis conceptís dedi,
Datúrum id me hodie múlieri ante uésperum
Prius quam á me abiret. núnc, pater, ne périerem
Cura átque abduce me hínc ab hac quantúm potest,
Quam própter tantum dámni feci et flágiti. 1032
Caue tíbi ducenti númmi diuidiaé fuant:
Sescénta tanta réddam, si uiuó, tibi.
Vale átque haec cura.' quíd nunc censes, Chrýsale? 1035
CH. Nihil égo tibi hodie cónsili quicquám dabo
Neque ego haúd committam ut, sí quid peccatúm siet,
Fecísse dicas dé [me] mea senténtia.
Verum, út ego opinor, sí ego in istoc sím loco,
Dem pótius aurum quam íllum corrumpí sinam. 1040
Duae cóndiciones súnt: utram tu accipiás uide:
Vel ut aúrum perdas uél ut amator périeret.
Ego néque te iubeo néque ueto neque suádeo.
NI. Miserét me illius. CH. Túos est: non mirúm facís.
Si plús perdundum sít, periisse suáuiust 1045
Quam illúd flagitium uólgo dispaléscere.
NI. Ne ille édepol Ephesi múlto mauellém foret,
Dum sáluos esset, quám reuenissét domum.
Quid égo istic? quod perdúndumst properem pérdere.

1023. Estne *vel* Esne | Em *vel* Hem || 1026. nummos *vel* numbos || 1030. periurem: *corr Vsener duce Ca* || 1031. potest *vel* potes || 1033. diuitiae: *corr Ca* || 1035. quid *vel* NI. Quid | censes *vel* cesses || 1039. Verum *vel* NI. Verum || 1042. periuret: *cf.* 1030 || 1043. Ego *vel* CH. Ego || 1046. illud *vel* illum || 1047. 1048. *om B*[1] || 1047. foret *vel* fore || 1049. *dist Ac* | perdundum est *vel* perdundu st ||

Binós ducentos Phílippos iam intus écferam: 1050
Et míliti quos dúdum promisí miser
Et ístos. mane istic: iam éxeo ad te, Chrýsale. —
CH. Fit uásta Troia, scíndunt proceres Pérgamum.
Sciui égo iam dudum fóre me exitium Pérgamo.
Edepól qui me esse dícat cruciatú malo 1055
Dignúm, ne ego cum illo pígnus haud ausím dare:
Tantás turbellas fácio. sed crepuít foris:
Ecfértur praeda ex Tróia. taceam núnciam.
NI. Cape hóc tibi aurum, Chrýsale: i, fer fílio.
Ego ád forum autem hinc íbo, ut soluam míliti.
CH. Non équidem accipiam: proín tu quaeras quí ferat. 1061
Nolo égo mihi credi. NI. Cápe uero: odiosé facis.
CH. Non équidem capiam. NI. At quaéso. CH. Dico ut rés se habet.
NI. Moráre. CH. Nolo, inquam, aúrum concredí mihi.
†Vel da aliquem qui me seruet. NI. Ohe, odiosé facis. 1065
CH. Cedo, sí necessest. NI. Cúra hoc. iam ego huc reuénero. —
CH. Curátumst — esse té senem misérrumum.
Hoc ést incepta effícere pulcre: †ueluti mihi
Euénit, ut ouans praéda onustus [in]céderem.
Salúte nostra atque úrbe capta pér dolum 1070
Domúm reduco | íntegrum omnem exércitum.
Sed, spéctatores, uós nunc ne mirémini
Quod nón triumpho: péruolgatumst, níhil moror:
Verúm tamen accipiéntur mulso mílites.
Nunc hánc praedam omnem iam ád quaestorem déferam. 1075

1060. militem: *corr Lamb* || 1062. Nolo ego *vel* Nolo | odiose facis care uero *Charis.* || 1065. Vel — seruet *om CD* || 1067. miserrumum *vel* miserumum || 1069. *del Scal* || 1075. omnem iam *vel* omnem ||

ACTVS V

PHILOXENVS
SENEX

Quam mágis in pectore méo foueo, quas méus filius turbás turbet,
Quam se ád uitam et quos ád mores praecípitem inscitus capéssat:
Magis cúraest magisque adfórmido, ne is péreat neu corrúmpatur.
Scio: fúi ego illa aetate ét feci illa omnía, sed more modésto.
Duxi, hábui scortum, pótaui, dedi, dónaui: at enim id ráro. 1080
Neque plácitant mores quíbus uideo uolgo ⟨ín⟩ gnatos essé parentes.
Ego dáre me [ludum] meo gnato ínstitui, ut animo óbsequium sumére possit:
Aequom ésse puto: sed nímis nolo desídiae ei dare lúdum.
Nunc Mnésilochum, quod mándaui,
Viso écquid eum ad uirtútem aut ad frugem ópera sua compúlerit: 1085
Sicút eum, si conuénit, scio fecísse: eost ingenió natus.

NICOBVLVS. PHILOXENVS
SENES II

NI. Quiquómque ubi ⟨ubi⟩ sunt, quí fuerunt quiqué futuri sunt pósthac
Stultí, stolidi, fatuí, fungi, bardí, blenni, buccónes,

1079. fui ego *vel* ego fui ‖ 1080. 1081. *inverso ordine libri: trai Scal* ‖ 1080. et enim: *corr Pareus* ‖ 1081. *add Sey* ‖ 1082. *del Buech* ‖ 1085. Viso — uirtutem *adhaeret v.* 1084 ‖ 1087. ubi *vel* ubique | posthaec *B ante ras* ‖ 1088. buccones *vel* bucones ‖

Solús ego omnis longe ántideo stultítia et moribus índoctis.
Perií: pudet: hoc[c]ine me aétatis ludós bis factum esse índigne? 1090
Magis quam íd reputo, tam mágis uror quae méus filius turbáuit.
Perdítus sum atque [etiam] eradícatus sum: omníbus exemplis éxcrucior.
Omnía me mala conséctantur, omníbus exitiis ínterii.
Chrysálus me⟨d⟩ hodie lácerauit, Chrysálus me miserum spóliauit:
Is mé scelus auro usque áttondit dolis dóctis indoctum út lubitumst. 1095
Ita míles memorat méretricem esse eam quám ille uxorem esse áiebat:
Omníaque ut quidque actúmst memorauit: eám sibi hunc annum cónductam:
Relicúom id auri factúm quod ego ei stultíssumus homo promísissem.
Hoc hóc est quod ⟨cor⟩ pérac[c]escit, hoc ést demum quod pércrucior:
[Me hoc aétatis ludíficari: immo édepol sic ludós factum,] 1100
Canó capite atque albá barba miserúm me auro esse emúnctum.
Perii, hóc seruom meum nón nauci facere ésse ausum. atque ego, si álibi
Plus pérdiderim, minus aégre habeam minusque íd mihi damno dúcam.
PH. Certe híc prope me mihi néscioquis loqui uísust. sed quem uídeo?
Hicquidém⟨st⟩ pater Mnesilochi. NI. Eúge, socium aerúmnae et mei mali uídeo. 1105

1089. ante longe *B ante ras* | antedeo: *corr Bo* ‖ 1091. quem meus: *corr Ca* | turbauit *vel* tubauit ‖ 1092. *del Herm* | excrucior *vel* crucior ‖ 1094. *add Herm* ‖ 1096. eam quam *vel* quam ‖ 1097. Omniaque *vel* Omnia | quidque *vel* quidquid | eam *vel* ea ‖ 1098—1100. *quattuor v. sunt in B* (— stultissimus, — peraccessit, — ludificari) ‖ 1099. *add Sey* | peraccessit ‖ 1100. *secl Ri* ‖ 1101. Cono *B*[1] ‖ 1102. non *om. B*[1] ‖ 1103. habebam *B ante ras* ‖ 1104. Certo: *corr Langen* ‖ 1105. *add Fl* ‖

Philoxéne, salue. PH. Et tu. unde ágis? NI. Vnde homo miser átque infortunátus.
PH. At pól ego ibi sum, esse ubi míserum hominem decet átque infortunátum.
NI. Igitúr pari fortuna, aétate ut sumus, útimur. PH. Sic est. séd tu,
Quíd tibist? NI. Pól mihi pár idemst quód tibi.
PH. Númquidnam ad fílium haec aégritudo ádtinet? 1110
NI. Ádmodum. PH. Idém mihi mórbus in péctorest.
NI. Át mihi Chrýsalus óptumus homó
Pérdidit fílium, me átque rem omném meam.
PH. Quíd tibi ex fílio nam, óbsecro, aegrést? NI. Scies:
Íd: peri[i]t cúm tuo: [atque] ambo aéque amicás habent. 1115
PH. Qui scís? NI. Vidi. PH. Ei mihi, dísperii.
NI. Quíd dubitamus púltare atque huc éuocare ambós foras?
PH. Haúd moror. NI. Heus Bácchis, iube sis áctutum aperirí fores,
Nísi mauoltis fóres et postes cómminui secúribus.

BACCHIDES. NICOBVLVS. PHILOXENVS
MERETRICES II SENES II

BA. Quis sónitu ac tumúltu tantó [nomine] nominát me atque púltat aedes? 1120
NI. Ego átque hic. BA. Quid hóc est negóti nam, amábo? 1121[a]
Quis hás huc ouis adégit? 1121[b]
NI. Ouís nos uocánt pessumaé. SO. Pastor hárum
Dormít, quom [haec] eunt síc a pecú palitántes.

1115. i *del Bo* | atque *del Ac* || 1119. postes *vel* potes || 1120sq. *tres v. sunt in B* (— nominat, — negoti) || 1120. tantu *vel* tanto | *del Py* || 1121. huc *vel* hic || 1122. Ouis *vel* Quis | pessumę SO. Pastor *vel* BA. Pessume pastor || 1123. hae *cum ras B* (haec *etiam Charis.*): *del Ri* | sic *om Charis.* | balitantes (halitantes *D*[1] *cum Charis.*): *corr Ca* ||

BA. At pól nitent: haud sórdidae uidéntur ambae.
SO. Attónsae hae quidem ámbae usque súnt. PH.
Vt uidéntur 1125
Derídere nós. NI. Sine suo úsque arbitrátu.
BA. Rerín ter in ánno tu has tónsitari?
SO. Pol hódie altera iám bis detónsa certost.
<BA.> Vetulaé sunt minae ámbae. SO. At bonás
fuisse crédo.
BA. Vidén limulís, obsecró, ut intuéntur? 1130
<SO.> Ecástor sine ómni arbitrór malitia ésse.
PH. Merito hóc nobis fít, qui quidem húc uene-
rímus.
BA. Cogántur quidem íntro. SO. Haud sció quid
eo opús sit:
Quae néc lac[tem] nec lánam ullam habént: sic
sine ástent.
Exsóluere quánti fuére: omnis frúctus 1135
Iam illís decidít: non uidés ut palántes
Solaé liberaé
Grasséntur? quin aétate crédo esse mútas:
Ne bálant quidém, quom a pecú cetero ábsunt: 1139ª
Stultae átque haud malae uidéntur. 1139ᵇ
BA. Reuórtamur íntro, sorór. NI. Ilico ámbae 1140ª
Manéte: hae<c> oues uolúnt uos. 1140ᵇ
SO. Pródigium hoc quidémst: humana nós uoce ap-
pellánt oues.
PH. Haé<c> oues uobís malam rem mágnam quam
debént dabunt.
BA. Sí quam debes, té condono: tíbi habe, num-
quam abs té petam.
Séd quid est quaprópter nobis uós malum minitámini?
PH. Quía nostros agnós conclusos ístic esse aiúnt
duos. 1145

1129. sunt thimiame: *corr Colerus* | BA. At *vel* at: *corr Ca* || 1130. SO.: *corr Gronovius* (*et add* 1131) | intuentur *vel* intuent || 1131. Ecastor *vel* Haec castor || 1134. *del Spengel* || 1136. balantes: *corr Ca* || 1137. *adhaeret v.* 1138 || 1138. crassentur | mutas *vel* mutatas || 1139ᵇ. haud *solus B in marg.* || 1140ª. NI. Ilico *vel* BA. Ilico (*et* NI. *v.* 1140ᵇ) || 1140ᵇ. *add Lomanus* || 1141. appellant *vel* apellant || 1142. *add Bo* | quam *vel* cum ||

NI. Ét praeter eos ágnos meus est ístic clam mordáx canis:
Quí nisi nobis próducuntur iam átque emittuntúr foras,
Árietes trucés nos erimus: iam ín uos incursábimus.
BA. Soror, ést quod te uolo sécreto. SO. Eho, amábo. NI. Quo | illae ábeunt?
BA. Senem illúm tibi dedo ultériorem, lepide út lenitum réddas: 1150
Ego ad húnc iratum adgrédiar, ⟨si⟩ possúmus nos hos intro ínlicere huc.
SO. Meum pénsum ego lepide accúrabo: quam odiósumst mortem ampléxari.
BA. Facito út facias. SO. Taceás. tu tuom facito: égo quod dixi haud mútabo.
NI. Quid illaéc illic in cónsilio duae sécreto consúltant?
PH. Quid aís tu, homo? NI. Quid mé uis? 1155[a]
PH. Pudet dícere me tibi quíddam. 1155[b]
NI. Quid est quód pudeat? PH. Sed amíco homini tibi quód uolo credere cértumst:
Nihilí sum. NI. Istuc iam prídem scio: sed quí[d] nihili's? id mémora.
PH. Tactús sum uehementér uisco:
Cor stímulo foditur. NI. Pól tibi multo aequíus est coxendícem.
Sed quíd istuc est? etsí iam ego ipsus quid sít prope scire putó me: 1160
Verum aúdire etiam ex té studeo. PH. Viden hánc? NI. Video. PH. Haud malast múlier.
NI. Pol uéro ista mala et tú nihili. PH. Quid múlta? ego amo. NI. An amas? ⟨PH.⟩ *Ναὶ γάρ.*
⟨NI.⟩ Tun, hómo putide, amatór istac fieri aétate audes? PH. Quí non?

1149. SO. Eho *vel* BA. Eho | abeunt *vel* habeunt || 1150. tibi dedo illum ueteriorem lapide *Prisc.* || 1151. *add Ri* | huc *vel* hoc || 1152. BA.: *corr Ca* || 1153. BA. Facito *vel* Facito | SO. *vel* BA. || 1155[a]. 1155[b]. *contrahunt libri* || 1155[a]. PH. *vel* BA. || 1157. Nihili *vel* Nihil | *del Guy* nihili (*vel* nihile) sit: *corr Becker* || 1159. cor stimulo *in B adhaeret v.* 1158 || 1160. ipse *(cum ras B)*: *corr Ri* || 1161. Haud malast mulier *v. occupat* || 1162. ⌗ necar *vel* necar: *corr Weise* || 1163. NI. *add D*[2] | Tum *B ante ras* ||

NI. Quia flágitiumst. PH. Quid opúst uerbis? meo fílio non sum irátus
Neque té tuost aequom esse íratum: si amánt, sapienter fáciunt. 1165
BA. Sequere hác. NI. Eunt eccas tándem
Probri pérlecebrae et persuástrices. quid núnc? etiam reddítis nobis
Filíos et seruom? an ego éxperior tecúm uim maiorem? PH. Ábin hinc?
Non hómo tuquidem es, qui istóc pacto tam lépidam inlepide appélles.
BA. Senex óptume quantumst ín terra, sine ⟨me⟩ hóc exorare ábs te, 1170
Vt istúc delictum désistas tanto ópere ire oppugnátum.
NI. Ni abeás, quamquam tu bélla's,
Malum tíbi magnum dabo iám. BA. Patiar. 1172[b]
Non métuo ne quid míhi doleat quod férias. NI. Vt blandíloquast.
Ei míhi, metuo. SO. Hic magis tránquillust.
⟨BA.⟩ I hac mécum intro: atque ibi sí quid uis filíum concastigáto. 1175
NI. Abin á me, scelus? BA. Sine, méa pietas, te exórem. NI. Exores tú me?
SO. Ego quídem ab hoc certe exórabo. PH. Immo ego te óro, ut me intro abdúcas.
SO. Lepidúm te. PH. At scin quo pácto me ad te intro ábducas? ⟨SO.⟩ Mecum út sis.
PH. Omnía quae cupio cómmemoras.
NI. Vidi égo nequam homines, uérum te nemínem deteriorem. PH. Íta sum. 1180
BA. I hac mécum intro, ubi tibi sít lepide uictíbus, uino atque unguéntis.

1164. opus uerbis est *vel* opus uerbist: *corr Bo* || 1165. equm *vel* equum || 1166—1168. *tres sunt v. in B* (— persuastrices, — an ego) || 1168. maiorem *vel* maiore *vel* maior || 1170. quantust *vel* quantus est | *add Ri* || 1171. istunc *B ante ras* | tanto opere *vel* tantopere || 1172. Ni *vel* Nisi || 1174. BA. D^2 | tranquillust *vel* tranquillum est || 1175. *add Ac* | I *vel* Ii | abi: *corr Py* | congastigato *vel* castigato || 1177. BA.: *corr Ac* || 1178. *add Ac* || 1179. BA. || 1180. NI. Vidi ego nequam *adhaeret v.* 1179 | nequam hominem: *corr Lamb* || 1181. I *vel* Ii *vel* E | unguentis *vel* ungentus *vel* unguent tis ||

NI. Satis, sátis iam uostrist cónuiui: me níhil paenitet
ut sim ácceptus:
Quadringéntis Philippis filius me et Chrysálus circum-
duxérunt,
Quem quídem ego ut non excrúciem, 1184[a]
Altérum tantum auri nón meream. 1184[b]
BA. Quid tándem, si dimídium auri 1185[a]
Reddítur, in hac mecum íntro? atque ut 1185[b]
Eis délicta ignoscás. PH. Faciet.
NI. Minimé, nolo: nihil móror: sine sic. malo íllos
ulcisci ámbo.
PH. Etiám tu, homo nihili, quód di dant boni cáue
culpa tua amíssis.
Dimídium auri datur: áccipias potésque et scortum
accúmbas.
NI. Egon úbi filius corrúmpatur meus, íbi potem?
PH. Potándumst. 1190
NI. Age iam, íd ut ut est, etsist dédecori, patiár,
facere inducam ánimum:
Egon quom haéc cum illo accu[m]bet ínspectem? BA.
Immo equidém pol tecum accúmbam, 1192[a]
Te amábo et te amplexábor. 1192[b]
NI. Caput prúrit: perii. uíx negito. BA. Non tibi
uenit in mentem, amabo,
Si dúm uiuas tibi béne facias, tam pól id quidem esse
haud perlónginquom,
Neque, si hóc hodie amiséris, post in morte íd euen-
turum esse úmquam? 1195
NI. Quid agó? PH. Quid agas, rogitás etiam? NI. Lubet
ét metuo. PH. Quid métuis?
NI. Ne obnóxius filio sim ét seruo. BA. Mel méum,
amabo, istaec fíunt. 1197
Tuost: únde illum sumére censes, nisi quód tute illi
déderis?

1183. et me et *B ante ras* ‖ 1185[b]. in *vel* isne in | atque ut *adhaeret v.* 1186 ‖ 1188. nihili quod dii *vel* nihil dii ‖ 1189. scortum *vel* scurtum ‖ 1190. potandum st *vel* potandust ‖ 1191. dedecorum: *corr Ri* ‖ 1192[b]—1194. *tres sunt v. in B* (— negito, — facias) ‖ 1194. iam: *corr Bo* | perlonginqum *vel* perlonginquum ‖ 1198. censes sumere: *trai Weise* ‖

Hanc uéniam illis sine te éxorem. NI. Vt terebrát: satin offirmátum
Quod míhi erat, id me exórat? 1200
Tua sum ópera et propter te ímprobior. BA. †Ne is quam mea mauéllem.
Satin égo istuc habeo offírmatum? NI. Quod sémel dixi haud mutábo.
BA. It díes: ite intro accúbitum:
Filíi uos expectánt intus. NI. Quam quídem actutum emoriámur.
SO. Vespér hic est: sequimini. NI. Dúcite nos quo lúbet tamquam quidem addíctos.
BA. Lepide ípsi hi sunt captí, suis qui filíis fecere insídias [ite]. 1206
<CAT.> Hí senes nisi fuíssent nihili iam índe ab adulescéntia,
Nón hodie hoc tantúm flagitium fácerent canis cápitibus:
Néque adeo haec [f]ageremus, ni antehac uídissemus fíeri,
Ýt aput lenonés riuales fíliis fierént patres. 1210
Spéctatores, uós ualere uólumus †et clare adplaúdere.

1201. mea mauellem *vel* meam uellem ‖ 1202. NI. *pro* ⌗ *D*² | haud mutabo *adhaeret v.* 1203 *in B* ‖ 1204. ecspectant *vel* expectant ‖ 1205. BA.: *corr Langen* ‖ 1206. capti *vel* capiti *vel* captis | filiis *vel* filis ‖ 1207. *add Py* ‖ 1209. faceremus: *correximus* ‖

T. MACCI PLAVTI

C A P T I V I

PERSONAE

ERGASILVS PARASITVS
HEGIO SENEX
LORARII
PHILOCRATES ADVLESCENS CAPTIVOS
TYNDARVS SERVOS CAPTIVOS
ARISTOPHONTES ADVLESCENS CAPTIVOS
PVER
PHILOPOLEMVS ADVLESCENS
STALAGMVS SERVOS
CATERVA

ARGVMENTVM

Captúst in pugna Hégionis filius,
Aliúm quadrimum fúgiens seruos uéndidit.
Patér captiuos cómmercatur Áleos
Tantúm studens ut nátum †recuperet,
Et ínibi | emit ólim amissum fílium. 5
Is súo cum domino uéste uersa ac nómine
Vt ámittatur fécit: ipsus pléctitur.
Et ís reduxit cáptum et fugitiuóm simul,
Indício quoius álium agnoscit filium.

3. alios *T* || 5. inibi *vel* ibi || 6. Is suo *vel* Insuo ||

PROLOGVS

Hos quós uidetis stáre hic captiuós duos,
†Illi qui astant, — hí stant ambo, nón sedent:
Hoc uós mihi testes éstis me uerúm loqui.
Senéx qui hic habitat, Hégio, est huiús pater.
Sed ís quo pacto séruiat suo síbi patri, 5
Id ego híc apud uos próloquar, si operám datis.
Seni huíc fuerunt fílii natí duo:
Altérum quadrimum púerum seruos súr[ru]puit
Eumque hínc profugiens uéndidit in Álide
Patri †huiusce: iam hóc tenetis? óptum[um]est. 10
Negat hercle ille †ultimus. accédito.
Si nón ubi sedeas lócus est, est ubi ámbules,
Quando hístrionem cógis mendicárier.
Ego mé tua causa, ne érres, non ruptúrus sum.
Vos quí potestis ópe uostra censérier 15
Accípite relicuom: álieno uti níl moror.
Fugitíuos ille, ut díxeram ante, huiús patri,
Domo quém profugiens dóminum abstulerat, uéndidit.
Is póstquam hunc emit, dédit eum huic gnató suo
Pecúliarem, quía quasi una aetás erat. 20
Hic núnc domi seruit súo patri nec scít pater:
Enim uéro di nos quási pilas hominés habent.
Ratiónem habetis quómodo unum amíserit.

---

2. astant *vel* stant ‖ 3. Hos: *corr* B^2 | testis ‖ 8. *del Ca* ‖ 10. *del Leo* ‖ 16. reliquom ‖ 18. profugens *vel* profugiens | abstulerat *vel* abstulerit ‖ 19. Hic postquam: *corr Fl* ‖ 22. Est uero: *corr Py* ‖

Postquám belligerant Aétoli cum | Ále[d]is,
Vt fít in bello, cápitur alter fílius. 25
Medicús Menarchus émit ibidem in Álide.
C<o>epít captiuos cómmercari hic Áleos,
Si quém reperire pósset [cum] qui mutét suom
— Illúm captiuom: hunc súom esse nescit quí domist —
Et quóniam heri indaudíuit de summó loco 30
Summóque genere cáptum | esse equitem Áleum,
Nihil prétio parsit fílio dum párceret:
Recónciliare ut fácilius possét domum
Emít hosce [d]e praeda ámbos de quaestóribus.
Hisce aútem inter sese húnc confinxerúnt dolum, 35
Quo pácto hic seruos súom erum hinc amittát domum:
Itaque ínter se commútant uestem et nómina:
Illíc uocatur Phílocrates, hic Týndarus,
Huius íllic, hic illius hódie fert imáginem.
Et hic hódie expediet hánc docte falláciam 40
Et súom erum faciet líbertatis cómpotem:
Eodémque pacto frátrem seruabít suom,
Reducémque faciet líberum in patriam ád patrem
Inprúdens, itidem ut saépe iam in multís locis
Plus ínsciens quis fécit quam prudéns boni. 45
(Sed ínscientes súa sibi fallácia
Ita cómpararunt ét confinxerúnt dolum
[Itaque hí commenti dé sua senténtia],
Vt in séruitute hic ád suom maneát patrem.
Ita núnc ignorans súo sibi seruít patri: 50
Homúnculi quantí sunt, quom recógito.)
Haec rés agetur nóbis, uobis fábula.
Sed étiamst paucis uós quod monitos uóluerim.
Profécto expediet fábulae huic operám dare:
Non pértractate fáctast neque item ut céterae, 55

24. alidis *(item T)*: *corr Turnebus* || 27. comercari *vel* cōmercari | alios *(item T)*: *corr Turnebus* || 28. reperire *vel* repperire | cum quo: *corr Pareus* || 30. inde audiuit: *corr Gul* || 31. aleum *etiam T, ut vid* || 34. *del Stu* || 35. Hice B^2 | sese hunc *vel* sese | confinxerunt *vel* confixerunt || 36. his *vel* hic | seruus *vel* seruum || 37. inter se *vel* interre || 38. philocrates *vel* philocrathes *vel* philochrates || 42. seruauit || 44. itidem *vel* itidemque | ut *vel* et || 46—49 *e diasceue repetit Lorenzius,* 50 *del Vss,* 51 *Guy* ||

Neque spúrcidici insunt uérsus immemorábiles:
Hic néque periurus lénost nec meretríx mala
Neque míles gloriósus [esse]: ne uereámini,
Quia béllum Aetolis ⟨ésse⟩ dixi cum Áleis:
Foris íllic extra scaénam fient proélia. 60
Nam hoc paéne iniquomst, cómico chorágio
Conári desubito ágere nos tragoédiam.
Proin sí quis pugnam expéctat litis cóntrahat:
Valéntiorem náctus aduorsárium
Si erít, ego faciam ut púgnam inspectet nón bonam,
Adeo út spectare póstea omnis óderit. 66
Abeó. ualete, iúdices iustíssumi
Domí duellique duéllatores óptumi.

ACTVS I

ERGASILVS
PARASITVS

Iuuéntus nomen índidit Scortó mihi,
Eo quía inuocatus sóleo esse in conuíuio. 70
Scio absúrde dictum hoc dérisores dícere,
At ego áio recte: nám †scortum in conuíuio
Sibi amátor talos quóm iacit scortum ínuocat.
Estne ínuocatum ⟨scórtum⟩ an non? planíssume.
Verum hércle uero nós parasiti plánius, 75
Quos númquam quisquam néque uocat neque ínuocat.
Quasi múres semper édimus alienúm cibum.
Vbi rés prolatae súnt, quom rus hominés eunt,
Simúl prolatae rés sunt nostris déntibus.

58. *del* B^2, *Py* ‖ 59. *add* B^2, *Py* | dix: *corr* B^2 | alidis (*item T, ut vid: cf.* 24) ‖ 60. fient *vel* fiant ‖ 61. iniquomst *vel* inquomst ‖ 62. desubitontos agere (*vel* age): desubito nos B^2, *trai Bo* | tragoeidiam *vel* tragoediam ‖ 63. *om* B^1 (*suppl* B^2) | expectat *vel* expetat | contrahat *vel* contraat ‖ 68. bellique: *corr Lamb* ‖ 72. clio *vel* dio: *corr Ca* (dico B^2) ‖ 74. *add Bent* | planissume *vel* planussume ‖ 75. hercle uerum: *corr Pareus* ‖ 78. qum *vel* quin ‖

Quasi quóm caletur cócleae in occultó latent, 80
Suó sibi suco uíuont, ros si nón cadit:
Itém parasiti rébus prolatís latent
In occúlto miseri, uíctitant sucó suo,
Dum rúri rurant hómines quos ligúrriant.
Prolátis rebus párasiti uenátici [canes] 85
Sumús: quando res rédierunt, molóssici
Odiósicique et múltum inco⟨m⟩modéstici.
Et híc quidem hercle, nísi qui colaphos pérpeti
Potís parasitus fráugique aulas ín caput,
Vel ire éxtra portam trígeminam ad saccúm licet. 90
Quod míhi ne eueniat nón nullum perículumst.
Nam póstquam meus rex ést potitus hóstium —
Ita núnc belligerant Aétoli cum | Áleis:
Nam Aetólia haec est, †illic est captus in Álide
Philopólem[e]us huius ⟨H⟩égionis fílius, 95
Senís qui hic habitat, quae aédes lamentáriae
Mihi súnt, quas quotiensquómque conspició, fleo —,
Nunc †hic occepit quaéstum hunc fili grátia
Inhonéstum et maxume álienum ingenió suo:
Hominés captiuos cómmercatur, sí queat 100
Aliquem ínuenire súom qui [cum] mutet fílium.
Quod quídem ego nimis quam cúpio ⟨fieri⟩ ut ímpe⟨t⟩ret:
Nam ní illum recipit, níhil est quo me récipiam.
†Nullast spes iuuentútis: sese omnís amant.
Ille démum antiquis ést adulescens móribus, 105
Quoius númquam uoltum tránquillaui grátiis.
Condígne pater est eíus moratus móribus.
Nunc ád eum pergam. séd aperitur [h]óstium,
Vnde sáturitate saépe ego exii ébrius.

---

80. occleo: coccleę B^2 (coccli . . . *Macrobius*) ‖ 83. uictitant *vel* uiccitant | suco suo *vel* suo suco ‖ 84. ruri *om Nonius* ‖ 85. *del Py* ‖ 89. Potes: *corr Ca* | aulos B^1 ‖ 90. ///tra poram B^1 | saccum *vel* sacculum ‖ 91. Quot: *corr* B^2 | ne eueniat *vel* ne euiat *vel* nec ueniat ‖ 93. alidis: *corr Turnebus* ‖ 94. aetolia *vel* ectolia ‖ 95. Philopolemeus *vel* philopolomeus ‖ 99. et maxime *vel* maxime ‖ 101. *del Scioppius* ‖ 102—107. *post v.* 125 *leguntur: trai Ac* 102. *suppl Schoe* ‖ 103. inillum: *corr* B^2 | 105. adhulescens *B* ‖ 106. Cui ius *vel* Cuius | tranquillaui gratiis *vel* tranquilla uigratus (*vel* ingratus *vel* ingratiis) ‖ 109. saturitate *vel* suturitate ‖

HEGIO. LORARIVS. ERGASILVS
SENEX PARASITVS

HE. Aduórte animum sis: tú istos captiuós duos 110
Herí quos emi dé praeda a quaestóribus,
[H]is índito caténas singulárias
Istás, maiores quíbus sunt iuncti démito.
Sinito ámbulare, sí foris si intús uolent:
Sed uti ádseruentur mágna diligéntia. 115
Libér captiuos áuis ferae consímilis est:
Semél fugiendi sí datast occásio,
Satis ést — numquam postílla possis préndere.
⟨LOR.⟩ Omnís profecto líberi lubéntius
Sumus quám seruimus. HE. Nón uidere ita tú quidem.
⟨LOR.⟩ Si nón est quod dem, méne uis dem ipse ín pedes? 121
HE. Si déderis, erit extémplo mihi quod dém tibi.
LOR. Auis mé ferae consímilem faciam, ut praédicas.
HE. Ita ut dícis: nam si fáxis, te in caueám dabo.
Sed sátis uerborumst: cúra quae iussi átque abi. — 125
Ego íbo ad fratrem ad álios captiuós meos:
Visám ne nocte hac quí⟨p⟩piam turbáuerint.
Inde mé continuo récipiam rursúm domum.
ERG. Aegrést mi hunc facere quaéstum carcerárium
Proptér sui gnati míseriam miserúm senem. 130
Sed si úllo pacto ille húc conciliarí potest,
Vel cárnuficinam hunc fácere possum pérpeti.
HE. Quis hic lóquitur? ERG. Ego, qui túo maerore máceror,
Macésco, consenésco et tabescó miser:
Ossa átque pellis súm miser a macritúdine. 135

---

110. *dist* B^2 || 111. de quaestoribus: *corr Fl* || 112. *del Sey* || 113. *dist Bachius* | iuncti *vel* uincti | demito *vel* demitto || 116. fere *vel* ferre: *corr Turnebus* || 118. post illa *vel* postillā || 119. *add Py* || 120. LOR.: *corr Py* | nouidere *vel* non uidere || 121. *add Py* || 123. aui *Servius Dan* | fere: *corr ex Servio* | similem *Servius* | praedicisti: *corr cum Servio Ca* || 125. *cf ad* 102—107 || 135. pelli sum *Nonius* | miser (*vel* miseri) amacritudine (miser a macr. B^2 *ut vid.*, miser macr. *Nonius*) ||

Neque úmquam quicquam mé iuuat quod edó domi:
Forís aliquantillum étiam quod gusto íd beat.
HE. Ergásile, salue. ERG. Dí te bene ament, ⟨H⟩égio.
HE. Ne flé. ERG. Egone illum nón fleam? egon[e]
non défleam
Talem ádulescentem? HE. Sémper sensi fílio 140
Meo te ésse amicum et íllum intellexí tibi.
⟨ERG.⟩ Tum dénique homines nóstra intellegimús bona,
Quom quae ín potestate hábuimus ea amísimus.
[ERG.] Ego póstquam gnatus túos potitust hóstium
Expértus quanti fúerit nunc desídero. 145
HE. Aliénus quom eius incómmodum tam aegré feras,
Quid mé patrem par fácerest quoi illest únicus?
⟨ERG.⟩ Aliénus? ego aliénus illi? [ERG.] ⟨a⟩ha, Hégio
Numquam ístuc dixis néque animum induxís tuom:
Tibi ille únicust, mi etiam único magis únicus. 150
HE. Laudó malum quom amíci tuom ducís malum.
Nunc hábe bonum animum. | ERG. Éheu. | [HE.] huic
illúd dolet,
Quia núnc remissus ést edendi exércitus.
HE. Nullúmne interea náctu's, qui possét tibi
Remíssum quem dixti ímperare exércitum? 155
⟨ERG.⟩ Quid crédis? fugitant ómnes hanc prouínciam,
Quoi optígerat postquam cáptust Philopolemús tuos.
HE. Non pól mirandumst fúgitare hanc prouínciam.
[ERG.] Multís et multigéneribus opus ést tibi
Milítibus: primumdum ópus est Pistorénsibus, 160
Eorúm sunt aliquot génera Pistorénsium,
Opus Pániceis est, ópus Placentinís quoque,
Opus Túrdetanis, ópust Ficedulénsibus,
Iam máritumi omnes mílites opus súnt tibi.

---

136. quod aedo *vel* quo aedo | 138. Ergo sile ‖ 139. Egone *vel* Egonne | non fleam egone *vel* fleam ego me ‖ 140. Talem *vel* Tale *vel* Tacem ‖ 142. 144. *add et del Py* ‖ 143. Qumque *vel* Quinque *vel* Cumq› (Cum quae *B*[2]) ‖ 144. ostium *vel* hostium ‖ 145. fuerit *vel* fuerint ‖ 148. *dist Schoe* | ille: *corr Bo* | hah egio *vel* ha hegio: *corr Richterus* ‖ 149. induxis *vel* induxisti ‖ 151. ducis *vel* dicis ‖ 152. *del Bo* ‖ 154. ERG.: *corr Lamb* | nactus: *corr Lamb* ‖ 155. dixit ‖ 157. Quod: *corr Ca* ‖ 159. *del Lamb* | multi (*vel* multis) generibus ‖ 161. aliquot *vel* aliquod ‖

<ERG.> Vt saépe summa ingénia in occultó latent:
Hic quális imperátor nunc priuátus est. 166
HE. Habe módo bonum animum. nam íllum confidó
domum
In hís diebus mé reconciliássere.
Nam eccum híc captiuom aduléscentem <intus> Áleum,
Prognátum genere súmmo et summis dí[ui]tiis: 170
Hoc íllum me mutáre confidó pote.
ERG. Ita dí de<ae>que fáxint. [HE.] sed num quó foras
Vocátus <es> ad cénam? HE. Nusquam quód sciam.
Sed quíd tu id quaeris? ERG. Quía mist natalís dies:
Proptérea <a> te uocári ad te ad <ce>nám uolo. 175
HE. Facéte dictum: séd si pauxilló potes
Conténtus esse. ERG. Né perpauxilló modo:
Nam istóc me adsiduo uíctu delectó domi.
Age sís, roga em<p>tum: nísi qui meliorem ádferet
Quae míhi atque amicis pláceat condició magis, 180
Quasi fúndum uendam, méis me addicam légibus.
<HE.> Profúndum uendis tú quidem, haud fundúm, mihi.
Sed sí uenturu's, témperi. ERG. Em, uel iam ótiumst.
<HE.> I módo, uenare léporem: nunc irím tenes:
Nam méus scruposam uíctus commetát uiam. 185
ERG. Numquam ístoc uinces me, Hégio: ne póstules:
Cum cálceatis déntibus ueniám tamen.
HE. Aspér meus uictus sánest. <ERG.> Sentisne éssitas?
<HE.> Terréstris cenast. ERG. Sús terrestris béstiast.
<HE.> Multís holeribus. ERG. Cúrato aegrotós domi.
Numquíd uis? HE. Venias témperi. ERG. Memorém
mones. — 191

---

165. *add Lamb* || 169. *add Schoe* | alium || 170. *del Bo* || 171. confido fore: *corr Mue* || 172. *del Spengelius* || 173. ERG.: *corr Spengelius* || 174. tu *vel* diu | quaeris. HE.: *corr Spengelius* || 175. *add Schoe* | te ad nam *vel* te nam (ce nam B^2 *ut vid*) || 176. ERG.: *corr Spengelius* | pauxillum: *corr Lamb e 'libris vet.'* || 177. Contemptus | HE. ne | perpauxillum: *corr D* || 179. Aie || 183. uenturus: *corr Bent* | tempori || 185. Non: *corr Py* || 186. heio (hegio *D*) || 188. sanest # Sentis *vel* sanest sentis: *corr Sarac* || 189. *add Sarac* || 190. holeribus (*vel* ol.) # || 191. temperi *vel* tempori ||

HE. Ibo íntro atque intus súbducam ratiúnculam,
Quantíllum argenti mi ápud trapezitám siet.
Ad frátrem quo ire díxeram mox íero.

ACTVS II

LORARII. PHILOCRATES. TYNDARVS CAPTIVI

LOR. Si di ímmortales íd uoluerunt uós hanc aerumnam éxsequi, 195
Decét id pati animo aéquo: si id faciétis, leuior lábos erit.
Domi fuístis credo líberi:
Nunc séruitus si euénit, ei uos mórigerari mós bonust
†Eamque et erili imperio ingeniis uóstris lenem réddere.
Indígna digna habénda sunt erus quaé facit.
CAPT. Oh óh oh. 200
LOR. Éiulatióne haud opus est: †multa oculis multa miraclitis.
In ré mala animo sí bono utare, ádiuuat.
TYN. At nós pudet, quia cúm catenis súmus. LOR. At pigeat póstea
Nóstrum erum, sí uos éximat uínculis
Aút solutós sinat[que] quós argento émerit. 205
TYN. Quid a nóbis metuit? scímus nos 206a
Nóstrum officiúm quod est, sí solutós sinat. 206b
LOR. Át fugam fíngitis: séntio quam rem ágitis.
TYN. Nos fúgiamus? quo fúgiamus? LOR. In pátriam.
TYN. Apage haud nos íd deceat
Fugitíuos imitari. LOR. Ímmo edepol, si erít occásio, haud dehórtor.

---

193. trapezitam *vel* trapeizitam ‖ 195. hanc *vel* han *vel* an ‖ 196. leuior *vel* liuior ‖ 198. ei *vel* et ‖ 199. uostris *vel* nostris ‖ 203 sqq. TYN. *pro* CAPT. *Pareus* ‖ 203. catenis *vel* catenatis | ad ‖ 205. solutos *vel* solutor ‖ 207. fingitis *vel* fugitis ‖ 208. haud *vel* had | nos dideceat (nos id///deceat *B, er.* i) ‖

TYN. Vnum exoráre uos sínite nos. LOR. Quíd-
nam id est? 210
TYN. Vt sine hisce árbitris
Atque uobis nobis detis locum loquendi.
LOR. Fíat. abscédite hinc: nós concedámus huc.
Séd breuem orátionem íncipisse. 214
TYN. Em istúc mihi certum erat: cóncede huc. 215[a]
LOR. Abíte ab istis. TYN. Obnóxii ambo 215[b]
Vóbis sumus própter hanc rém, quom quae uólu-
mus nos
[PHIL.] Cópiast †ea fácitis nos cómpotes.
⟨PHIL.⟩ Sécede huc núnciam, sí uidetúr, procul,
Ne árbitri dícta nostra árbitrarí queant
Neú[e] permanét palam haec nóstra fallácia. 220
Nám doli nón doli súnt, ni⟨si⟩ astú colas:
Séd malum máxumum, si íd palam próuenit.
Nam sí erus tu mihi's átque ego me túom esse ser-
uom assímulo,
Tamen uíso opust, cautóst opus, ut hoc sóbrie sine-
que árbitris 225
Accúrate [hoc] agátur, docte ét diligénter.
Tanta íncepta rés est: haud sómniculóse hoc
Agéndumst. TYN. Ero út me uolés esse. PHIL. Spéro.
⟨TYN.⟩ Nam tú nunc uidés pro tuó caro cápite
Carum ófferre ⟨mé⟩ meum capút uilitáti. 230
PHIL. Scio. TYN. At scire memento, quando id quod
uoles habebis
Nam fere maxima pars morem hunc homines habent:
quod sibi uolunt, 232. 233
Dum id impetrant, boni sunt: sed id ubi iam penes
sese habent,
Éx bonis péssumi et fraúdulentíssumi 235

211. *adhaeret v.* 210 ‖ 212. *cf. ad Bacch.* 616 sq. ‖ 214. *adhaeret v.* 213 | incipesse ‖ 215. *unus est v.* | PHIL. Em: *corr Pareus* | istis *vel* illis ‖ 217. *del Sarac* ‖ 220. *del Guy* ‖ 221. *add Ca* ‖ 223. mihi es tu: *trai Herm* ‖ 225. cauto est *vel* causto est ‖ 226. *del Guy* ‖ 227. incepta *vel* incoepta ‖ 229. *add Lamb* ‖ 230. *add Bent* ‖ 231. TYN. Scio. PHIL.: *corr Lamb* ‖ 231—234. *cf. ad Bacch* 616 sq. ‖ 235. pessimi *vel* pissimi ‖

Fíunt. nunc út mihi té uolo esse aútumo.
⟨PHIL.⟩ Quód tibi suádeam, suádeam méo patri.
Pól ego si te aúdeam méum patrem nóminem:
Nám secundúm patrem, tú's pater próxumus.
TYN. Aúdio. PHIL. Et proptérea saepiús te⟨d⟩ ut memíneris moneo: 240
Nón ego erus tibí, sed seruos súm. nunc obsecró te hoc unum:
Quóniam nobis di ímmortales ánimum ostenderúnt suom,
Ýt qui erum me tíbi fuisse atque ésse nunc conseruóm uelint,
Quom ántehac pro iure ímperitabam méo, nunc te oro pér precem,
Pér fortunam incértam et per mei te érga bonitatém patris, 245
Pérque conseruitiúm commune quód hostica euenít manu,
Né me secus honóre honestes quám quom serui[e]bás mihi,
Átque ut qui fuerís et qui nunc sís meminisse ut méminneris. 248
TYN. Scío quidem me té esse nunc et te ésse me. PHIL. Em istuc sí potes
Mémoriter meminísse, inest spes nóbis in hac astútia.

HEGIO. PHILOCRATES. TYNDARVS
SENEX ADVLESCENS SERVOS

HE. Iam égo reuortar íntro, si ex his quaé uolo exquisíuero.
Ýbi sunt isti quós ante aedis iússi huc producí foras?

---

236. Sunt: *corr Herm* || 237. *add Schoe* || 240. *add Fl* || 241. seruus *vel* seruũ || 244. Quod: *corr Fl* || 247. *del Py* || 249. potes *vel* potest || 252 *sq.* produci || PHIL. Foras edepol ||

PHIL. Édepol tibi ne in quaéstione essémus cautum intéllego:
Íta uinclis custódiisque círcum moenití sumus. 254
HE. Quí cauet ne décipiatur, uíx cauet quom etiám cauet:
Étiam quom cauísse ratus est, saépe is cautor cáptus est.
Án uero non iústa causast, út uos seruem sédulo,
Quós tam grandi sím mercatus praésenti pecúnia?
PHIL. Néque pol tibi nos, quía nos seruas, aéquomst uitio uórtere
Néque te nobis, sí abeamus hínc, si fuat occásio. 260
HE. Ýt uos hic, itidem íllic apud uos méus seruatur fílius.
PHIL. Cáptus est? HE. Ita. PHIL. Nón igitur nos sóli ignaui fúimus.
HE. Sécede huc: nam súnt quae | ex te sólo scitarí uolo,
Quárum rerum té falsiloquom míhi esse nolo. PHIL. Nón ero,
Quód sciam: si quíd nescibo, id néscium tradám tibi.
TYN. Núnc senex est ín tostrina, núnc iam cultros ádtinet. 266
Ne íd quidem, inuolúcre inicere, uóluit, uestem ut ne ínquinet.
Séd utrum strictimne ádtonsurum dícam esse an per péctinem,
[PHIL.] Néscio: uerúm si frugist, úsque admutilabít probe.
HE. Quíd tu? seruosne ésse an liber máuelis, memorá mihi. 270
⟨PHIL.⟩ Próxumum quod sít bono quodque á malo longíssume,
[PHIL.] Íd uolo: quamquám non multum fúit molesta séruitus

253. in *solus* B^2 *habet* | chautum (HE. cautum B^2 *in ras*) ‖ 254. uinclis *vel* uinculis | moeniti *vel* moenitis ‖ 257. seruet: *corr* B^2 ‖ 258. grandis immercatus *(corr B)* presenti *vel* grandis in mercatus presentia ‖ 259. equom stulcio (*vel* stultio: stulte B^2): *corr Ca* ‖ 260. abeamus *vel* habeamus ‖ 262. ignarī: *corr* B^2 ‖ 263. stitari *vel* scitari ‖ 264. falsilocum (-qum B^2) ‖ 265. si quid (*vel* quod) nesciui: *corr Ac* ‖ 266. HE.: *corr Sarac* | est bitostrina: *corr* B^2 ‖ 267. *dist Bo* ‖ 268. petinem: *corr* B^2 ‖ 269. *del Sarac* | admutilalabit *vel* admutalabit | probe *vel* prope ‖ 271. *add* B^2 | Proumum B^1 | bono *vel* bonum ‖

Néc mihi secus erát quam si essem fámiliaris fílius.
TYN. Eúgepae, Thalém talento nón emam Milésium:
†Nam ad sapientiam huius nímius nugatór fuit.
Ýt facete orátionem ad séruitutem cóntulit. 276
⟨HE.⟩ Quó de genere nátust illic Phílocrates? PHIL. Polyplúsio:
Quód genus illi[c] est únum pollens átque honoratíssumum.
HE. Quíd ipsus hic? quo honórest illic? PHIL. Súmmo atque ab summís uiris.
HE. Tum ígitur, †ei quom in Aleis tanta grátiast, ut praédicas, 280
Quíd diuitiae? súntne opimae? PHIL. Vnde éxcoquat sebúm senex.
HE. Quíd pater? uiuítne? PHIL. Viuom, quom índe abi[i]mus, líquimus:
Núnc uiuat⟨ne⟩ nécne, id Orcum scíre oportet scílicet.
TYN. Sálua res est: phílosophatur quóque iam, non mendáx modost.
⟨HE.⟩ Quíd erat ei nomén? PHIL. Thensaurochrýsonicochrýsides. 285
⟨HE.⟩ Vídelicet proptér diuitias índitum id nomén quasist.
⟨PHIL.⟩ Ímmo edepol proptér auaritiam ipsíus atque audáciam.
Nam íllic quidem Theodóromedes fúit germano nómine.
HE. Quíd tu ais? tenáxne pater est eíus? PHIL. Immo edepol pértinax.
Quín etiam — ut magis nóscas — Genio súo ubi quando sácruficat, 290
Ád rem diuinám quibus est opus Sámiis uasis útitur,

---

274. HE.: *corr B²* | Euge petalem (*vel* potalem): *corr Gul* | tanlento *vel* talento ‖ 276. facete *vel* uocete ‖ 277. *add B²* | philocrathes *vel* philocrates ‖ 278. *del Bo* ‖ 279. Quid *vel* Quod ‖ 281. optume: *corr Ca* | excoquat *vel* exquoquat | seuum: *corr Lamb* ‖ 282. *del Bo* | liquimus *vel* linquimus ‖ 283. *add Bo* ‖ 284. HE.: *corr B²* ‖ 285. *add B²* | Quod: *corr Brix* | nomen *vel* nomem ‖ 286. *add B²* | nomem *vel* nomen ‖ 287. *add B²* ‖ 288. illic *vel* illi ‖ 291 utitur *vel* utimur ‖

Ne ípse Genius súrripiat. proinde áliis ut credát uide.
HE. †Séquere hac me igitur. eádem ego ex hoc quaé
uolo exquaesíuero.
Phílocrates, hic fécit, hominem frúgi ut facere opórtuit.
Nám ego ex hoc quo génere gnatus sís scio, hic fas-
súst mihi. 295
Haéc tu eadem si cónfiteri uís, tua ⟨éx⟩ re féceris,
Quaé tamen scio scíre me ex hoc. TYN. Fécit offi-
cium híc suom,
Quóm tibist conféssus uerum: quám⟨quam⟩ uolui sédulo
Méam nobilitatem óccultare et génus et diuitiás meas,
Hégio: nunc quándo patriam et líbertatem pérdidi, 300
Nón ego istunc me pótius quam te métuere aequom
cénseo.
Vís hostilis cum ístoc fecit méas opes aequábiles.
Mémini quom dicto haúd audebat, fácto nunc laedát
licet.
Séd uiden? fortúna humana fíngit artatque út lubet:
Mé qui liber fúeram seruom fécit, e summo ínfumum.
Qui ímperare insuéram nunc alt[e]ríus imperio óbse-
quor. 306
Ét quidem si proínde ut ipse fúi imperator fámiliae
Hábeam dominum, nón uerear ne iniúste aut grauiter
mi ímperet.
Hégio, hoc te mónitum, nisi forte ípse non uis, uóluerim.
HE. Lóquere audacter. TYN. Tám ego fui ante líber
quam gnatús tuos: 310
Tám mihi quam illi líbertatem hostílis eripuít manus:
Tám ille apud nos séruit quam ego núnc hic apud
te séruio.
Ést profecto déus qui quae nos gérimus auditque ét
uidet:
Ís uti tu me hic hábueris proinde íllum illic curáuerit.
Béne merenti béne profuerit, mále merenti pár erit. 315

---

292. alius: *corr B*[2] | ut *vel* et || 295. hoc quo *vel* quo | scio *vel* sci || 296. *add Valla* || 298. *add Ca* || 299*sq*. *dist Brantius* || 301. istunc *vel* istuc || 302. hostilis *vel* histilis || 304. lubet *vel* iubet || 306. *del Ri* || 309. Heio *vel* Hegio | uolueram: *corr Brixius* ||

Quám tu filiúm tuom, tam páter me meus desíderat.
HE. Mémini ego istoc: séd faterin éadem quae hic fassúst mihi?
TYN. Égo patri meo ésse fateor súmmas diuitiás domi
Méque summo génere gnatum: séd te optestor, Hégio,
Né tuom animum auáriorem fáxint diuitiaé meae: 320
Né patri, tametsi únicus sum, decére uideatúr magis
Mé saturum seruíre apud te súmptu et uestitú tuo
Pótius quam illi ubi mínime honestumst méndicantem uíuere.
HE. [Égo uirtute déum et maiorum nóstrum diues súm satis.]
Nón ego omninó lucrum omne esse útile homini exístumo: 325
Scío ego, multos iám lucrum lutuléntos homines réddidit
Ést etiam ubi profécto damnum praéstet facere quám lucrum.
Ódi ego aurum: múlta multis saépe suasit pérperam.
Núnc hoc animum aduórt[it]e, ut ea quae séntio paritér scias.
Fílius meus íllic apud uos séruit captus Álide: 330
Éum si reddis míhi, praeterea únum nummum né duis,
Ét te et hunc amíttam hinc — alio pácto abire nón potes.
TYN. Óptumum atque aequíssumum oras óptumusque hominum és homo.
[HE.] Séd is priuatam séruitutem séruit illi an públicam?
HE. Príuatam medicí Menarchi. TYN. Pól is quidem huius ést cliens: 335
[TYN.] Tám hoc quidem tibi ín procliui quam ímber est quandó pluit.
HE. Fác is homo ut redimátur. TYN. Faciam, séd te id oro |, Hégio, —

317. faterin *vel* frater in ‖ 319. optestor *vel* optector ‖ 323. honestu est (*vel* honestust) *vel* honestum est ‖ 324. *del Ri* ‖ 326. luculentos *vel* lutulentos ‖ 331. dius *vel* duis ‖ 333. hominum homo es *vel* hominum es (*vel* esse) homo ‖ 334. priuatam *vel* priuatum (*item v.* 335) ‖ 335. TYN. *et* HE. | hic quidem: *corr Fl* ‖ 336. in procliui *vel* inprocliue ‖ 337. redimatur *vel* redimator ‖

HE. Quíduis, dum ab re né quid ores, fáciam. TYN. Ausculta, túm scies.
Égo me amitti dónicum ille huc rédierit non póstulo:
Vérum te quaeso, út aestumatum hunc míhi des, quem mittam ád patrem, 340
V́t is homo redimátur illi. HE. Immo álium potius mísero
Hínc ubi erunt indútiae illuc, túom qui conueni⟨á⟩t patrem,
Quí tua quae tu iússeris mandáta ita ut uelis pérferat.
TYN. Át nihil est ignótum ad illum míttere: operam lúseris:
Húnc mitte, hic †omne transactum réddet, si illuc uénerit. 345
Né⟨que⟩ quemquam fidéliorem néque quoi plus credát potes
Míttere ad eum né⟨que⟩ qui magis sit séruos ex senténtia,
Néque adeo quoi súom concredat fílium hodie audácius.
Né uereare: méo periclo huíus ego experiár [uice] fidem
Frétus ingenio eíus, quod me esse scít sese erga béniuolum. 350
HE. Míttam equidem istunc aéstumatum túa fide, si uís. TYN. Volo.
Quám citissumé potest, tam hoc cédere ad factúm uolo.
HE. Númquae causast quín, si ille huc non rédeat, uigintí minas
Míhi des pro illo? TYN. Óptuma immo. HE. Sóluite istum núnciam,
Átque utrumque. TYN. Dí tibi omnes ómnia optata ⟨óf⟩ferant, 355
Quóm me tanto honóre honestas quómque ex uinclis éximis.
Hóc quidem haud moléstumst, iam quod cóllus collarí[a] caret.

---

338. scies (*sic Prisc.*) *vel* scias ‖ 339. donec cum (donicum *Prisc.*) ‖ 349. periclo *vel* periculo | uice *vel* uicem ‖ 350. erga sese (*vel* se): *trai Bent* | beniuolum *vel* beneuolum ‖ 351. istum: *corr Ca* ‖ 355. *add Fl* ‖ 357. *dist Brixius* | *del Bent ex Donato* ‖

⟨HE.⟩ Quód bonis bene fít beneficium grátia ea grauidást bonis.
[HE.] Núnc tu illum si illó's missurus, díce [de]monstra praécipe,
Quae ád patrem uis núntiari. uín uocem huc ad té? TYN. Voca. 360

HEGIO. PHILOCRATES. TYNDARVS
SENEX ADVLESCENS SERVVS

HE. Quae rés bene uortat míhi meoque fílio
Vobísque: uolt te nóuos erus operám dare
Tuo uéteri domino, quód is uelit, fidéliter.
Nam ego te aéstumatum huïc dedi uigintí minis,
Hic aútem te ait míttere hinc uelle ád patrem, 365
Meum ut íllic redimat fílium: [HE.] mutátio
Intér me atque illum ut nóstris fiat fíliis.
PHIL. Vtróque uorsum réctumst ingeniúm meum,
Ad te átque ad illum: pró rota me utí licet.
Vel ego húc uel illuc uórtar quo imperábitis. 370
HE. Tuté tibi [ea] tuopte ingénio prodes plúrumum,
Quom séruitutem ita férs ut ⟨eam⟩ ferrí decet.
Sequere: ém tibi hominem. TYN. Grátiam habeó tibi,
Quom cópiam istam míhi et potestatém facis,
Vt ego ád parentes húnc remittam núntium, 375
Qui mé quid rerum hic ágitem et quid fierí uelim
Patrí meo ordine ómnem rem illuc pérferat.
Nunc íta conuenit ínter me atque hunc, Týndare,
Vt te aéstumatum in Álidem mittam ád patrem,
Si nón rebitas, hu⟨i⟩c ut uigintí minas 380
Dem pró te. PHIL. Recte cónuenisse séntio.
Nam páter exspectat aút me aut aliquem núntium,
Qui hinc ád se ueniat. TYN. Ergo animum aduortás uolo,

358 *sq. add et del Ca* | illum *vel* illim | *del Ca* || 361. HE· *vel* TYN. | uortat meo: *corr* B^2 || 364. minis *vel* minas || 369. atque ad *vel* atque || 370. imperabitis (*vel* imperabis) *vel* impeabitis || 371. *del Fl: cf. v.* 372 || 372. *add Schoe: cf. v.* 371 || 374. copiam *vel* cupiam || 375. parentes *vel* parentes meos || 377. omnem rem *vel* omnem || 380. redeas B^2 | *add Lomanus* || 381. PHIL. recte *vel* recte || 383. Ergo *vel* Ego ||

Quae núntiare hinc té uolo in patriam ád patrem.
⟨PHIL.⟩ Phílocrates, [PHIL.] ut adhúc locorum féci,
faciam sédulo: 385
Vt potissumúm quod in rem récte conducát tuam
Íd petam †id persequarque córde et animo atque
aúribus.
TYN. Fácis ita ut te fácere oportet: núnc animum
aduortás uolo.
Ómnium primúm salutem dícito matri ét patri
Ét cognatis ét si quem alium béneuolentem uíderis: 390
Me híc ualere et séruitutem séruire huic homini óp-
tumo,
Quí me honore honéstiorem sémper fecit ét facit.
⟨PHIL.⟩ Ístuc ne praecípias: facile mémoria meminí
tamen.
⟨TYN.⟩ Nam ⟨é⟩quidem nisi quod cústodem habeo
líberum me esse árbitror.
Dícito patrí quo pacto míhi cum | hoc conuénerit 395
De húius filió. PHIL. Quae memini móra merast mo-
nérier.
⟨TYN.⟩ Vt eum redimat ét remittat nóstrum huc
amborúm uicem.
⟨PHIL.⟩ Méminero. HE. At quam prímum †poteris:
istuc ín rem utriquest máxume.
⟨PHIL.⟩ Nón tuom tu mágis uidere quam ílle suom
gnatúm cupit.
⟨HE.⟩ Méus mihi, suos quoíquest carus. PHIL. Núm-
quid aliud uís patri 400
Núntiari? TYN Me híc ualere et — túte audacter dícito,
Týndare, — inter nós fuisse ingénio haud discordábili,
Néque te commeruísse culpam néque te aduorsatúm
mihi
Béneque ero gessísse morem in tántis aerumnís tamen,

386. tuum: *corr* B^2 || 390. siquem *vel* quem || 393. *add* B^2 | ne *vel* non | precipias *vel* precias || 394. *add* B^2 | e *add Lamb* || 396. mora *vel* moram || 397. *add* B^2 || 398. Meminero. TYN.: *add et corr* B^2 || 399. *add* B^2 || 400. *add* B^2 || 401 *sq*. nuntiari *vel* nunciare | *dist Brix* || 403. me aduersatum tibi: *corr Brix* || 404. ero gesis (*vel* gessis) amorem: *corr* B^2 ||

Néque med umquam déseruisse té neque factis né-
que fide 405
Rébus in dubiís, egenis. haéc pater quandó sciet,
Týndare, ut fuerís animatus érga suom gnatum át-
que se,
Númquam erit tam auárus, quin te †gratus emittát manu:
Ét mea opera, si hínc rebito, fáciam ut faciat fácilius.
Nám tua opera et cómitate et uírtute et sapiéntia 410
Fécisti, ut redíre liceat ád parentis dénuo:
Quóm apud hunc confëssus es et génus et diuitiás
meas:
Quó pacto emisísti e uinc[u]lis túom erum tua sapiéntia.
PHIL. Féci ego ista ut comménoras et te méminisse
id gratúmst mihi.
†Merito tibi ea euenerunt á me: nam nunc, Phílo-
crates, 415
Sí ego item memorém quae me erga múlta fecistí
bene,
Nóx diem adimat: nám ⟨qua⟩si seruos [meus] ésses,
nihilo sétius
Míhi | obsequiosús semper fuísti. HE. Di uostrám fidem,
Hóminum ingenium líberale! ut lácrumas excutiúnt
mihi!
Vídeas corde amáre inter se: quántis †laudauit 420
Súom erum seruos cóllaudauit. PHIL. Pól istic me
haud centésumam
Pártem laudat quam ípse meritust út laudetur laúdibus.
HE. Érgo quom optumé fecisti, núnc adest occásio
Béne facta cumuláre, ut erga hunc rém geras fidéliter.
PHIL. Mágis non factum póssum uelle quam ópera
experiar pérsequi: 425
Íd ut scias Iouém su[p]premum téstem †do, Hégio,
Me ínfidelem nón futurum Phílocrati — HE. Probus
és homo.

---

405. med *vel* me || 408. quin *vel* quiin || 413. exemisti *Lamb e cod.* (*T*?) | *del Py* || 416. me erga *vel* erga me || 417. *add Fl* | *del Guy* | setius (*vel* secius) *vel* se tuis || 420. laudibus B^2 || 422. ut *vel* uel || 426. laudo *Nonius* ||

PHIL. Néc me secus umquam éi facturum quícquam quam memét mihi.
⟨TYN.⟩ Ístaec dicta te éxperiri ét opera et factís uolo,
[TYN.] Ét quo minus dixí quam uolui dé te animum aduortás uolo. 430
Átque horunc uerbórum causa cáue tu mi iratús fuas.
Séd, te quaeso, cógitato hinc [te] méa fide mittí domum
Te aéstumatum et méam esse uitam hic pró te positam pígnori,
Né tu me ignorés, quom extemplo méo e conspectu abscésseris,
Quóm me seruom in séruitute pró te⟨d⟩ hic relíqueris
Túque te pro líbero esse dúcas, pignus déseras, 436
Néque des operam pró me ut huius réducem facias fílium.
[Scíto te hinc minís uiginti aéstumatum míttier.]
Fác fidelis sís fideli, cáue fidem fluxám geras.
Nám pater scio fáciet quae illum fácere oportet ómnia.
Sérua tibi in perpétuom amicum me átque hunc †inuentum ínueni. 441
Haéc per dexterám tuam te déxtera retinéns manu
Ópsecro, infidélior mihi né fuas quam ego súm tibi.
Tu hóc age: tu mihí nunc erus es, tú patronus, tú pater:
Tíbi commendo spés opesque méas. PHIL. Mandauistí satis. 445
Sátin habes mandáta quae sunt fácta si referó? TYN. Satis.
⟨PHIL.⟩ Ét tua et tua húc ornatus réueniam ex senténtia.
Númquid aliud? TYN. Ýt quam primum póssis redeas. PHIL. Rés monet.
HE. Séquere me, uiáticum ut dem á trapezitá tibi:

---

428. PHIL. Nec *vel* Nec | quicquam quam *vel* quicquam *vel* quam || 429. experiri *vel* experire *vel* experi | opera *vel* operis || 431. caueto: *corr Bent* || 432. *del Ca* || 433. aestimatum *vel* estunatum || 435. *add Bo* || 436. esse ducas *vel* esse | desideras: *corr B²* || 437. huius huius *vel* huius || 438. *secl Brix* | Scito *vel* Scio | mittier *vel* mitier || 439. fac fidele caue *et* feras *Nonius* || 441. imperpetuum || 444. erus nunc: *trai Ca* || 446. TY. satis *vel* satis || 447. *add B²* ||

Eádem opera a praetóre sumam sýngraphum. TYN.
Quem sýngraphum? 450
HE. Quem híc ferat secum ád legionem, hinc íre huic
ut liceát domum.
Tu íntro abi. TYN. Bene ámbulato. PHIL. Béne uale. —
HE. Edepol rém meam
Cónstabiliui, quom íllos emi dé praeda a quaestóribus:
Éxpediui ex séruitute fílium, si dís placet.
Át etiam dubitáui hos homines émerem an non emerém diu. 455
Séruate istum súltis intus, sérui, ne quoquám pedem
Écferat sine cústode: †ego apparebó domi.
Ád fratrem modo <ád> captiuos álios inuisó meos:
Eádem percontábor, ecquis hunc ádulescentem nóuerit.
Séquere tu, te ut ámittam: ei rei prímum praeuortí
uolo. 460

ACTVS III

ERGASILVS
PARASITVS

Míser homost, qui ipsé sibi quod edit quaérit et id
aegre ínuenit.
Séd illest miseriór, qui et aegre quaérit et nihil ínuenit.
Ílle miserrumúst, qui, quom †esse cupit, quod edit nón
habet.
Nam hércle ego huic dieí, si liceat, óculos effodiám
lubens:
Íta malignitáte onerauit ómnis mortalís mihi. 465
Néque ieiuniósiorem néc magis ecfertúm fame
Vídi nec qu<o>i mínus procedat quícquid facere occéperit:
Íta[que] uenter guttúrque resident ésurialis férias.

---

450. sūmam *vel* sūma *vel* sumam ‖ 451. Quem *vel* Quę ‖ 453. illos *vel* illo ‖ 455. non emerem *vel* non emere ‖ 456. sultis *vel* stultis (stulti *B*[2]) ‖ 458. *add Fl* | inuiso *vel* inuisu ‖ 459. percunctabor | ecquis hunc *vel* ecquis ‖ 461. quaerit *vel* quę ‖ 465. onerauit *vel* hon. ‖ 466. neque magis: *corr Bo* | ecfertum *vel* ecfr tum (*vel* effractum) ‖ 468. *del Py* ‖

Ílicet parasíticae arti máxumam malám crucem:
Íta iuuentus iám ridiculos ínopesque ab se[se] ségregat. 470
Níhil morantur iám Lacones únisubsellí uiros,
Plágipatidas, quíbus sunt uerba síne penu et pecúnia.
Éos requirunt, quí lubenter quom éderint reddánt domi.
Ípsi obsonant, quaé parasitorum ánte erat prouíncia:
Ípsi de foró tam aperto cápite ad lenonés eunt 475
Quam ín tribu ! apérto capite sóntes condem[p]nánt reos.
Néque ridiculos iám terrunci fáciunt: sese omnés amant.
Nám ⟨ego⟩ ut dudum hinc ábii, accessi ad ádulescentes ín foro:
'Sáluete' inquam. 'quo ímus' [una] inquam 'ad prándium?' atque illí tacent.
'Quís ait: hoc? aut quís profitetur?' ínquam: quasi mutí silent, 480
Néque me rident. 'úbi cenamus ⟨úna⟩?' inquam: atque illi ábnuont.
Díco unum ridículum dictum dé dictis melióribus,
Quíbus solebam ménstrualis épulas ante adipíscier:
Némo ridet. scíui extemplo rém de compectó geri:
Né canem quidem írritatam uóluit quisquam imitárier,
Sáltem, si non árriderent, déntes ut restríngerent. 486
Ábeo ab illis, póstquam uideo mé sic ludificárier:
Pérgo ad alios, uénio ad alios, deínde ad alios — úna res.
Ómnes ⟨de⟩ compécto rem agunt quási in Velabro oleárii.
Núnc redeo inde, quóniam me ibi uídeo ludificárier.
Ítem alii parasíti frustra obámbulabant ín foro. 491
Núnc barbarica lége certumst iús meum omne pérsequi:
Quí consilium iniére, quo nos uíctu et uita próhibeant,
Ís diem dicam, írrogabo múltam, ut mihi cenás decem

469. Ilicet *vel* Licet || 470. ridiculos *vel* radiculos ! inopesque *vel* opesque | *del Ca* || 471. uni sub selli: *corr Leo* || 473. comederint (*vel* -runt) || 474. ipsi *vel* issi || 477. tam *vel* iam || 478. *add Bo* || 479. *del Schoe* || 481. *add Schoe* || 483. menstrualis (*vel* -les) *vel* mestrualis || 484. extemplo *vel* exemplo | compacto: *corr ex Charisio* || 489. *add Fl* | compacto: *corr Pareus* || 490. quoniam *vel* quom || 493. concilium: *corr Bosscha* || 494. His B^2O | dicam *vel* dicat ||

Méo arbitratu dént, quom cara annóna sit. sic égero.
Núnc ibo ad portum hínc. est illic mi úna spes ce-
nática: 496
Si éa deco[l]labít, redibo huc ád senem ad cenam ásperam.

HEGIO
SENEX

Quid est suáuius quam bene rém gerere
Bonó publicó sicut égo feci heri, 499. 500
Quom emi hósce homines? ubi quísque uident,
Eúnt obuiám gratulánturque eám rem:
Ita me miserum restitando 503ª
Retinendoque lassum reddiderunt:
Vix éx gratulándo misér iam eminébam. 504
Tandem abii ad praetorem. ibi uix requieui,
Rogo syngraphum: datur mihi ilico: dedi Tyndaro: ille
abiit domum. 506. 507
Inde ilico praeuortor domum, postquam id actumst. 508. 509
E⟨g⟩o prótinus ad fratrem índe abii, mei ubí sunt alii
cáptiui: 510
Rogo Philocratem ex Alide ecquis omnium
Nouerit. tandem hic exclamat eum sibi esse sodalem.
Dico eum esse apud me: hic extemplo orat obsecratque,
Eum sibi ut liceat uidere. 513ᵇ
Iussi ílico hunc exsólui. nunc tu séquere me, 514
Vt quód me orauisti ímpetres, eum hóminem ut⟨i⟩
conuénias.

TYNDARVS
SERVOS

Nunc íllud est, quom mé fuisse quam ésse nimio máuelim:
Nunc spés opes auxíliaque a me ségregant spernúntque se.

---

495. sic *vel* sit ‖ 497. decollabit (decollauit *Diomedes*): *corr* '*quidam*' *apud Lamb* ‖ 498—500. *unus v. est* ‖ 501—503ª. *duo sunt v.* (—obuiam) ‖ 503ª—513. *cf. ad Bacch.* 616 sq. ‖ 507. dedi *vel* de ‖ 508. praeuortor *vel* reuortor ‖ 510. *add Skutschius* ‖ 513. eum *om.* B^1 (*add* B^2 *post* esse, *ut vid*) ‖ 514. *adhaeret v.* 513 ‖ 515. *add Herm* ‖ 516. nemo: *corr* B^2 ‖ 517. spernuntque me: *corr Gul* ‖

Hic íllest dies, quom núlla uitae méae salus sperábil[is]est:
Neque exítium exitiost néque adeo spes, quaé mihi hunc aspellát metum: 519
Nec súbdolis mendáciis mihi úsquam mantellúmst meis,
(Nec sýcophantiís nec fucis úllum mantellum óbuiamst,)
Neque déprecatió perfidiis méis nec malefactís fugast,
Nec cónfidentiae úsquam hospitiumst néc deuorticulúm dolis.
Opérta quae fuére aperta súnt, patent praestígiae.
†Ómnis res palamst: néque de hac re negótiumst, 525
Quín male occidam óppetamque péstem †eri uicem meamque.
Pérdidit me Arístophontes híc, †qui uenit modo intro:
Ís me nouit: ís sodalis Phílocrati et cognátus est.
Néque iam Salus seruáre, si uolt, mé potest: nec cópiast,
Nisi si áliquam corde máchinor astútiam. 530
Quám, malum? quid máchiner? quid cómminiscar? máxumas
†Nugas, ineptias incipisse: haereo.

HEGIO. TYNDARVS ARISTOPHONTES.
SENEX SERVOS ADVLESCENS

HE. Quo illúm nunc hominem próripuisse fóras se dicam ex aédibus?
⟨TYN.⟩ Núnc enim uero ego óccidi: | eúnt ad te hostes, Týndare.
Quíd loquar? quid fábulabor? quíd negabo aut quíd fatebor? [mihi] 535
Res ómnis in incertó sitast: quid rébus confidám meis?
Vtinám te di prius pérderent quam péri⟨i⟩sti e patriá tua,

518. sperabilis est *vel* sperabilis est mecum (*cf.* 519) | *del Leo* ‖ 519. exilium: *corr Pontanus* | aspellat metum *vel* aspellat (*cf.* 518) ‖ 520. mendatiis (*vel* -tus) subdolis: *trai Py* ‖ 521. *secl Langenus* | Nei *vel* Ne (Nec hi sycophantes *et* mantelum *schol. Verg.*) ‖ 522. deprecatio *vel* precatio ‖ 523. deuerticulum *vel* diu. ‖ 527. aristophontis *vel* -tes ‖ 531. Qua ‖ 533. HE. *vel* TY. ‖ 534. *add* B^2 ‖ 535. *del Lindemannus* ‖

Arístophontes, qui éx parata re ímparatam omném facis.
Occísast haec res, nísi reperio atrócem mi aliquam astútiam.
HE. Sequere: ém tibi hominem, adi átque adloquere. TYN. Quís homost me hominum míserior?
AR. Quíd istuc est, quod méos te dicam fúgitare oculos, Týndare, 541
Próque ignoto me áspernari, quási me numquam nóueris?
Équidem tam sum séruos quam tu, etsi égo domi libér fui,
Tú usque a puero séruitutem séruiuisti in Álide.
HE. Édepol minime míror, si te fúgitat aut oculós tuos 545
Aút si te odit, qui ístum appelles Týndarum pro Phílocrate.
TYN. Hégio, istic homó rabiosus hábitus est in Álide:
Né tu quod istic fábuletur aúris immittás tuas.
Nám istic hastis ínsectatus ést domi matrem ét patrem,
Ét illic isti qui <ín>sputatur mórbus interdúm uenit. 550
Proín tu ab istoc prócul recedas. HE. Vltro istum a me. AR. Ain, uérbero?
Mé rabiosum atque ínsectatum esse hástis meum memorás patrem?
Ét eum morbum mi ésse, ut qui me ópus sit insputárier?
TYN. Né uerere: múltos iste mórbus homines mácerat,
Quíbus insputarí saluti fúit atque is prófuit. 555
AR. Quíd tu autem? etiam huic crédis? HE. Quid ego crédam huic? AR. Insanum ésse me.
TYN. Víden tu hunc, quam inimíco uoltu intúitur? concedi óptumumst,
Hégio: fit quód tibi [ego] dixi, glíscit rabies: cáue tibi.

---

538. imperatam *vel* imparatam ‖ 539. reperio *vel* repperio ‖ 543. quam tu *vel* quantum ‖ 545. iste: *corr* B^2 ‖ 546. philocrate *vel* philocratem ‖ 547. hic: *corr Luchsius* | habitus *vel* abitus ‖ 548. istic *vel* istuc ‖ 550. *add Py* ‖ 554. HE.: *corr Redslobius* ‖ 555. iis (his B^2) ‖ 556. *dist Bo* ‖ 557. uoltuu (*vel* -tuin[?] *vel* -tnu): *corr B ras* | intuetur: *corr Bent* | optumumst *vel* optumunst ‖ 558. fit *vel* sit | *del Bo* ‖

HE. Crédidi esse insánum extemplo, ubi té appellauit
Týndarum.
TYN. Quín suom ipse intérdum ignorat nómen neque
scit quí siet. 560
HE. Át etiam te súom sodalem esse aí[e]bat. TYN. Haud
uidí magis:
Ét quidem Alcumeus átque Orestes ét Lycurgus póstea
Vna opera mihi súnt sodales qua íste. AR. At etiam,
fúrcifer,
Mále loqui mihi audés? non ego te nóui? HE. Pol
planum íd quidemst
Nón nouisse, qui ístum appelles Týndarum pro Philocrate. 565
Quém uides, eum ignóras: illum nóminas, quem nón
uides.
AR. Ímmo iste eum sese aít qui non est ésse et qui
ueróst negat.
<TYN.> Tu énim repertu's, Phílocratem qui súperes
ueriuérbio.
AR. Pól ego ut rem uideó, tu inuentu's, uéra uanitúdine
Quí conuincas. séd quaeso hercle, agedum áspice ad me.
TYN. Em. AR. Díc modo:
†Te negas Tyndarum esse? TYN. Négo, inquam. AR.
Tun te Phílocratem 571
Ésse ais? TYN. Ego, inquam. AR. Túne huic credis?
HE. Plús quidem quam tibi aút mihi:
Nam ílle quidem, quem tu ésse hunc memoras, hódie
hinc abiit Álidem
Ád patrem huius. AR. Quém patrem, qui séruos est?
TYN. Et tú quidem
Séruos es, libér fuisti: et égo me confidó fore, 575

559. appellauit *vel* apellauit || 560. Quia: *corr Pontanus* || 561. haudi uidi *(corr B ras) vel* audiui di || 562. alc meus: *corr Ribbeckius* | ligurgus || 564. loqui mihi *vel* mihi loqui mihi (mihi loqui *B*[2]) | planum *vel* phanum | quidem est *vel* quidē || 565. appelles *vel* appellas || 566. non uides *vel* uides || 567. aut: *corr B ras* || 568. *add B*[2] | repertus: *corr Lamb* || 569. inuentus: *corr Lamb* | uero a *Nonius* || 571. Tunte *vel* tu te || 572. ais *vel* aias || 573. tu hunc (*vel* tu) memoras esse: *trai Bo* || 575. Seruus et liber: *corr Fl* ||

Si húius hu[n]c recónciliasso in líbertatem fílium.
AR. Quíd ais, furcifér? tun †te gnatum memoras líberum?
TYN. Nón equidem me Líberum, sed Phílocratem esse aió. AR. Quid est?
Ýt scelestus, Hégio, nunc íste ⟨te⟩ ludós facit.
Nám is est seruos ípse neque praetér se umquam ei seruós fuit. 580
TYN. Quía tute ipse egés in patria néc tibi qui uiuás domist,
Ómnis inueníri similis túi uis., non mirúm facis:
Ést miserorum, ut máleuolentes sínt atque inuideánt bonis.
AR. Hégio, uide sís, ne quid tu huic témere insistas crédere:
Átque, ut perspició, profecto iám aliquid pugnae édidit:
Fílium tuom quód redimere se aít, id ne utiquam míhi placet. 586
TYN. Scío te id nolle fíeri: efficiam támen ego id, si di ádiuuant.
Íllum restituam huíc, hic autem in Álidem me méo patri:
Própterea ad patrem hínc amisi Týndarum. AR. Quin túte is es:
Néque praeter te in Álide ullus séruos istoc nóminest.
TYN. Pérgin seruom me éxprobrare esse, íd quod ui hostili óptigit? 591
AR. Énim [uero] iam nequeo cóntineri. TYN. Heus, aúdin quid ait? quín fugis?
Iám illic hic nos ínsectabit lápidibus, nisi illúnc iubes
Cónprehendi. AR. Crúcior. TYN. Ardent óculi: fit opus, Hégio. 594
Víden tu illi maculári corpus tótum maculis lúridis?

---

576. reconciliasso *vel* reconliasso ‖ 578. liberum: *corr Pontanus* ‖ 579. *add Gru* ‖ 580. se umquam *vel* eum quam | ei seruus *vel* seruus ‖ 582. inuenire: *corr Ca* | tibi: *corr Fl* ‖ 583. inuideant *vel* indeant ‖ 584. AR. Hegio *vel* Hegio ‖ 586. ne utiquam *vel* ne iniquam (*vel* imquam) ‖ 587. TY. Scio *vel* Scio ‖ 592. AR. Enim *vel* Enim | *del Bo* | TY. Heus *vel* # heus | audin quid ait B^2 *in ras*: inquid ait ‖

Átra bilis ágitat hominem. AR. At pól te, si hic
sapiát senex,
Píx atra agitet ápud carnificem túoque capiti inlúceat.
TYN. Iám deliraménta loquitur: láruae stimulánt uirum.
HE. †Hercle quid si hunc cónprehendi iússerim? TYN.
Sapiás magis.
AR. Crúcior lapidem nón habere mé, ut illi mastígiae
Cérebrum excutiam, quí me insanum uérbis concin⟨n⟩át
suis. 601
TYN. Aúdin lapidem quaéritare? AR. Sólus te solúm
uolo,
Hégio. HE. Istinc lóquere, si quid uís: procúl tamen
aúdiam.
TYN. Námque edepol si adbítes propius, ós denasabít
tibi
Mórdicus. AR. Neque pól me insanum, Hégio, esse
créduis 605
Néque fuisse umquám neque esse mórbum quem istic
aútumat.
Vérum si quid métuis a me, iúbe me uincirí: uolo,
Dúm istic itidem uínciatur. TYN. Ímmo enim uero,
Hégio,
Ístic qui uolt uínciatur. AR. Táce modo: ego te,
Phílocrates
Fálse, faciam ut uérus hodie réperiare Týndarus. 610
Quíd mi abnutas? TYN. Tíbi ego abnuto? ⟨AR.⟩ Quíd
agat, si absis lóngius?
HE. Quíd ais? quid si adeam húnc insanum? TYN.
Núgas: ludificábitur, 613
Gárriet quoi néque pes umquam néque caput com-
páreat.
Órnamenta absúnt: Aiacem, hunc quóm uides, ipsúm
uides. 615

---

597. Atra pix: *trai Lindemannus* ‖ 598. TY. iam *vel* iam ‖ 599. HE. Quid si *B e corr* ‖ 605. creduis *vel* credius ‖ 606. quem istic *vel* istic ‖ 607. uinciri *vel* uincire ‖ 608. uinciatur *vel* uitiatur | enim uero *vel* enim ‖ 609. uinciatur *vel* uintiatur | te *solus* B^2 *s. v.* ‖ 610. tyndarus *vel* tyndarus longius (*cf. v.* 611) ‖ 611. *add Lessingius* | absis longius *vel* absis (*vel* abis): *cf. v.* 610 ‖ 613. AR. Quid: *corr* B^2 | quid si *vel* quod si | *post* Nugas *dist Ac* ‖ 614. quod: *corr Ac* ‖ 615. Ornamenta *vel* Ortamenta ‖

HE. Níhil<i> facio, támen adibo. TYN. Núnc ego omnino óccidi,
Núnc ego inter sacrúm saxumque stó nec quid faciám scio.
HE. Dó tibi operam, Arístophontes, sí quid est quod mé uelis.
<AR.> Éx me audibis uéra quae nunc fálsa opinare, Hégio.
Séd hoc primum, me expúr<i>gare tíbi uolo, me insániam
Néque tenere néque mi esse ullum mórbum nisi quod séruio. 621
[AR.] Át ita me rex deórum atque hominum fáxit patriae cómpotem,
Ýt istic Philocratés non magis est quam aút ego aut tu. HE. Eho, díc mihi,
Quís illic igitur ést? AR. Quem dudum díxi a principió tibi.
Hóc si secus repéries, nullam caúsam dico, quín mihi
Ét parentum et líbertatis ápud te deliquió siet. 626
HE. Quíd tu ais? TYN. Me túom esse seruom et té meum erum. HE. Haud istúc rogo.
Fuístin liber? TYN. Fúi. AR. Enim uero nón fuit, nugás agit.
TYN. Quí tu scis? an tú fortasse fuísti meae matri óbstetrix,
Qui íd tam audacter dícere audes? AR. Púerum te uidí puer. 630
TYN. Át ego te uideó maior maiórem |: [h]em rursúm tibi.
Méam rem non curés, si recte fácias: num ego curó tua<m>?
HE. Fúitne huic patér Thensaurochrýsonicochrýsides?
AR. Nón fuit, neque égo istuc nomen úmquam audiui ante húnc diem. 634

---

616. AR.: *corr B*[2] | *add Lamb* || 617. ego *vel* ergo || 618. AR.: *corr B*[2] || 619. *add B*[2] || 620. hoc *vel* haec | *add Ri* || 623. aut tu *vel* autu || 626. deliquio *vel* delinquio | siet *vel* fiet || 627. tu ais *vel* tuas || 629. obstitrix || 630. qui (*vel* quid) id *vel* quid || 631. *del Brix* || 632. curo *vel* cura || 633. thensauro- *vel* theusauro- || 634. nomen *vel* nomem ||

Phílocrati Theodóromedes fúit pater. TYN. Pereó probe.
Quín quiescis díerectum, cór meum, ac suspénde te:
Tú sussultas, égo miser uix ásto prae formídine.
HE. Sátin istuc mihi éxquisitumst, fuísse hunc seruom in Álide
Néque esse hunc Philocratém? AR. Tam satis quam númquam hoc inueniés secus.
[HE.] Séd ubi is nunc est? ⟨HE.⟩ Vbi ego minime atque ípsus se uolt máxume. 640
Tum ígitur ego derúncinatus, deártuatus súm miser
Huíus scelesti téch⟨i⟩nis, qui me ut lúbitumst ductauít dolis.
Séd uide sis. AR. Quin éxploratum díco et prouisum hóc tibi.
HE. Cérton? AR. Qui⟨n⟩ nihil, ínquam, inuenies mágis hoc certo cértius:
Phílocrates iam inde úsque amicus fúit mihi a pueró puer. 645
HE. Séd qua faciest túos sodalis Phílocrates? AR. Dicám tibi:
Mácilento ore, náso acuto, córpore albo, [et] oculís nigris,
Súbrufus aliquántum, crispus, cíncinnatus. HE. Cónuenit.
TYN. Vt quidem hercle in médium ego hodie péssume procésserim:
Vaé illis uirgis míseris, quae hodie in térgo morientúr meo. 650
HE. Vérba mihi data ésse uideo. TYN. Quíd cessatis, cómpedes,
Cúrrere ad me méaque amplecti crúra, ut uos custódiam?
HE. †Satin me illi hodié scelesti cápti ceperúnt dolo?

---

639. Tam *vel* Ta || 641. erumnatus: *corr Turnebus e membranis* (deunciatus *vel similia Nonii codd.*) || 642. thechnis: *corr Ri* || 647. *del Guy* || 648. *dist Brixius* | cincinnatus *vel* cicinnatus || 653. Santin *vel* Satin | capti *vel* capiti ||

Íllic seruom se ássimulabat, híc sese autem líberum.
Núculeum amisí, reliqui pígneri putámina. 655
Íta mihi stolido súrsum uorsum os súbleuere offúciis.
Hícquidem me numquam írridebit. Cólaphe, Cordalió, Corax,
Íte istinc, [atque] ecférte lora. CO. Núm lignatum míttimur?

HEGIO. LORARII. TYNDARVS. ARISTOPHONTES
SENEX SERVOS ADVLESCENS

HE. Inícite huic manicas ⏑ ⏑ – mastígiae.
TYN. Quid hoc ést negoti? quíd ego deliquí? HE. Rogas, 660
Satór sartorque scélerum et messor máxume?
TYN. Non óccatorem dícere audebás prius?
Nam sémper occant príus quam sariunt rústici.
HE. †At ut confidenter mihi contra ástitit.
TYN. Decet ínnocentem séruom | atque innóxium 665
Confídentem esse, súom apud erum potíssumum.
HE. Adstríngite isti súltis uehementér manus.
TYN. Tuós sum: tu ⟨h⟩as quidém uel praecidí iube.
Sed quíd negotist? quam ób rem suscensés mihi?
HE. Quia mé meamque rém, quod in te unó fuit, 670
Tuís scelestis fálsidicis falláciis
†Delácerauisti deártuauistíque opes,
Confécisti omnes rés ac rationés meas.
Ita mi éxemisti Phílocratem falláciis.
Illum ésse seruom crédi⟨di⟩, te líberum: 675
Ita uósmet aiebátis itaque nómina

---

655. Nuculeum *(sic Nonius) vel* Nucleum *(sic Donatus)* | retinui, *ut vid., Donatus* (reliqui *etiam Nonius*) | pignori: *corr ex Nonio* || 656. uersum *vel* uersus | subliuere: *corr B*[2] || 658. Ite *vel* Iste | *del Guy* || 661. Sator sartorque *vel* Sator satorque (Sartor satorque *Nonius*) || 662. TY. Non occatorem *(sic Nonius) vel* noccatorem (*vel* hocc-) | prius audebas dicere *Nonius* || 663. sarriunt: *corr ex Nonio* || 664. HE. At *vel* At || 667. sultis *vel* sultus || 668. tuas: *corr J* || 669. suscenses *vel* succenses || 672. deartuasti dilacerauisti atque opes *Nonius* || 674. et emisti: *corr B*[2] || 675. *add J* ||

Intér uos permutástis. TYN. Fateor ómnia
Facta ésse ita ut ⟨tu⟩ dícis et falláciis
Abísse eum abs te méa opera atque astútia:
An, óbsecro hercle te, íd nunc suscensés mihi? 680
HE. At cúm cruciatu máxumo id factúmst tuo.
TYN. Dum ne ób malefacta péream, parui ⟨ex⟩ístumo.
Si ego híc peribo, ast ílle ut dixit nón redit,
At erít mi hoc factum mórtuo memorábile,
⟨Me⟩ méum erum captum ex séruitute atque hóstibus
Reducém fecisse líberum in patriam ád patrem, 686
Meúmque potius mé caput perīc⟨u⟩lo
Praeóptauisse quam ís periret pónere.
HE. Facito érgo ut Acherúnti clueas glória.
TYN. Qui pér uirtutem †peritat, non ínterit. 690
HE. Quando égo te exemplis péssumis [ex]cruciáuero
Atque ób sutelas túas te Morti mísero,
Vel te ínteriisse uél periisse praédicent:
Dum péreas, nihil intérdico aiant uíuere.
TYN. Pol si ístuc faxis, haúd sine poena féceris, 695
Si ille húc re[di]bitet, sícut confido áffore[t].
AR. Pro di ímmortales: núnc ego teneo, núnc scio
Quid hoc sít negoti: méus sodalis Phílocrates
In líbertatest ád patrem in patriá ⏑ –. 699
Benést: nec quisquamst mi aéque melius quoí uelim.
Sed hóc mihi aegrest me huíc dedisse operám malam,
Qui núnc propter me méaque uerba uínctus est.
HE. Votuín te quicquam mi hódie falsum próloqui?
TYN. Vot[a]uísti. HE. Cur es aúsus mentirí mihi?
TYN. Quia uéra obessent ílli quoi operám dabam:
Nunc fálsa prosunt. HE. Át tibi oberunt. TYN.
Óptumest: 706
At erúm seruaui, quém seruatum gaúdeo,

---

678. *add Ca* ‖ 682. estumo: *corr Bo* ‖ 685. *add Bent* ‖ 689. dueas *vel* ducas: *corr* B^2 ‖ 690. perit at (*vel* aut) *Nonius* ‖ 691. *del Bo* ‖ 693. predicent *vel* predident ‖ 694. dicant: *corr Fl* ‖ 696. redibit et: *corr 'quidam' apud Pareum* | *del Pius* ‖ 698. quid *vel* quod | sit hoc: *trai Bo* ‖ 699. *lac sign Schoe* ‖ 703. quiiquam *vel* quiquam: *corr* B^2 ‖ 704. *del Pareus* ‖ 707. At *vel* ad ‖

Quoi mé custodem addíderat erus maiór meus.
Sed málene id factum | árbitrare? HE. Péssume.
TYN. At ego áio recte, qui ábs te sorsum séntio: 710
Nam cógitato, sí quis hoc gnató tuo
Tuos séruos faxit, quálem haberes grátiam?
Emítteresne nécne eum seruóm manu?
Essétne apud te is séruos acceptíssumus?
Respónde. HE. Opinor. TYN. Cúr ergo iratús mihi's?
HE. Quia illí fuisti quám mihi fidélior. 716
TYN. Quid tu? úna nocte póstulauisti ét die
Recéns captum hominem, núperum [et] nouícium
Te pérdocere, ut mélius consulerém tibi
Quam illí quicum una ⟨a⟩ púero aetatem exégeram?
HE. Ergo áb eo petito grátiam istam. dúcite, 721
Vbi pónderosas crássas capiat cómpedes:
Inde íbis porro in látomias lapidárias.
Ibi quom álii octonos lápides effodiúnt, nisi
Cottídiano sésqueopus conféceris, 725
Sescéntoplago nómen indetúr tibi.
AR. Per déos atque homines égo te obtestor, Hégio,
Ne tu ístunc hominem pérduis. HE. Curábitur:
Nam nóctu neruo uínctus custodíbitur,
Intérdius sub térra lapides éximet. 730
Diu ego húnc cruciabo, nón uno absoluám die.
AR. Certúmnest tibi istuc? HE. Nón moriri cértius.
Abdúcite istum actútum ad Hippolytúm fabrum,
Iubéte huic crassas cómpedes inpíngier:
Inde éxtra portam ad méum libertum Córdalum 735
In lápicidinas fácite deductús siet.
Atque húnc me uelle dícite ita curárier,
Ne quí deterius huíc sit quam quoi péssumest.
TYN. Cur égo te inuito me ésse saluom póstulem?

---

717. *dist Sey* ‖ 718. hominem Et (nuper Et *B*[2], nuperum et *Priscianus,* nuperum *Nonius*) ‖ 720. *add Py* ‖ 721. istam gratiam: *trai Py* ‖ 724. Ibi quom *vel* quom | octo nos *vel* (n)os ‖ 725. Cotidianos: *corr Gul* | ses (*vel* es) que opus ‖ 728. istuc *vel* istunt: *corr B*[2] ‖ 730. interdius *vel* inter diu ‖ 731. hunc ego ‖ 733. yppolitum ‖ 736. diductus ‖ 737. ita me uelle dicite (*vel* ducite): *trai Fl* ‖ 738. qui *vel* quid ‖

Peric[u]lum uitae méae tuo stat perículo. 740
Post mórtem in morte níhil est quod metuám mali.
Etsí peruiuo usque ád summam aetatém, tamen
Breue spátiumst perferúndi quae minitás mihi.
Vale átque salue, etsi áliter ut dicám meres.
Tu, Arístophontes, dé me ut meruisti, íta uale: 745
Nam míhi propter te hoc óptigit. HE. Abdúcite.
TYN. At únum hoc quaeso, si húc rebitet Phílocrates,
Vt mi éius facias cónueniundi cópiam.
HE. Perístis, nisi | hunc iam é conspectu abdúcitis. 749
TYN. Vis haéc quidem herclest, ét trahi et trudí simul. —
HE. Illic ést abductus récta in phylacam, ut dígnus est.
Ego illís captiuis áliis documentúm dabo,
Ne tále quisquam fácinus incipere aúdeat.
Quod ábsque hoc esset, quí mihi hoc fecít palam,
Vsque óffrenatum súis me ductarént dolis. 755
Nunc cértumst nulli pósthа[e]c quicquam crédere:
Satis súm semel decéptus. sperauí miser
Ex séruitute me éxemisse fílium:
Ea spés elapsast. pérdidi unum fílium,
Puerúm quadrimum quém mihi seruos súr[ri]puit, 760
Neque eúm seruom umquam répperi neque fílium:
Maiór potitus hóstiumst. quod hoc ést scelus?
Quasi in órbitatem líberos prodúxerim.
Sequere hác: reducam te úbi fuisti. néminis
Miserére certumst, quía mei miseret néminem. 765
<AR.> Exaúspicaui ex uínc[u]lis: nunc intéllego
Redaúspicandum esse ín catenas dénuo.

---

740. *del Py* ‖ 742. Etsi peruiuo *vel* Et superuiuo *vel* Etsi superuiuo ‖ 747. At *vel* Atque | rebitet *vel* rubitet ‖ 753. Ne tale *vel* Natale ‖ 755. ofere (*vel* offere *vel* offerre) natum: *corr Gul* ‖ 756. post haec: *corr Bo ex Guelf.* ‖ 757. deceptus *vel* deceptis ‖ 758. Seruitute *vel* Seruite ‖ 760. *del Ca* ‖ 762. ille alter potitus hostis est *Nonius* ‖ 763. produxerim *vel* perduxerim ‖ 765. misereri (*item Charisius Diomedes Priscianus*): *corr Spengelius* | quia mei *vel* quia (qua me *Diomedes,* qui me *anon. Bob.*) | neminis me miseret nam mei miseret *Nonius* ‖ 766. *add Py* | *del Lamb* (Exauspicaui ex uinculis *om B*) ‖

ACTVS IV

ERGASILVS
PARASITVS

Iúppiter su[p]préme, seruas mé measque augés opes:
Máxumas opímitates ópiparasque offérs mihi:
Laudém lucrum, ludúm iocum, festíuitatem férias, 770
Pompám penum, potátiones sáturitatem, gaúdium.
Néc quoiquam homini súpplicare †nunc certumst mihi:
Nam uél prodesse amíco possum uél inimicum pérdere.
Íta hic me amoenitáte amoena amoénus onerauít [mihi] ⟨dies⟩:
Síne sacris heréditatem sum áptus effertíssumam. 775
Nunc ád senem cursúm capessam hunc Hégionem, quoí boni
Tantum áffero, quantum ípse a di⟨ui⟩s óptat, atque etiam ámplius.
Nunc cérta res est, eódem pacto ut cómici seruí solent,
Coníciam in collum pállium, primo éx me⟨d⟩ hanc rem ut aúdiat:
Speróque me ob hunc núntium aetérnum adepturúm cibum. 780

HEGIO. ERGASILVS
SENEX PARASITVS

HE. Quanto ín pectore hánc rem meó magis uolúto,
Tantó mi aegritúdo auctiór est in ánimo.
Ad íllum modúm sub⟨l⟩itum ós esse mi hódie:
Neque íd perspicere quíui. 784
Quod quóm scibitúr, †per úrbem inridébor.

---

769. opimitates *vel* opimates (optimitas *Nonius*) | offert *Nonius* ‖ 770 sq. *dist Schoe* ‖ 774. moenitate: *corr B*[2] | *del et add Py* ‖ 776. hegionem *vel* legionem ‖ 777. affero *vel* offero | *add Bo* ‖ 779. *add Bo* ‖ 782. auctior est *vel* auctiorem ‖ 783. 784. *cohaerent* ‖ 783. hodie mihi: *trai Reizius* ‖ 785. com ‖

Quom extémplo ad forum áduenero, ómnes loquéntur
'Hic íllest senéx doctus, quoí uerba dáta sunt'.
Sed Érgasilus éstne hic, procúl quem uideo?
Conlécto quidémst pallió: quidnam actúrust?
ERG. Moue áps te †moram atque, Érgasile, age hánc rem. 790
Éminor intérminorque, né[quis] mi obstiterit óbuiam,
Nísi quis satis diú uixisse sése homo arbitrábitur:
Nám qui obstiterit óre sistet. HE. Híc homo pugi[l]latum íncipit.
⟨ERG.⟩ Fácere certumst. proínde ut omnes ítinera insistánt sua, 794
[ERG.] Né quis in ha⟨n⟩c plateá⟨m⟩ negoti cónferat quicquám sui:
Nám meus est ballísta pugnus, cúbitus catapultást mihi,
Ýmerus aries: túm genu ut quemque i[e]cero, ad terrám dabo.
Déntilegos omnés mortales fáciam, quemque offéndero.
HE. Quaé illaec eminátiost nam? néqueo mirarí satis.
ERG. Fáciam, ut huius dieí locique meíque semper méminerit, 800
Quí mihi in cursu †opstiterit faxo uitae is extemplo opstiterít suae.
HE. Quíd hic homo tantum íncipissit fácere cum tantís minis?
ERG. Príus edico, né quis propter cúlpam capiatúr suam:
Cóntinete uós domi, prohibéte a uobis uím meam.
HE. Míra edepol sunt, ní hic in uentrem súmpsit confidéntiam. 805
Vaé misero illi quoíus cibo iste fáctust imperiósior.
ERG. Túm pistores scrófipasci quí alunt furfuri⟨bús⟩ sues,
Quárum odore praéterire némo pistrinúm potest:
Eórum si quoiúsquam scrofam in público conspéxero,

787. ductus: *corr Dousa* | quo: *corr B²* || 791. *del Guy* || 792. arbitrabitur *vel* arbitratur || 794. *add B²* (*et del. v.* 795) | certunt st *vel* certum est || 795. *add Bo* || 796. nam mihi haec balista pugnum est *gramm. de dub. nom.* *(Nonius ut libri)* | pallista *B* (lista *B² in ras*) || 797. ad quemque iecero: *corr Py* || 798. Dentilecos || 799. *dist Ac* || 800. huius *vel* eius || 806. impensior *vel* impensiar: *corr B²* || 807. scrophi pasci | furfure: *corr Luchsius* || 809. scropham ||

Éx ipsis dominís meis pugnis éxculcabo fúrfures. 810
HE. Básilicas edí<c>tiones átque imperiosás habet.
Sátur homost, habét profecto in uéntre confidéntiam.
ERG. Túm piscatorés qui praebent pópulo pisces foétidos,
Qui áduehuntur quádrupedanti crúcianti canthério,
Quórum odos subbásilicanos ómnes abigit ín forum: 815
Éis ego ora uérberabo súrpiculis piscáriis,
Ýt sciant alién̄o naso quam éxhibeant moléstiam.
Túm lanii autem quí concinnant líberis orbás oues,
Quí locant caedúndos agnos ét dupla[m] agninám danunt,
Quí petroni nómen indunt uérueci sectário: 820
Éum ego si in uiá petronem pública conspéxero,
Ét petronem et dóminum reddam mórtales misérrumos.
HE. Eúgepae: edíctiones aédilicias hícquidem habet,
Mírumque adeost ni húnc fecere síbi | Aetoli agorá-
nomum.
ERG. Nón ego nunc parasítus sum, sed régum rex
regálior: 825
Tántus uentri cómmeatus méo adest in portú cibus.
Séd ego cesso hunc Hégionem oneráre laetitiá senem?
†Qui homine adaéque nemo uíuit fortunátior.
HE. Quae íllaec est laetítia quam illic laétus largitúr
mihi?
ERG. Heús ubi estis? écquis <hic est? écquis> hoc
aperit óstium? 830
HE. Híc homo ad cenam récipit se ad me. ERG.
Áperite hasce ambás fores
Príus quam pultando [uel] ássulatim fóribus exitium
ádfero.
HE. Perlúbet hunc hominem cónloqui: Ergásile. ERG.
Ergasilum quí uocat?

813. fetidos *vel* fecidos || 814. quadrupedanti *vel* quadrupedancia || 815. subbasilicanos *(sic Priscianus) vel* subbalsicanos | abegit (adegit *Priscianus*) || 816. ego *vel* ergo || 818. lanu *vel* lamum: *corr* B^2 || 819. agnos *vel* angnos | *del Rostius* || 820. uerueti || 823. edictiones *vel* editiones | edilicias *vel* et dilitias || 824. fecere *vel* fecerunt || 828. homine *vel* hominem || 829. illaec *vel* illa haec || 830. *add Bo* | hic B^1 *(ut vid)*: haec *V (om E)*: *corr* B^2 | ostium *vel* hostium || 832. pulsando *Nonius* | uel assultatim *vel* uel absultatim: *corr ex Nonio* | exitium dabo *Nonius* || 833. Per lubet *vel* Periubet ||

HE. Respíce. ERG. Fortuna quód tibi nec fácit nec faciet, [hoc] mé iubes.
Séd quis est? HE. Réspice ad me: Hégio sum. ERG. Óh mihi, 835
Quántumst hominum óptumorum óptume, in témpore aduenís.
HE. Nescíoquem ad portum náctus es ubi cénes: eo fastídis.
ERG. Cédo manum. HE. Manúm? ERG. Manum, inquam, cédo tuam actutúm. HE. Tene.
ERG. Gaúde. HE. Quid ego gaúdeam? ERG. Quia ego ímpero: age gaudé modo.
HE. Pól maerores mi ánteuortunt gaúdiis. [ERG. Noli irascier.] 840
⟨ERG.⟩ Iám ego ex corpore éxigam omnis máculas maerorúm tibi:
Gaúde audacter. HE. Gaúdeo, etsi níhil scio quod gaúdeam.
ERG. Béne facis: iubé — HE. Quid iubeam? ERG. ígnem ingentem fíeri.
HE. Ígnem ingentem? ERG. Ita díco: magnus út sit. HE. Quid? me, uólturi,
Túan causa [me] aedis íncensurum cénses? ERG. Noli iráscier. 845
Iúben an non iubés astitui aúlas, patinas élui,
Láridum atque †epulas foueri fóculis feruéntibus,
Álium pisces praéstinatum abíre — HE. Hic uigilans sómniat.
ERG. Álium porcinam átque agninam et púllos gallináceos —
HE. Scís bene esse, sí sit unde. ERG. †pernam atque opthálmia⟨m⟩, 850
Hóraeum scombrum ét trygonum et cétum et mollem cáseum?

---

834. facit *vel* facis | *del Brix* || 835. qui *vel* quid || 836. quantum est *adhaeret v.* 835 || 838. Cedo manum HE. manum *vel* Credo manu HE. manu || 839. impero *vel* imperio || 840. *del Ac* || 844. me uolt (*vel* uol) uri: *corr Palm* || 845. *del Gru* || 847. Larridum (Lardum *B ras*) *vel* Laridarum || 851. Horęum *vel* Horręum ||

HE. Nóminandi istórum tibi erit mágis quam edundi
cópia
Híc apud me, Ergásile. ERG. Mean me caúsa hoc
censes dícere?
HE. Néc nihil hodie néc multo plus tu híc edes, ne
frústra sis:
Proín tu tui cottídiani uícti uentrem ad me ádferas.
ERG. Quín ita faciam, ut <tú>te cupias fácere sumptum,
etsi égo uetem. 856
HE. Égone? ERG. Tu ne. HE. Túm tu mi igitur érus
es. ERG. Immo béneuolens.
Vín te faciam fórtunatum? HE. Málim quam mise-
rúm quidem.
ERG. Cédo manum. HE. Em manúm. ERG. Di te omnes
ádiuuant. HE. Nihil séntio.
ERG. Nón enim es in sénticeto, éo non sentis. séd iube
Vása tibi pura ápparari ád rem diuinám cito 861
Átque | agnum afférri proprium pínguem. HE. Cur?
ERG. Vt sácrufices.
HE. Quoí deorum? ERG. Mihi hércle: nam ego nunc
tíbi sum summus Iúppiter,
Ídem ego sum Salús Fortuna Lúx Laetitia Gaúdium:
Proín tu deum | hunc sáturitate fácias tranquillúm tibi.
HE. Ésurire míhi uidere. ERG. Míquidem esurio, nón
tibi. 866
<HE.> Túo arbitratu: fácile patior. ERG. Crédo: con-
suetú's puer.
<HE.> Iúppiter te díque perdant. ERG. Te hércle —
mi aequomst grátias
Ágere ob nuntiúm: tantum ego nunc pórto a portu
tíbi boni.
Núnc tu mihi placés. HE. Abi, stultu's: séro post
tempús uenis. 870

855. Pro uicti quotidiani uentrem *Nonius* | tui tu *Priscianus* | cottidiani (*vel* coct-) *vel* cotidiani (*sic Priscianus*) || 856. *add Bent* || 859. Cedo *vel* Credo | adiuuent: *corr B*[2] || 864. fortuna *vel* fortunax || 867. *add Py* | HE.: *corr Py* | consuetus: *corr Fl* || 870. stultus: *corr Mue* ||

ERG. Ígitur olim si áduenissem, mágis tu tum istuc díceres.
Núnc hanc laetitiam áccipe a me quám fero: nam filium
Túom modo in portú Philopolemum uíuom, saluom et sóspitem
Vídi in publicá celoce ibidémque illum adulescéntulum
Áleum una et túom Stalagmum séruom qui aufugít domo, 875
Quí tibi surripuít quadrimum púerum filiolúm tuom.
HE. Ábi in malam rem, lúdis me. ERG. Ita me amábit sancta Sáturitas,
Hégio, itaque súo me semper cóndecoret cognómine,
Ýt ego uidi. HE. Meúm<ne> gnatum? ERG. Túom gnatum et Geniúm meum.
<HE.> Ét captiuom illum Álidensem? ERG. *Μὰ τὸν Ἀπόλλω.* HE. Et séruolum 880
[HE.] Méum Stalagmum, méum qui gnatum súrripuit? <ERG.> *Ναὶ τὰν Κόραν.*
HE. †Iám diu — ERG. *Ναὶ τὰν Πραινέστην.* HE. vénit? ERG. *Ναὶ τὰν Σιγνίαν.*
<HE.> Cérton? <ERG.> *Ναὶ τὰν Φρουσινῶνα.* HE. Vide sis — ERG. *Ναὶ τὰν Ἀλάτριον.*
HE. Quíd tu per barbáricas urbes iúras? ERG. Quia enim item ásperae
Súnt ut tuom uictum aútumabas ésse. HE. Vae aetatí tuae.
<ERG.> Quíppe quando míhi nil credis, quód ego dico sédulo. 886
Séd Stalagmus quoíus erat tunc nátionis, quom hínc abit?
<HE.> Sículus. <ERG.> At nunc Sículus non est: Bóius est, boiám terit:

---

874. celoce *vel* cęlo te (celocem *Nonius*) | ibidem illum *Nonius* ‖ 875. Alium ‖ 877. saturitas *vel* saturnitas ‖ 879. *add Bent* ‖ 880. *add* B^2 | HE. *et* ERG.: *corr* B^2 | ma ton apollo (*vel* appollo) | Et *vel* Vt ‖ 881. *del et add* B^2 | ne tan coram ‖ 882. ERG. *et* HE. *(bis)*: *corr* B^2 | ne tam prenestem | ne tan (*vel* tã) signeam ‖ 883. *add* B^2 | ne tam (tã B^2 *in ras*) frusinonem (*vel* frusi non est) | ERG. *et* HE.: *corr* B^2 | ne ton (tã B^2 *in ras*) alatrium ‖ 884. ERG. *et* HE.: *corr* B^2 | perbarbaricas *vel* barraricas ‖ 885. ERG.: *corr Sarac* | ue *vel* ille ‖ 886. *add Sarac* ‖ 887. quo iusserat nunc: *corr* B^2 | hic: *corr* B^2 | abit *vel* abiit ‖ 888. *add* B^2 | Sicuius et nunc sicuius: *corr Ca* | bolus: *corr* B^2 ‖

Líberorum quaérundorum caúsa ei, credo, uxór datast.
HE. Díc, bonan fidé tu mihi istaec uérba dixistí? ERG. Bona. 890
HE. Di ínmortales, íterum gnatus uídeor, si uera aútumas.
ERG. Aín tu? dubium habébis etiam, sáncte quom ego iurém tibi?
Póstremo, Hegió, si parua iúri iurandóst fides,
Víse ad portum. HE. Fácere certumst: tu íntus cura quód opus est.
Súme, posce, próme quiduis: té facio cellárium. 895
<ERG.> Nam hércle nisi mantíscinatus próbe ero, fusti péctito.
<HE.> Aéternum tibí dapinabo uíctum, si uera aútumas.
ERG. Vnde id? HE. A me meóque gnato. ERG. Spónde<n> tu istud? HE. Spóndeo.
ERG. Át ego tuom tibi áduenisse fílium respóndeo.
HE. Cúra quam optumé potes. ERG. Bene ámbula et redámbula. — 900
Íllic hinc abiit: míhi rem summam crédidit cibáriam.
Di ímmortales, iam út ego collos praétruncabo té[r]goribus.
Quánta pernis péstis ueniet, quánta labes lárido,
Quánta sumini ábsume[n]do, quánta callo cálamitas,
Quánta laniis lássitudo, quánta porcináriis. 905
Nám si alia memorém quae ad uentris uíctum condugúnt morast.
Núnc ibo, ut pro praéfectura méa ius dicam lárido,
Ét quae pendent índemnatae pérnis auxilium út feram.

---

891. uera *vel* uara ‖ 892. *dist Gul* ‖ 894. Vis erat *vel* Vis e ad: *corr* B^2 | certunst ‖ 895. uis te *vel* iuste ‖ 896. 897. *add* B^2 ‖ 901. *Novae scaenae inscriptionem del cum aliis Spengelius* | cibariam *vel* tibariam ‖ 902. pretruncabo *vel* pertruncabo | *del Turnebus* ‖ 904. *del Valla* | collo: *corr* B^2 ‖ 905. laniis *vel* lanus | porcinariis *(sic A) vel* porunariis(?) (portin- *corr* B^2) ‖ 907. PROPR[AE]FE[CTU]RAMEA *(ut vid.)*: praefecturam et ‖ 908. PERNIS: pernies (perne eis B^2 *in ras*) ‖

ACTVS V

PVER

Diéspiter te deíque, Ergasile, pérdant et uentrém tuom
Parasítosque omnis ét qui posthac cénam parasitis dabit. 910
Cladés calamitasque íntemperies módo in nostram aduenít domum.
Quasi lúpus esuriens †metui ne ín me faceret ímpetum:
Vbi uoltus * * sur * * ntis * * * * * * * * * * * * ímpetum 912b
Nimisque hércle ego illum mále formidaui: íta frendebat déntibus.
Aduéniens totum déturbauit cúm carne carnárium,
Arrípuit gladium, praétruncauit tríbus tegoribus glándia,
Aulás calicesque omnés confregit nísi quae modialés erant: 916
Cocum pércontabatúr, possentne sériae feruéscere:
Cellás refregit ómnis intus réclusitque armárium.
Adséruate istunc súltis, serui: ego íbo, ut conueniám senem.
Dicam, út sibi penum álibi adornet, síquidem sese utí uolet: 920
Nam †hic quidem ut adornat aut iam níhil est aut iam níhil erit.

---

909. DEIQ·: diq; ‖ 910. posthac *(sic A) vel* posthanc ‖ 911. CLADES: cladis | CALAMITATESQ· | modo in *(sic A) vel* modom ‖ 912a. TIMUI: metui ‖ 912b. *accessit ex A, de cuius lectione non constat* ‖ 913. FORMIDAUI, *ut videtur, e testim. Stud.*: formidabam ‖ 914. deturbauit totum: totum deturbat *in A locum habere videtur* ‖ 915. PRAERUNCAUIT | TEGORIBUS: tergoribus ‖ 916. CON**EGIT: confringit | modiales erant: MODIALAE‖—SERANT, *ut vid.* ‖ 917. seriae *(sic A) vel* serire ‖ 920. PENUMALIBIADORNET *(ut videtur)*: penum aliud ornet (dicam seni curet sibi aliud penus *Priscianus*) ‖

HEGIO. PHILOPOLEMVS. PHILOCRATES
SENEX ADVLESCENTES II

STALAGMVS
SERVOS

HE. Iouí deisque agó gratiás merito mágnas,
Quom té re<d>ducém tuo patrí reddidérunt
Quomque éx miseriís plurumís me exemérunt,
Quae †adhúc te caréns dum hic fuí sustentábam,
Quomque húnc conspicór in potéstate nóstra 926
Quomque íllaec repértast fidés firma nóbis.
PHILOP. Sátis iam dolui ex ánimo, et cura sátis me et lacrumis máceraui [hoc],
Sátis iam audiui túas aerumnas ád portum mihi quás memorasti:
Hóc agamus. PHILOCR. Quíd nunc, quoniam técum seruauí fidem 930
Tíbique hunc reducem in líbertatem féci? HE. Fecisti út tibi,
Phílocrates, numquám referre grátiam possím satis,
Proínde ut tu proméritu's de me et fílio. PHILÓP. Immó potes,
Páter, et poteris ét ego potero et dí eam potestatém dabunt, 934
V́t beneficium béne merenti nóstro merito múneres:
Sícut tu huic potés, pater mi, fácere merito máxume.
HE. Quíd opust uerbis? língua nullast quá negem quidquíd roges.
PHILOCR. Póstulo abs te, ut míhi illum reddas séruom quem hic relíqueram
Pígnus pro me, quí mihi melior quám sibi sempér fuit,

---

922. PHILOCR.: *corr* B^2 | DEISQ·: diisque || 923. reducem *etiam A*: *corr Schneiderus* | reddiderunt *(sic A) vel* redderunt || 924. EX: et *(corr* B^2*)* | MEEXEMERUNT: met (*vel* mei) emerunt *(corr* B^2*)* || 925. te carens: CARENS, *ut vid.* | HUC || 926. conspicio: *corr Geppertus* || 927. haec *(etiam A)*: *corr Bachius* || 928. PHILOP. Satis *vel* Satis | ex animo *(sic A) vel* examino | SATISME: me satis et *(trai Fl)* | *del Ca* || 933. promeritus: *corr Fl* || 935. bene merenti *vel* bene meriti || 937. opust *vel* opus || 939. *cf. ad* 941 ||

Pró benefactis éius ut <e>i prétium possim réddere.
<HE.> Quód bene fecistí, referetur grátia. id quod póstulas, 941
[HE.] Ét id et aliud quód me orabis ímpetrabis: átque te
Nólim suscensére, quod ego irátus ei fecí male.
PHILOCR. Quíd fecisti? HE. In lápicidinas cónpeditum cóndidi,
Vbi resciui míhi data esse uérba. PHILOCR. Vae miseró mihi: 945
Própter meum capút labores hómini euenisse óptumo.
HE. Át ob eam rem míhi libellam pró eo argenti né duis:
Gráti<i>s a me út sit liber [a]dúcito. PHILOCR. Edepol, Hégio,
Fácis benigne. séd quaeso hominem ut iúbeas arcessí. HE. Licet. 949
Vbi | estis uos? íte actutum, Týndarum huc arcéssite.
Vós ite intro: intéribi ego ex hac státua uerbereá uolo
Érogitare, méo minore quíd sit factum fílio.
Vós lauate intéribi. PHILOP. Sequere hac, Phílocrates, me intró. PHILOCR. Sequor.

HEGIO. STALAGMVS
SENEX SERVOS

HE. Áge tu illuc procéde, bone uir, lépidum mancupiúm meum.
STAL. Quíd me oportet fácere, ubi tu tális uir falsum aútumas? 955
Fúi ego bellus, lépidus: bonus uir númquam neque frugí bonae
Néque ero †umquam ne spem ponas mé bonae frugí fore.

940. uti ‖ 941. *ante* 939 *exstat* | referetur *vel* refertur ‖ 944. lapicidinas *vel* lapidicinas ‖ 947. libellam *vel* libella | duis *vel* dius ‖ 948. Cratis: *corr Bo* | *del Lindemannus* ‖ 950. accersite *vel* arcersite ‖ 951. inter ibo | ueruere (*vel* ueruerce *vel* ueruece) auolo ‖ 954. HE. Age *vel* Age | mancupium *vel* mancipium ‖ 955. STAL. Quid *vel* Quid ‖ 957. ne *vel* neque ‖

⟨HE.⟩ Própemodum ubi lecí fortunae túae sint facile intéllegis:
Sí eris uerax, túa ex re facies †éx mala meliúsculam.
Récte et uera lóquere: sed neque uére neque ⟨tu⟩ récte adhuc 960
Fécisti umquam. STAL. Quód ego fatear, crédin pudeat quom aútumes?
HE. Át ego faciam ut púdeat: nam in rubórem te totúm dabo.
STAL. Éia, credo ego, ímperito plágas minitarís mihi:
[HE.] Tándem ista⟨ec⟩ aufér, dic quid fers, út feras hinc quód petis.
⟨HE.⟩ Sátis facundu's: séd iam fieri dícta compendí uolo. 965
STAL. Ýt uis fiat. HE. Béne morigerus fúit puer: nunc nón decet.
Hóc agamus. iam ánimum aduorte ac míhi quae dicam edíssere.
[Sí eris uerax, ⟨éx⟩ tuis rebus féceris meliúsculas.]
STAL. Núgae istaec sunt: nón me censes scíre quid dignús siem?
HE. Át ea subterfúgere potis es paúca, si non ómnia.
⟨STAL.⟩ Paúca effugiam, scío: nam multa euénient, et meritó meo, 971
[STAL.] Quía et fugi et tibí surripui fílium et eum uéndidi.
HE. Quoí homini? STAL. Theodóromedi in Álide Polyplúsio
Séx minis. HE. Pro di ímmortales: ís quidem huius ést pater
Phílocrati[s]. STAL. Quin mélius noui quám tu et uidi saépius. 975

---

958. *Pers add B*[2] (*item* 961. 965) ‖ 960. Recte *vel* Recta | *add Schoe duce Py* ‖ 962. rumorem *vel* roborem ‖ 964. *add Schmidtius* | quid *vel* quę ‖ 965. facundus: *corr Lamb* | dictis compendium: *corr Guy* ‖ 967. haec mihi: *corr Ca* ‖ 968. *secl Schoe* | *add Ca* ‖ 969. istaec *vel* ista haec ‖ 970. potisses ‖ 971. *post* 973 *libri habent: trai Valla* | effugiam *vel* efficiam ‖ 973. theodoro medico | poliplus io ‖ 974. immortales *vel* immortalis ‖ 975. Philocrates *vel* Philocratis: *corr Fl* | noui *vel* nolii | te et: *corr Geppertus* ‖

HE. Sérua, Iuppitér su[p]preme, et mé et meum gnatúm mihi.
Phílocrates, per túom te [in]genium óbsecro, exi: té uolo.

PHILOCRATES. HEGIO. STALAGMVS
ADVLESCENS SENEX SERVOS

PHIL. Hégio, assum: sí quid me uis, ímpera. HE. Hic gnatúm meum
Túo patri ait se uéndidisse séx minis in Álide.
PHIL. Quám diu id factúmst? STAL. Hic annus íncipit uicénsumus. 980
PHIL. Fálsa memorat. STAL. Aút ego aut tu: nám tibi quadrímulum
Túos pater pecúliarem páruolo pueró dedit.
PHIL. Quíd erat ei nomén? si uera dícis, memoradúm mihi.
STAL. Paégnium uocitátust: post uos índidistis Týndaro.
PHIL. Cúr ego te non nóui? STAL. Quia mos ést obliuisci hóminibus 985
Néque nouisse quóius nihil⟨i⟩ sít faciunda grátia.
PHIL. Díc mihi, isne istíc fuit quem uéndidisti méo patri,
Quí mihi pecúliaris dátus est? ⟨STAL.⟩ Huius fílius.
HE. Víuitne is homo? STAL. Argéntum accepi, níhil curaui céterum.
HE. Quíd tu ais? PHIL. Quin ístic ipsust Týndarus tuos fílius, 990
Vt quidem hic arguménta loquitur: nam ís mecum a pueró puer
Béne pudiceque éducatust úsque ad adulescéntiam.
⟨HE.⟩ Ét miser sum et fórtunatus, †si uera dícitis.

---

976. me et *vel* me ‖ 977. tuum te *vel* tuum ‖ 982. paruulum: *corr Lindemannus 'e cod.'* ‖ 983. Quid *vel* Quod ‖ 984. Pecnium ‖ 988. *add Brunckius duce Ac* ‖ 989. accepi *vel* accipe ‖ 993. fortunatus *vel* fortunatis | dicitis *vel* dicetis ‖

Éo miser sum, quía male illi féci, si gnatúst meus.
Éheu, quom ego plús minusque féci quam ⟨me⟩ aequóm fuit. 995
Quód male feci, crúcior: modo si inféctum fieri póssiet.
Séd eccum incedit húc ornatus haúd ex suis uirtútibus.

TYNDARVS. HEGIO. PHILOCRATES. STALAGMVS
SERVOS SENEX ADVLESCENS SERVOS

TYN. Vídi ego multa saépe picta quae Ácherunti fíerent
Crúciamenta: uérum enim uero núlla adaequest Ácheruns
Átque ubi ego fui, in láp[r]icidinis: íllic ibi demúmst locus, 1000
Vbi labore lássitudost [omnes] éxigunda ex córpore.
Nam úbi illo adueni, quási patriciis púeris aut monérulae
Aút anites aut cóturnices dántur quicum lúsitent:
Ítidem mi haec aduénienti upupa quí me delectém datast.
Séd erus⟨t⟩ eccum ante óstium et erus álter eccum ex Álide 1005
Rédi⟨i⟩t. HE. ⟨O⟩ salue, éxoptate gnáte mi. TYN. Hem, quid 'gnáte mi'?
Áttat, scio cur té patrem esse adsímules et me fílium:
Quía mihi item ut paréntes lucis dás tuendi cópiam.
PHIL. Sálue, Tyndare. TYN. Ét tu, quoius caúsa hanc aerumnam éxigo.

---

995. quam *vel* qua | *add Bent* || 996. *dist Py* || 997. ornatus *vel* ornatur | audax suis: *corr Muretus* || 998. acherunti *vel* acheronti || 999. acheruns *vel* acherons *(sic Nonius)* || 1000. lapricidinis *vel* lapricidinas || 1001. *del Bent* || 1002. patricus *vel* patritus: *corr B*[2] || 1003. aut cotornices *vel* a coturnices || 1004. mihi haec *vel* haec mihi | delectet: *corr Lamb* || 1005. *add Bach* || 1006. i *add Ca* | O *add Spengelius duce Gepperto* | em: *corr B*[2] || 1007. adsimules esse: *trai Guy* || 1008. Quia *(sic A, ut vid.) vel* Qui || 1009. quo ius *vel* quouis: *corr B*[2] (cuius *Nonius*) | exigo *(sic Nonius) vel* exiguo *(sic A ut vid.)* ||

PHIL. Át nunc liber ín diuitias fáxo uenies: nám tibi
Páter hic est: hic séruos, qui te huic hínc quadrimum súr[ri]puit, 1011
Véndidit patrí meo te séx minis. is té mihi
Páruolum pecúliarem páruolo pueró dedit.
†Íllic indicium fécit: nam hunc ex Álide huc redúcimus.
TYN. Quíd, huius filium —? PHIL. Íntus eccum frátrem germanúm tuom. 1015
TYN. (Quíd tu ais? addúxtin illum huius †filium captiuom?
PHIL. Quín, inquam, intus híc est. TYN. Fecisti édepol et recte ét bene.
PHIL. Núnc tibi pater hic ést. hic fur est túos qui paruom hinc te ábstulit.
TYN. Át ego hunc grandis grándem natu ob fúrtum ad carnificém dabo.
⟨PHIL.⟩ Méritus est. ⟨TYN.⟩ †Ergo edepol méritam mercedém dabo. 1020
Séd ⟨tu⟩ dic, oró, pater meus tún es? HE. Ego sum, gnáte mi.
TYN. Núnc demum in memóriam redeo, quóm mecum ⟨re⟩cógito)
Núnc edepol demum ín memoriam régredior audísse me,
Quási per nebulam, | Hégionem méum patrem uocárier.
HE. Ís ego sum. PHIL. Compédibus quaeso ut tíbi sit leuior fílius 1025
Átque huic grauior séruos. HE. Certumst príncipio id praeuórtier.
Eámus intro, ut árcessatur fáber, ut istas cómpedis
Tíbi adimam, huic dem. STAL. Quoí peculi nihil est, recte féceris.

1011. *del Py* ‖ 1014. huc (*vel* hunc) reducimus ‖ 1015. *dist Sey* | eccum fratrem *vel* eccum ‖ 1016—1022. *om A* ‖ 1016. adduxtin *vel* aduxtin ‖ 1019. nunc: *corr B*[2] | grandem *vel* gradem ‖ 1021. *add Havetus* | sum *vel* sūn ‖ 1022. TY. Nunc *vel* Nunc | *add Gru* ‖ 1023. audisse *vel* audissem: REDISSE, *ut vid.* ‖ 1025. ISEGO: Ego | TY.: *corr B*[2] ‖ 1026. HUIC: hic | SERUUSCERTUST | PRINCIPIO, *ut vid.*: principium | PRAEORTIER ‖ 1027. ACCERSATUR ‖ 1028. DEMQUOI ‖

CATERVA

Spéctatores ád pudicos móres facta haec fábulast,
Néque in hac subigitátiones súnt neque ulla amátio
Néc pueri suppósitio nec argénti circumdúctio, 1031
Néque ubi amans aduléscens scortum líberet clam
súom patrem.
Huíus modi paucás poetae réperiunt comoédias,
Ýbi boni melióres fiant. núnc uos, si uobís placet,
Ét si placuimús neque odio fúimus, signum hoc míttite, 1035
Quí pudicitiae ésse uoltis praémium: plausúm date.

1030. subigitationes *vel* subi cogitationes ‖ 1035 *sq*. *dist Schoe* ‖

Nonius p. 220, 12: pilleus generis masculini. Plautus Captiuis (?): 'pileum quem habuit diripuit eumque ad caelum tollit'.

T. MACCI PLAVTI

CASINA

GRAECA · CLERVMENOE · DIPHILV

Festus Pauli p. 61, 7 M.: **C a s i n a m fabulam Plautus inscripsit ab ancillae nomine Casina quam amari a sene introduxit [*ubi* Cassinam *et mox* Casia *boni codd.*].**

PERSONAE

OLYMPIO VILICVS
CHALINVS SERVOS
CLEOSTRATA MVLIER
PARDALISCA ANCILLA
MYRRHINA MVLIER
LYSIDAMVS SENEX
ALCESIMVS SENEX
CITRIO COQVOS
TIBICEN

ARGVMENTVM

Conséruam uxorem dúo conserui | éxpetunt.
Aliúm senex allégat, alium fílius.
Senem ádiuuat sors: uérum decipitúr dolis.
Ita éi subicitur pró puella séruolus
Nequám, qui dominum múlcat atque uílicum. 5
Aduléscens ducit cíuem Casinam cógnitam.

3. Sors senem adiuuat: *trai Bo* 4. subelicitur *B*[1] *ut vid* | pro puella *vel* puella || 5. Nequaquam *B*[1] | mulgat: *corr Pius* ||

PROLOGVS

Saluére iubeo spéctatores óptumos,
Fidém qui facitis máxumi | et uós Fides.
Si uérum dixi, sígnum clarum dáte mihi,
Vt uós mi esse aequos iam índe a principió sciam.
Qui utúntur uino uétere sapientís puto 5
Et quí lubenter uéteres spectant fábulas.
Antíqua | opera et uérba quom uobís placent,
Aequómst placere ante <álias> ueteres fábulas.
Nam núnc nouae quae pródeunt comoédiae
Multó sunt nequióres quam nummí noui. 10
Nos póstquam populi rúmore[m] intelléximus
Studióse expetere uós Plautinas fábulas,
Antíquam | eius édimus comoédiam,
Quam uós probastis qui éstis in senióribus:
Nam iúniorum quí sunt, non norúnt, scio, 15
Verum út cognoscant dábimus operam sédulo.
Haec quóm primum actast, uícit omnis fábulas.
Ea témpestate flós poetarúm fuit,
Qui núnc abierunt hínc in communém locum:
Sed támen absentes prósunt <pro> praeséntibus. 20
Vos ómnes opere mágno esse oratós uolo,
Benígne ut operam détis ad nostrúm gregem.

---

1. aluere *vel* alue: *corr* B^2 || 4. esse *solus* B^2 *sup. scr.* || 8. *add Ri* || 9. Nam hunc *vel* Nunc || 10. Multo *vel* Molto || 11. *del Angelius* || 12. expetere uos *vel* expetere || 13. edimus comediam *vel* edidimus commediam || 17. primum *vel* primatum || 20. *add Sey* || 21. esse oratos *vel* operatos esse ||

Eícite ex animo cúram atque alienum aés ⏑–,
Ne quís formidet flágitatorém suom:
Ludí sunt, ludus dátus est argentáriis, 25
Tranquíllumst, Alcedónia sunt circúm forum.
Ratióne utuntur: lúdis poscunt néminem,
Secúndum ludos réddunt autem némini.
Aurés uociuae sí sunt, animum aduórtite:
Comoédia⟨i⟩ nómen dare uobís uolo. 30
Clerúmenoe uocátur haec comoédia
Graecé, latine Sórtientes. Deíphilus
Hanc graéce scripsit, póstid rursum dénuo
Latíne Plautus cúm latranti nómine.
Senex híc maritus hábitat: eist fílius: 35
Is úna cum patre ín illisce habitat aédibus.
Est éi quidam séruos, qui in morbó cubat —
Immo hércle uero in lécto, ne quid méntiar —:
Is séruos, sed abhinc ánnos factumst sédecim,
Quom cónspicatust prímulo crepúsculo 40
Puéllam exponi. adít extemplo ad múlierem,
Quae illam éxponebat: órat, ut eam dét sibi.
Exórat, aufert, détulit rectá domum:
Dat eraé suae: orat, út eam curet éducet.
Era fécit, educáuit magna indústria, 45
Quasi si ésset ex se náta, non multó secus.
Postquam éa adoleuit ád eam aetatem |, út uiris
Placére posset, éam puellam | híc senex
Amát efflictim †ét item contra fílius.
Nunc síbi | uterque cóntra legionés parat 50
Patérque filiúsque clam alter álterum.
Pater ádlegauit uílicum, qui pósceret
Sibi istánc uxorem: is spérat, si ei sít data,

---

23. Eicite *vel* Dicite *vel* Diicite | *lac sign Lomanus* ‖ 24. flagitatorem *vel* flagitorem ‖ 27. neminem poscunt: *trai Ca* ‖ 30. *add Pareus* ‖ 31. clerumoene ‖ 32. deiphilus *vel* diphilus ‖ 40. CONSPICATUSTPRIMULO: conspicatus est primo *(item Servius Dan)* ‖ 45. FECIT: facit ‖ 46. Quasi si: QUASI ‖ 47. POSTQUAMEA: Postquam ‖ 48. EAM: at eam ‖ 49. efflictim *(sic A) vel* efflitim ‖ 51. FILIUSQ·: filius *(sed* alterumque *VEJ)* ‖ 53. ISTANC: istam ‖

Sibi fóre paratas clam úxorem excubiás foris.
Filíus is autem armígerum adlegauit suom, 55
Qui síbi eam uxorem póscat: scit, si id ímpetret,
Futúrum quod amat íntra praesepís suas.
Senis úxor sensit uírum | amori operám dare:
Proptérea | una cónsentit cum filio.
Ille aútem postquam filium sensít suom 60
Eandem íllam amare et esse ímpedimentó síbi,
Hinc ádulescentem péregre ablegauít pater.
Sciéns ei mater dát operam absentí tamen.
Is — ne éxspectetis — hódie in hac comoédia
In úrbem non redíbit: Plautus nóluit: 65
Pontem ínterrupit, quí erat ei in ítinere.
Sunt híc, inter se quós nunc credo dícere:
'Quaeso hércle, quid istuc ést? seruiles núptiae?
Seruín uxorem dúcent aut poscént sibi?
Nouom áttulerunt, quód fit nusquam géntium.' 70
At ego áio id fieri in Graécia et Carthágini
Et híc in nostra térra, †in Apulia:
Maióreque opere ibí seruiles núptiae
Quam líberales étiam curarí solent.
Id ní fit, mecum pígnus, si quis uólt, dato 75
In úrnam mulsi, Poénus dum iudéx siet
Vel Graécus adeo uél mea causa Ápulus.
Quid núnc? nihil agitis? séntio, nemó sitit.
Reuórtar ad illam puéllam | expositíciam,
Quam sérui summa uí sibi uxorem éxpetunt. 80
Ea ínuenietur ét pudica et líbera,
Ingénua Atheniénsis: neque quidquám stupri
Faciét profecto in hác quidem comoédia.

---

54. UXORE || 55. ISAUTEM: autem | allegauit: ADLEGAT || 60. FILIUMSENSIP: sensit filium || 62. ablegauit (*vel* ablig.): ABLEGAT || 63. EIMATER: eius mater ei | ADSENTI || 64. IS: His || 65. REDIBIT: rediuit || 66. EI: ei *vel* et | in itinere: ITINERE || 67. INTERSEQUOSNUNCCREDO: quos credo nunc inter se || 71. AIOID: alio (*vel* alia) hoc | CARTHAGINI: cartagini || 73. OPERE: opera || 74. liberales *(sic A) vel* liberalis || 75. PIGNUS: *vel sic vel* pugnus (pingnus B^2) || 77. GRAECUS: grecus *vel* gretiis | APULUS: appulus || 78. QUID: Quod *vel* Qui *(corr* B^2*)* ||

Mox hércle uero póst transactam fábulam,
Argéntum si quis déderit, ut ego súspicor, 85
Vltro íbit nuptum, nón manebit aúspices.
Tantúmst. ualete, béne rem gerite et uíncite
Virtúte uera, quód fecistis ántidhac.

ACTVS I

OLYMPIO. CHALINVS
SERVI II

OL. Non míhi licere méam rem me solum út uolo
Loqui átque cogitáre sine ted árbitro? 90
Quid tú, malum, me séquere? CHA. Quia certúmst mihi,
Quasi úmbra, quoquo tu íbis te sempér sequi.
Quin édepol etiam, si ín crucem uis pérgere,
Sequí decretumst: dehínc conicito céterum,
Possísne necne clám me sutelís tuis 95
Praerípere Casinam uxórem, proinde ut póstulas.
OL. Quid tíbi negotist mécum? CHA. Quid ais, ímpudens?
Quid in úrbe reptas, uílice haud magní preti?
OL. Lubét. CHA. Quin ruri's ín praefecturá tua?
Quin pótius quod legátumst tibi negótium 100
Id cúras atque urbánis rebus te ápstines?
Huc míhi uenisti spónsam praereptúm meam.
Abi rús, abi deréctus tuam in prouínciam.
OL. Chalíne, non sum oblítus officiúm meum:
Praeféci ruri récte qui curét tamen. 105

---

84. TRANSACTAMFABULAM: transacta fabula || 87. GERITEUINCITE || 88. ANTIDAC: antid hac (*vel* hanc) || 91. OL.: *corr Ac itemque in sequentibus* || 92. QUOQUOTUIBEISTESEMPERSEQUI: quoquo ibis tu te persequi || 97. NEGOTISTMECUM: negoti mecum est || 98. Quid *(sic A) vel* Qui | reptas *(sic A) vel* rectas | HAUD: hic || 102. HUCMIHI: Huc | praereptum *(sic A) vel* praeraptum ||

Ego húc quod ueni in úrbem si impetráuero,
Vxórem ut istam dúcam quam tu déperis,
Bellam ét tenellam Cásinam, conseruám tuam:
Quando égo eam mecum rús uxorem abdúxero,
Rure íncubabo usque ín praefecturá mea. 110
CHA. Tun íllam ducas? hércle me suspéndio
Quam tu éius potior fías satiust mórtuom.
OL. Mea praédast illa: proín tu te in laqueum índuas.
CHA. Ex stérculino effósse, tua illaec praéda sit?
OL. Scies hóc ita esse. CHA. Vaé tibi. OL. Quot té modis, 115
Si uíuo, habebo in núptiis miserúm meis.
CHA. Quid tú mihi facies? OL. Égone quid faciám tibi?
Primum ómnium huic lucébis nouae nuptaé facem:
(Postílla ut semper ímprobus nihilíque sis.)
Postíd locorum quándo ad uillam uéneris, 120
Dabitúr tibi amphora úna et una sémita,
Fons únus, unum ahénum et octo dólia:
Quae nísi erunt semper pléna, ego te implebó flagris.
Ita te ággerunda cúruom aqua faciám probe,
Vt póstilena póssit ex te fíeri. 125
Post aútem ruri nísi tu †aceruom éderis
Aut quási lumbricus térram, quod te póstules
Gustáre quicquam: númquam edepol ieiúnium
Ieiúnumst aeque atque égo te ruri réddibo.
Postíd, quom lassus fúeris et famélicus, 130
Noctu út condigne té cubes curábitur.
CHA. Quid fácies? OL. Concludére in fenestram fírmiter,
Vnde aúscultare póssis, quom ego illam aúsculer.
Quom míhi illa dicet: 'mi ánimule, mi Olýmpio,

---

106. SI: nisi ‖ 107. ISTAM: istanc *vel* istant ‖ 109. QUANDO*** MECUM ‖ 110. RURE: iure *vel* riure(?) ‖ 111. TUN: Tu ‖ 112. SATISEST ‖ 114. Ex sterculino (*vel* ext.): *vel sic vel* EXSTERCUILINO | SIT: est ‖ 115. CH. Ve tibi. OL. quot: UAETIBIQUOT ‖ 116. uiuo *(sic A) vel* uiuio ‖ 119. *secl Guy* | NIHILIQ·: nihilque ‖ 120. LOCARUM | ADUILLAM: ad illam ‖ 121. AMFORA ‖ 122. AHENUM: aenum ‖ 126. RURIN**I: ruri nisi *vel* nisi ruri ‖ 129. INUNUMST: ieiunium est *(corr Lamb)* ‖ 132. concludere: NONCLUDERE, *ut vid* | fenestram: FENESTRA ‖ 133. HAUSCULTARE | AUSCULER: osculer ‖

Mea uíta, mea mellílla, mea festíuitas: 135
Sine túos ocellos deósculer, uoluptás mea,
Sine, amábo, ted amári, meus festús dies,
Meus púllus passer, méa columba, mí lepus':
Quom mi haéc dicentur dícta, tum tu, fúrcifer,
Quasi mús in medio páriete uorsábere. 140
[CHA.] Nunc né tu te mihi réspondere póstules:
Abeo íntro: taedet túi sermonis. CHA. Té sequor:
Hicquidém pol certo níl ages sine med árbitro.

ACTVS II

CLEOSTRATA. PARDALISCA
MVLIER ANCILLA

CLE. Obsígnate céllas, reférte anulum ád me:
Ego húc transeo ín proxumum ád meam uicínam. 145
Vir sí quid uolét me, facite hínc accersátis.
PAR. Prándium iússerat sénex sibi parári.
CLE. St,
Táce atque abi: néque paro néque hodie coquétur:
Quándo is mi et fílio áduorsatúr suo 150
Ánimi amorísque causá sui,
Flágitium illud hóminis.
Ego illúm fame,
Ego illúm siti,
Maledíctis malefáctis amátorem ulcíscar. 155

---

137. Sine amabo te amari (ted *Ca*): SINEUEROAMARITE ‖ 140. UERSAUERE: *idem* B^1 *et* *E* (uorsauere *V*. uersabere B^2) ‖ 141. *del Dousa* ‖ 142. TUISERMONIS: sermonis tui | ‡TE: OL. Te *vel* Ote (*corr Dousa*) ‖ 143. MED: met ‖ 144—155. *trinos v. in duos contrahit B vestigia quaedam tripartitionis servans* ‖ 145. UICINIAM ‖ 146. HINC: hinc me | ACCERSATIS: arcersatis ‖ 148. ST: Sta: *quod a v.* 147 *separavit Spengelius* ‖ 150. aduorsatur suo: SUOADUORSATUR ‖ 152—154. *contrahit A* (151—153 [*sed* Flagitium] *et* 154*sq. B*): *recte discr Sey et Spengelius* ‖

Ego pól illum probe íncommodís dictis ángam:
Fáciam, uti proínde ut est dígnus uitám colat,
Ácheruntis pábulum,
Flagiti †persequentem,
Stabulúm nequítiae. 160
Nunc húc meas fortunás eo questum ád uicinam.
Séd foris concrépuit atque eápse eccam egreditúr foras.
Non pól per tempus iter húc mihi incepi. 164

MYRRHINA. CLEOSTRATA
MVLIERES II

MY. Sequimíni, comites, in próxumum me huc. heus uós, ecquis haec quae lóquor audit? 165.166
Ego hic éro, uir si aut quispíam quaeret.
Nam úbi domi sóla sum, sópor manus cáluitur. 168.169
Iussín colum ferrí mihi? CLE. Myrrhína, salue. 170.171
MY. Salué mecastor: séd quid tu's tristís, amabo? 172.173
CLE. Itá solent omnes quae súnt male nuptae: 174.175
Domi et foris aegre quod sit satis semper est. 176.177
Nam ego ibam ad te. MY. Et pol ego istuc ad te.
Sed quíd est, quod tuo nunc ánimo aegrest?
Nam quód tibist aegre, idem míhist diuidiae. 180.181
CLE. Credo écastor: nam uícinam nemínem amo merito mágis quam te
Nec †qua in plura sint mihi quae ego uelim.

156—164. *quattuor v. in B* (— dignus, — nequitiae [*sed* Acheruntis], — concrepuit) ‖ 157. UTEST: est | DIGNAM ‖ 161. 162. HUC: hinc | UICINAM: uicinas ‖ 163. ATQ·IPSAECCA: atque ea ipsa eccam *(corr Bo)* | foras *om A* ‖ 164. non pol: NON | HUCMIHI: mihi ‖ 165. 166. COMITES: comitis | LOQUOR: loquar ‖ 167—181. *trinos v. in duos contrahit B* (*item v.* 183—186) ‖ 168. 169. soror *Nonius* | MANUSCALUITUR *(item Nonius)*: manu scalpitur (manus calpitur *B*³) ‖ 176—179. *cf ad Bacch* 616 sq. ‖ 180. 181. DIUIDIAE: diuidue ‖ 182. 183. *ita B: contrahit A* | MIHIQUAEEGOUELIM *proprio v. includens* | SINT: sunt ‖

MY. Amó te atque istúc expetó scire quíd sit.
†CLE. Vir 184.185
Péssumis mé modis déspicatúr domi.
MY. Hém. CLE. Quid est? MY. Díc idem
— nám pol hau sátis meo
Córde accepí querellás tuas — ópsecro.
CLE. Vír me habet péssumis déspicatám modis
Néc mihi iús meum óptinendi óptiost. 190
MY. Míra sunt, uéra si praédicas: nám uiri
Iús suom ad múlieres óptinere haúd queunt.
CLE. Quín mihi ancíllulam ingráti⟨i⟩s póstulat,
Quaé meast, quaé meo edúc[a]ta sumptú siet,
Vilico suo se dare: sed ipsus eam amat. 195
MY. Obsecro, tace. ⟨CLE.⟩ Nam hic nunc licet dicere:
nos sumus. MY. Itast. 196.197
Vnde ea tibist?
Nám peculí probam níhil habere áddecet
Clám uirum †et quae habet pártum ei haud cóm-
modest, 200
Quín uiro aut súbtrahat aút stupro inuénerit.
Hóc uiri cénseo esse ómne quicquíd tuomst.
CLE. Tu quidem aduorsum tuam amicam omnia
loqueris.
MY. Tace sís, stulta, et mi auscúlta.
Nolí sis tu illi aduórsari: 205
Sine amét, sine quod lubet íd faciat,
Quandó tibi nil domi délicuomst.

---

186. PESSUMISMEMODISDESPICATURDOMI: me habet pessimis despicatam modis (*cf* 189) | *sequitur in libris praeter A post v.* 188 *deficientem v.* 190: *trai Ac* (190. 187—189 *tres v. in B* — idem hoc, — tuas) ‖ 187. 188. *dist Sey* ‖ 187. HEM ⁑ QUIDEST-⁑DICIDEM: MY. Hem quid est dic idem hoc | HAU: haud ‖ 188. CORDE *versui* 187 *adhaeret* | querellas *(sic A) vel* querelas ‖ 190. *cf ad v.* 186 ‖ 191. 192. *contrahit B* ‖ 193—195. *duobus v. comprehendit B, quorum alter ab* Educata *incipit* ‖ 194. *del cod Lang.* ‖ 195—198. *cf ad Bacch* 616 sq. *(ex parte corrupti sunt)* ‖ 196. 197. *add Ac, dein* MY. *pro* CLE. *corr* ‖ 198. *versui sequenti addit B* ‖ 200. commodi est: *corr Lipsius* ‖ 201. uiro *vel* uero ‖ 203. *cf ad Bacch* 616 sq. ‖ 204. 205 *contrahit B, item* 206 *et* 207, 208 *et* 209 ‖ 206. ames *(ut vid) et* facias *Varro* ‖ 207. tibi domi nihil *Varro* | deliquum *Festus Pauli* (delicuum *etiam Varro*) ‖

CLE. Satin sána's? nam tuquidem áduorsus
Tuam ista⟨éc⟩ rem loquere. MY. Insípiens,
Sempér tu huic uerbo uítato abs tuo uíro. CLE. Quoi
uerbo? MY. Ei fóras, mulier. 210. 211
CLE. St,
Táce. MY. Quid est? CLE. Ém. MY. Quis est quém
uides? CLE. Vir éccum it
Íntro abi, adprópera [age], amabo. MY. Ímpetras:
ábeo.
CLE. Mox magis quom otium mihi et tibi erit, 215
Ígitur tecúm loquar: núnc uale. MY. Váleas.

LYSIDAMVS. CLEOSTRATA
SENEX MVLIER

LY. Omníbus rebus †ego amorem credo et nitoribus
⟨n⟩itidis anteuenire,
Nec pótis quicquam comménorari, quod plús salis plus-
que lepóris †hodie
Habeát. cocos equidem nímis demiror, qui útuntur con-
dímentis,
Eos éo condimento úno ⟨non⟩ utíer, omnibus quod
praéstat. 220
Nam ubi amór condimentum ín[i]erit, †quoiuis placi-
turam credo,
Neque sálsum neque suaue ésse potest quicquam, úbi
amor non admíscetur:
Fel quód amarumst, id mél faciet: hominem éx tristi
lepidum ét lenem.
Hanc égo de me coniécturam domi fácio magis quam
ex aúditis:

---

209. *add Bo* ‖ 210—212. abtuo: *corr B*[2] | Ei *add B*[2]*E*[3] | Mulier ⌗ est: *corr Gru* (St *separavit a v.* 210. 211 *Sey*) ‖ 213. *Personas in spat add B*[2] | hem: *corr Mue* ‖ 214. MY. *praem B*[2] | *del Geppertus* CLE.: *corr Dissald* ‖ 215. *cf ad Bacch* 616 sq. | MY.: *corr Dissald* ‖ 216. CLE.: *corr Dissald* ‖ 220. *add man. rec. in B* ‖ 222. salsum *vel* saluum | admiscetur *vel* admiscitur ‖

Qui quám amo Casinam mágis, †inicio mundítiis Munditi⟨am⟩ ántideo. 225
Myropólas omnis sóllicito: ubiquómques⟨t⟩ lepidum unguéntum, unguor,
Vt illí placeam: et placeo, út uideor. sed uxór me excruciat, quía uiuit.
Tristem ástare aspició: blande haec mihi mála mers appellándast.
Vxór mea meaque amoénitas, quid tú agis? CLE. Abi atque abstíne manum.
LY. Heiá, mea Iuno, nón decet esse té tam tristem túo Ioui. 230
Quo núnc abis? CLE. Mitte mé. LY. Mane. CLE. Non máneo. LY. At pol ego té sequar.
CLE. Óbsecro, sánun es? LY. Sánus. quam téd amo.
CLE. Nólo ames. LY. Nón potes ímpetrare. CLE. Énecas.
LY. Véra dicás uelim. CLE. Crédo ego istúc tibi.
LY. Réspice, o[h] mí lepos. CLE. Némpe ita ut tú mihi's.
Vnde híc, amabo, unguénta olent? LY. Oh périi. 236
Manufésto miser teneór. cesso caput pállio detergére?
Ýt te bonus Mercúrius perdat, mýropola, quia haec míhi dedisti.
CLE. Eho tú, nihili, caná culex: uix teneór, quin quae decent té dicam. 239
Sénecta aetate | únguentatus pér uias, ignáue, incedis?
LY. Pól ego amico dédi quoidam operam, dum émit unguenta. CLE. Vt cíto commen[da]tust.
Écquid te pudet? LY. Ómnia quae tu uís. CLE. Vbi in lustrá iacuisti?
LY. Égon in lustra? CLE. Scío plus quam tu me árbitrare. LY. Quíd id est? quid [tu] scis?

---

225. casinam *vel* casiam | inicio *vel* initio | munditianti deo: *corr Ca* || 226. Miro pol has: *corr* B^2 || 227. illi placeat || 228. mala res: *corr Brix* || 232—235. *tres v. sunt in B* (— Non, — ego) || 232. *dist Schoe* | quamte clamo (*vel* damo): *corr* B^2 || 233. enegas || 236. amabo *vel* amobo | unguent (*vel* ungenta) adolent || 239. nihil hic anaculix || 240. unguentus *vel* unguentis: *corr* B^2 || 241. *del Py* || 243. *del Geppertus* ||

CLE. Té sene omnium †senem néminem esse ignáuiorem.
Vnde is, nihili? ubí fuisti? ubí lustratu's? úbi bibisti?
<M>ádes[t] mecastor: uíde palliolum ut rúgat. LY. Di me et te ínfelicent, 246
Sí ego in os méum hodie uíni guttam índidi. CLE. Immo áge ut lubet bibe, és,
Dispérde rem. LY. Ohe, iam sátis, uxor, est, cómprime te, nimiúm tinnis. 248—250
Relínque aliquantum orátionis, crás quod mecum lítiges.
Séd quid ais? iam dómuisti animum, pótius ut, quod uír uelit
Fíeri, id facias, [potius] quam áduorsere cóntra? CLE. Qua de ré? LY. Rogas?
Súper ancilla Cásina: ut detur núptum nostro uílico,
Séruo frugi, atque úbi illi bene sit lígno, aqua calidá, cibo, 255
Véstimentis, úbique educat púeros quos pariát ⏑ –,
Pótius quam illi séruo nequam dés armigero [nisi] atque ímprobo,
Quoí homini | hodié peculi númmus non est plúmbeus.
CLE. Mírum ecastor té senecta aétate officiúm tuom
Nón meminisse. LY. Quíd iam? CLE. Quia, si fácias recte aut cómmode, 260
Mé sinas curáre ancillas: quaé meast curátio.
LY. Quí, malum, homini scútigerulo dáre lubet? CLE. Quia enim fílio
Nós oportet ópitulari único. LY. At quamquam únicust,
Níhilo magis ille únicust mihi fílius quam ego illí pater:

245. his (es *Nonius*) | uiuisti: *corr* B^2 (nihil ubi lustretur ibi bibatur *Nonius*) || 246. Adest: *corr Schoe* | di *vel* de | infilicent *vel* infilicem: *corr Pius* || 247. hodie *solus* B^2 *sup. scr.* | lubet *vel* iubet | Bibe es *adhaeret v. sequenti: discr. Skutsch* || 248. disperdere B^1 || 250. tinnes || 253. *del Py* | LY. *(add* B^2E^2*)* Rogas super | ut *vel* LY. ut || 256. *lac sign Ca* || 257. *del Ca* || 260. certe | et (aut B^2) || 261. Me sinas curare *vel* Curare me sinas || 262. lubet *vel* iubet || 264. unicus est ille mihi: *trai Geppertus* ||

Íllum mi aequiúst quam me illi quaé uolo concédere.
CLE. Tú ecastor tibi, hómo, malam rem quaéris: subolet, séntio. 266
LY. Égon<e>? CLE. Tu: nam quíd friguttis? quíd istuc tam cupidé cupis?
LY. Ýt enim frugi séruo detur pótius quam seruo ímprobo.
CLE. Quíd si ego impetro átque exoro a uílico, causá mea
Ýt eam illi permíttat? LY. Quid si ego aútem ab armigero ímpetro, 270
<Ýt> eam illi permíttat? atque hóc credo impetrássere.
CLE. Cónuenit. uis túis Chalinum huc éuocem uerbís foras?
Tú eum orato, ego aútem orabo uílicum. LY. Sané uolo.
CLE. Iam híc erit: nunc éxperiemur, nóstrum uter sit blándior. —
LY. Hércules dique ístam perdant, quód nunc liceat dícere. 275
Égo discrucior míser amore, illa aútem quasi ob indústria<m>
Mi áduorsatur. súbolet hoc iam uxóri, quod ego máchinor:
Própter eam rem mágis armigero dát operam de indústria.

LYSIDAMVS. CHALINVS
SENEX SERVOS

LY. Qui íllum di omnes deaéque perdant. CHA. Te — úxor aiebát tua
Mé uocare. LY. Ego ením uocari iússi. CHA. Eloquere quíd uelis? 280

---

267. *add Ca* | friguttis *etiam Nonius et Festus Pauli*: fringuttis(?) *Varro* | quid istuc tam *vel* nam quid istud *Nonius* ‖ 270. permittat *vel* permittam ‖ 271. *add Guy* ‖ 272. Conueni tu uis (*vel* ius) tuis ‖ 273. uilico ‖ 276. autem illa: *trai* B^2 ‖ 279. CHA. *add* B^2 *in spat* | *dist Sey* | alebat (*corr B ras*) ‖ 280. iussit: *corr* B^2 ‖

LY. Prímum ego te porréctiore[m] frónte uolo mecúm
loqui:
Stúltitiast ei te ésse tristem quoíus potestas plús potest.
†Pro bone frugi hominém iam pridem esse árbitror.
CHA. Intéllego. 283. 284
Quín, si ita arbitráre, emittis mé manu? LY. Quin
íd uolo: 285
Séd nihil est me cúpere factum, nísi tu factis ádiuuas.
CHA. Quíd uelis, modo íd uelim me scíre. LY. Aus-
culta, ego <é>loquar.
Cásinam ego uxorém promisi uílico nostró dare.
CHA. Át tua uxor fíliusque prómiserunt míhi. LY. Scio:
Séd utrum nunc tu caélibem te ésse mauis líbe-
rum 290
Án maritum séruom aetatem dégere et gnatós tuos?
Óptio haec tuást: utram harum uís condicionem áccipe.
<CHA.> Líber si sim, méo periclo uíuam: nunc uiuó tuo.
Dé Casina certúmst concedere hómini nato némini.
LY. Íntro abi atque actútum uxorem huc éuoca ante
aedís cito: 295
Ét sitellam huc técum efferto cúm aqua et sortis. CHA.
Sátis placet.
LY. Égo pol istam iam áliquouorsum trágulam decídero.
Nám si sic nihil ímpetrare pótero, saltem sórtiar.
Íbi ego te et suffrágatores túos ulciscar. CHA. Át-
tamen
Míhi obtinget sors. LY. Vt quidem pol péreas cru-
ciatú malo. 300
<CHA.> Míhi illa nubet: máchinare quídlubet quouís
modo.
LY. Ábin hinc ab oculís? CHA. Inuitus mé uides:
uiuám tamen. —

281. frontem *vel* fronte || 282. CHA. *et v.* 283 LY. *praem. B²* | esset: *ras corr BE* || 287. miscere | *add Mue* || 292. LY. *praem. EV* || 293. *add B²* || 296. site iam *vel* si tellam *(corr B²)* || 297. tragulam *vel* tragula || 298. potero *vel* potuero || 299. CHA. *add B² in spat* || 300. LY. *B² in spat:* CHA. *E* || 301. *add B²* ||

LY. Súmne ego miser homó? satin omnes ⟨rés⟩ sunt aduorsaé mihi?
Iám metuo, ne Olýmpionem méa uxor exoráuerit,
Né Casinam ducát. si id factumst, écce me nullúm senem. 305
Sí non impetráuit, etiam spécula in sortí[ta]st mihi.
Sí sors autem déco[l]lassit, gládium faciam cúlcitam
Eúmque incumbam. séd progreditur óptume eccum Olýmpio.

OLYMPIO. LYSIDAMVS
SERVOS SENEX

OL. Vna édepol opera in fúrnum calidum cóndito
Atque íbi torreto mé pro pane rúbido, 310
Era, qua ístuc opera a me ímpetres quod póstulas.
LY. Saluós sum: salua spés est, ut uerba aúdio.
OL. Quid tú me †uera líbertate térritas?
Quin sí tu nolis fíliusque etiám tuos,
Vobís inuitis átque amborum ingrátiis 315
Vná libella líber possum fíeri.
LY. Quid istúc est? quicum lítigas, Olýmpio?
OL. Cum eádem qua tu sémper. LY. Cum uxoré mea?
OL. Quam tú mi uxorem? quási uenator tú quidem es:
Dies átque noctes cúm cane aetatem éxigis. 320
LY. Quid agít, quid loquitur técum? | OL. Orat óbsecrat,
Ne Cásinam uxorem dúcam. LY. Quid tu póstea?
OL. Negáui enim ipsi mé concessurúm Ioui,
Si is mécum oraret. LY. Dí te seruassínt mihi.
OL. Nunc ín fermento tótast: ita turgét mihi. 325

305. casinam *vel* casiam || 306. *del Ca* | sunt mihi: *corr Guy* || 307. decollassit *vel* decolla sit || 311. quam istam: *corr Brix* | opera *vel* operam || 314. Quid: *corr Ac* || 315. ingratus *vel* ingratiis || 317. litigas *vel* ligatis *vel* legitas || 320. aetatem *vel* aetate || 321. agit *vel* ait | *dist Leo* || 322. casinam *vel* casiam || 323. ipsi *vel* ipse || 325. LY.: *corr B*[2] ||

<LY.> Ego édepol illam médiam diruptám uelim.
OL. Credo édepol esse, síquidem tu frugí bonae's.
Verum édepol tua mihi ódiosast amátio:
Inimícast tua uxor míhi, inimicus fílius,
Inimíci familiáres. LY. Quid id refért tua? 330
Vnús tibi hic dum própitius sit Iúppiter,
Tu istós minutos cáue deos flocci féceris.
OL. Nugaé sunt istae mágnae: quasi tu néscias,
Repénte ut emoriántur humaní Ioues.
†Sed tándem si tu Iúppiter sis [e]mórtuos, 335
Quom ad déos minoris rédierit regnúm tuom,
Quis míhi subueniet térgo aut capiti aut crúribus?
LY. Opínione mélius res tibi habé[a]t tua,
Si hoc ímpetramus, út ego cum Casiná cubem.
OL. Non hércle opinor pósse: ita uxor ácriter 340
Tua ínstat, ne mihi détur. LY. At ego síc agam:
Coníciam sortis ín sitellam et sórtiar
Tibi ét Chalino. | íta rem natam intéllego:
Necéssumst uorsis gládiis depugnárier.
OL. Quid sí sors aliter quám uoles euénerit? 345
LY. Benedíce: dis sum frétus, deos sperábimus.
OL. Non égo istud uerbum | émpsim titibillício:
Nam omnés mortales deís sunt freti: séd tamen
Vidi égo dis fretos saépe multos décipi.
<LY.> St, táce parum<per>. OL. Quíd uis? LY. Ec-
cum exít foras 350
C<h>alínus intus cúm sitella et sórtibus:
Nunc nós conlatis sígnis depugnábimus.

---

326. *add* B^2 | Edepol ego || 332. minutos *vel* munitos || 333. CHA.: *corr* B^2 || 334. humani *vel* humane || 335. iuppiter *vel* iupiter | *del Ac* || 337. subueniens || 338. Opinionem eius: *corr Sarac* | *del Ca* || 341. instar *vel* instare: *corr* B^2 || 344. Necessum (*vel* Necessu) est (Necesse est *et* repugn. *schol. Verg.*) || 346. sperauimus *(item Serv. Dan.)*: *corr Dousa* || 347. istud *(sic etiam Pauli Festus) vel* istuc | emissum *vel* emisim (empsi cum *Paulus*): *corr Ac* | tit tibi (tibi, *om* tit, B^2) stalitio: *corr ex Paulo* || 349. dis fretos *vel* disertos | decipi *vel* decepi || 350. S, *vel* St (*vel* S *ras*) | parum (parum/// *B*): *suppl Ca* || 352. conlatis *vel* consolatis | depugnauimus: *corr* B^2 ||

CLEOSTRATA. CHALINVS. LYSIDAMVS. OLYMPIO
MVLIER SERVOS SENEX SERVOS

CLE. Fáce, Chaline, cértiorem ⟨m⟩é, quid[e] meus uir mé uelit.
CHA. Ílle edepol uidére ardentem te éxtra portam mórtuam.
CLE. Crédo ecastor uélle. ⟨CHA.⟩ At pol ego hau crédo, sed certó scio. 355
LY. Plús artificumst mí quam rebar: háriolum hunc habeó domi.
Quíd si propius áttollamus sígna eamusque óbuiam?
Séquere. quid uos ágitis? CHA. Adsunt quae ímperauisti ómnia:
Ýxor, sortes, sítula atque egomet. OL. Te úno adest plus quam égo uolo.
CHA. Tíbi quidem edepol íta uidetur: stímulus ego nunc súm tibi: 360
Fódico corculum: ádsudascis iam éx metu, mastígia.
LY. Táce, Chaline. ⟨CHA.⟩ Cómprime istum. OL. Ímmo ístunc qui d⟨i⟩dicít dare.
LY. Ádpone hic sitéllam, sortis cédo mihi: animum aduórtite.
Átqui ego censui áps te posse hoc me[cum] ímpetrare, uxór mea, 364
Cásina ut uxor míhi daretur, ét nunc etiam cénseo.
CLE. Tíbi daretur ílla? LY. Mihi enim — ah — nón id uolui dícere:
Dúm 'mihi' uolui, 'huic' díxi atque adeo míhi dum cupio — pérperam

---

Pers. notas in h. sc. om plerumque B¹ E V, add B² 353. equide *vel* equidẽ ‖ 354. metuam: *corr Ri* ‖ 355. Credo *vel* Crede | uelle *vel* uellẽ | *add Pareus* (*post* ego *habet B²*) | hau *vel* haut (haud *B²*) ‖ 356. abeo *vel* habeo ‖ 357. propius *vel* propicius | attulamus *legisse Diomedem Schoellii coniectura est* | famusque: *corr B²* ‖ 358. impetrauisti: *corr B ras* ‖ 359. LY.: *corr Ladewigius* ‖ 361. Eo dico: *corr Bent* | adsudasis: *corr B²* ‖ 362. CLE. | *add Ca* | istunc: *corr Py* | istunc *vel* istuc | quid dicit: *corr Lipsius* ‖ 363. aduortite *vel* aduorte ‖ 364. Atque: *corr Pius* | *del Lamb* ‖

Iám dudum hercle fábulor. CLE. Pol tú quidem, atque
etiám facis.
LY. Huíc — immo hercle míhi — uah, tandem rédi⟨i⟩
uix ueram ín uiam.
CLE. Pér pol saepe péccas. LY. Ita fit, úbi quid tanto
opere éxpetas. 370
Séd te uterque túo pro iure ego átque hic oramís.
CLE. Quid est?
LY. Dícam enim, mea múlsa: de istac Cásina huic
nostro uílico
Grátiam faciás. CLE. At pol ego néque facio neque cénseo.
⟨LY.⟩ Tum ígitur ego sortís utrimque iám ⏑ – ⏑ CLE.
Quís uotat?
LY. Óptumum atque aequíssumum istud ésse iure iú-
dico. 375
Póstremo ⟨si⟩ illúc quod uolumus éueniet, gaudébimus:
Sín secus, patiémur animis aéquis. tene sortém tibi:
Víde quid scriptumst. OL. Vnum. CHA. Iniquomst,
quía isti †prius quám mihist.
LY. Áccipe hanc sis. CHA. Cédo. mane: unum uénit
in mentém modo.
Víde, ne qua illic ínsit alia sórtis sub aqua. LY. Vér-
bero, 380
Mén te censes ésse? CLE. Nullast: hábe quietum ani-
múm modo.
OL. Quód bonum atque fórtunatum [tuum] sít mihi.
CHA. Magnúm malum —
OL. Tíbi quidem edepol, crédo, eueniet: nóui pietatém
tuam.
Séd mane dum: num ista aút populna sórs aut abie-
gnást tua?

---

369. uix ueram *vel* uixeram || 371. atque ego: *trai Ca* || 376. *versum solus* B^2 *in marg. habet* | *add Ca* || 378. scriptum (est *add* B^2) | ini cum (*vel* quum) est *vel* inicus est || 380. nequae *Priscianus* | sit *vel* sint: *corr* B^2 *cum Prisciano* | alias oris (alia sors *B ex corr*): *corr ex Prisciano* || 381. censes *vel* cesses | nulla *om* B^1 | quae tum: *corr* B^2 || 382. Quid: *corr Ca* | *del Guy* || 384. ne dum: *corr ex Prisciano* | istaec *Priscianus* | abiegnas: *corr* B^2 *cum Prisciano* ||

CHA. Quíd tu id curas? OL. Quía enim metuo, né in aqua summá natet. 385
†LY. Auge caue. conícite sortis núnciam am[a]bo huc. éccere:
Ýxor, aequa. OL. Nóli uxori crédere. LY. Habe animúm bonum.
OL. Crédo hercle, hodie déuo<ta>bit sórtis, si attigerít. LY. Tace.
OL. Táceo: deos quaeso — CHA. Ýt quidem tu hodié canem et furcám feras.
OL. Míhi ut sortit[i]o euéniat — <CHA.> Vt quidem hércle pedibus péndeas. 390
OL. Át tu ut oculos émungare ex cápite per nasúm tuos.
<CHA.> Quíd times? parátum oportet ésse iam laqueúm tibi.
OL. Péri<i>sti. LY. Animum aduórtite am[a]bo. OL. Táceo. LY. Nunc tu, Cleóstrata,
Ne á me memores málitiose de hác re factum aut súspices,
Tíbi permitto: túte sorti. <OL.> Pérdis me. CHA. †Lucrum facit. 395
CLE. Béne facis. CHA. Deos quaéso, ut tua sors éx sitella effúgerit.
OL. Aín tu? quia tute és fugitiuos, ómnis te imitarí cupis?
<CHA.> Ýtinam tua quidém †sicut Herculei praédicant
†Quondam prognatis ista in sortiendo sors delíquerit.
OL. Tú ut liquescas ípse, actutum uírgis calefactábere. 400
LY. Hóc age sis, Olýmpio. OL. Si hic lítteratus mé sinat.

---

386. Æuge *corr* B^2 | *del Pius* | # eccere *B* ‖ 388. *add ex J* ‖ 389. Aut quidem: *corr* B^2E^2 ‖ 390. *del Spengelius* | *add Gru duce Ac* ‖ 391. CHA. | oculos *vel* occulos ‖ 392. *add Bo* ‖ 393. *del Pius e cod.* ‖ 394. suscipere (suspicere B^2): *corr Py* ‖ 395. *add* B^2 (*et* CHA. *pro* #) ‖ 396. sors *vel* fors ‖ 397. imitari *vel* unitari ‖ 399. quandam *Nonius* | ista *om Nonius* | sors deliquerit *(sic Nonius) vel* sordeliquerit ‖ 400. CHA.: *corr Vss* | Tu *vel* Tute | calefacta nere: *corr* B^2 ‖

LY. Quód bonum atque fórtunatum míhi sit. OL. Ita uero, ét mihi.
CHA. Nón. <OL.> Immo hercle. CHA. Immó mihi hercle. CLE. Hic uíncet, tu uiués miser.
<LY.> Pércide os tu illi ódio: age, ecquid fít? CLE. <Ca>ue obiexís manum.
OL. Cómpressan palma án porrecta fério? LY. Age ut uis. <OL.> Ém tibi. 405
CLE. Quíd tibi istunc táctiost? OL. Quia Iúppiter iussít meus.
CLE. Féri malam, ut ille, rúrsum. OL. Perii: púgnis caedor, Iúppiter.
LY. Quíd tibi tactio húnc fuit? CHA. Quia iússit haec Iunó mea.
LY. Pátiundumst, siquidém me uiuo méa uxor imperium éxhibet.
CLE. Tam huíc loqui [qui] licére oportet quam ísti. OL. Cur omén mihi 410
Vítuperat? LY. Maló, Chaline, tíbi cauendum cénseo.
CHA. Témperi, postquam óppugnatumst ós. LY. Age, uxor [mea], núnciam
Sórti: uos aduórtite animum. praé metu ubi sim néscio.
[OL.] Périi: cor lienósum, opinor, hábeo: iam[iam] dudúm salit.
Dé labore péctus tundit. CLE. Téneo sortem. LY. Ecfér foras. 415
CHA. Iámne mortuó's? OL. Ostende: méast. CHA. †Mala crucias quidem.
CLE. Víctus es, Chalíne. LY. Quom nos dí iuuere, Olýmpio,

402. mihi est: *corr Py* || 403. *add Ac* | CLE. Immo mihi: *corr Ac* | hercle LY. || 404. Praecide os: *corr Turnebus* | illi hodie: *corr Sey* | sit: *corr* B^2 | ne: *corr et add Bo* | oblexis: *corr Ca* || 405. rem: *corr Brix* || 409. imperium *vel* imperii || 410. liceree *vel* liceret: *corr BE ras* || 412. Tempori B^2 | *del Bent* | iam nunc: *trai Ca* || 413. praebe tu: *corr Pistoris* || 414. iam *del Py* || 416. mortuus: *corr Lamb* || 417. diu uiuere: *corr Spengelius* ||

Gaúdeo. OL. Pietáte factumst méa atque maiorúm
me[or]um.
LY. Íntro abi, uxor, átque adorna núptias. CLE. Faciam út iubes.
LY. Scín tu rus ⟨h⟩i⟨nc⟩ ésse ad uillam lónge quo
ducát? CLE. Scio. 420
LY. Íntro abi: et quamquam hóc tibi aegrest, támen
fac accurés. CLE. Licet.
LY. Eámus nos quoque íntro: hortemur, út properent.
OL. Numquíd moror?
Nám praesente hoc plúra uerba ⟨fíeri⟩ non desídero.

CHALINVS
SERVOS

Si núnc me suspendám, meam operam lúserim
Et praéter operam réstim sumpti fécerim 425
Et méis inimicis uóluptatem creáuerim.
Quid ópus est, qui sic mórtuos †equidém tamen?
Sortí sum uictus: Cásina nubet uílico.
Atque íd non tam aegrest iám, uicisse uílicum,
Quam id éxpetiuisse ópere tam magnó senem, 430
Ne ea míhi daretur átque ut illi núberet.
Vt illé trepidabat, út festinabát miser,
Vt sú⟨b⟩sultabat, póstquam uicit uílicus.
Attát, concedam huc: aúdio aperirí fores.
Mei béneuolentis átque ame⟨ici⟩ pródeunt. 435
Hinc éx insidiis hí⟨s⟩c⟨e⟩ ego insidiás dabo.

---

418. *del Py* ‖ 420. ruri esse: *corr Langenus* ‖ 422. hortamur *vel* ortamur: *corr B*[2] ‖ 423. *add Ca* ‖ 424. nunc *vel* ñ *vel* ne ‖ 433. *add J* ‖ 434. operiri *vel* opperiri | foras ‖ 434. Attat *vel* Atat ‖ 435. Mihi: *corr Mue* | beneuolentis *vel* bene uolenti | *add Gul et Ac* ‖ 436. *add Ca* ‖

OLYMPIO. LYSIDAMVS. CHALINVS
SERVOS SENEX SERVOS

OL. Sine módo rus [e]ueniat: égo remittam ad té uirum
Cum fúrca in urbem támquam carbonárium.
LY. Ita fíeri oportet. OL. Fáctum et curatúm dabo.
LY. Voluí Chalinum, sí domi esset, míttere 440
Tecum óbsonatum, ut étiam in maerore ínsuper
Inimíco nostro míseriam hanc adiúngerem.
CHA. Recéssim cedam ad párietem: imitabór nepam:
Captándust horum clánculum sermó mihi.
Nam illórum me alter crúciat, alter mácerat. 445
At cándidatus cédit hic mastígia,
Stimulórum loculi. prótollo mortém mihi:
Certúmst, hunc Acherúntem praemittám prius.
OL. Vt tíbi ego inuentus sum óbsequens. quod máxume
Cupiébas, eius cópiam fecí tibi: 450
Erit hódie tecum quód amas clam uxorém. LY. Tace:
Ita mé di bene ament, út ego uix reprimó labra,
Ob istánc rem quin te deósculer, uoluptás mea.
CHA. Quid, deósculer<e>? quaé res? quae uoluptás tua?
†Ecfodere hercle hic uolt, credo, uesicam uílico. 455
OL. Ecquíd amas nunc me? LY. Immo édepol me quam té minus.
Licétne amplecti té? CHA. Quid, 'amplectí'? OL. Licet.
LY. Vt, quía te tango, mél mihi uideor língere.
OL. Vltró te, amator, ápage te a dorsó meo.
<CHA.> Illúc est, illuc, quód hic hunc fecit uílicum. 460
Et idém me pridem, quóm ei aduorsum uéneram,
Facere átriensem uóluerat sub iánua.
OL. Vt tíbi morigerus hódie, ut uoluptatí fui.
LY. Vt tíbi, dum uiuam, béne uelim plus quám mihi.
CHA. Hodie hércle, opinor, <h>í[is] conturbabúnt pedes: 465

Personas in hac sc. in marg. scr. B^2 ‖ 437. *del Ca* ‖ 443. Retrouorsum cedam imitabor *Nonius* | dabo me ad parietem *Festus* ‖ 446. canditatus *vel* candidatus ‖ 449. maime B^1 ‖ 454. *add Meursius* ‖ 456. Ecquis: *corr* B^2 ‖ 459. CHA. ‖ 465. iis: *corr Lamb cum* J^2 ‖

Solet híc barbatos sáne sectarí senex.
LY. Vt ego hódie Casinam deósculabor, út mihi
Bona múlta faciam ⟨clám⟩ meam uxorem. CHA. Át-
tatae.
Nunc pól ego demum in réctam redii sémitam:
Hic ípsus Casinam déperit. [LY.] ⟨h⟩abeó uiros. 470
⟨LY.⟩ Iam hercle ámplexari, iam ósculari géstio.
OL. Sine príus deduci. quíd, malum, properás? LY.
Amo.
OL. At nón opinor fíeri hoc posse hodié. LY. Potest,
Siquidém cras censes té posse emittí manu.
CHA. Enim uéro huc aures mágis sunt adhibendaé
mihi: 475
Iam ego úno in saltu lépide apros capiám duos.
LY. Apud húnc sodalem méum atque uicinúm mihi
Locus ést paratus: éi ego amorem omném meum
Concrédui, is mihi sé locum dixít dare.
OL. Quid éius uxor? úbi erit? LY. Lepide répperi:
Mea uxór uocabit húc eam ad se in núptias, 481
Vt híc sit secum, se ádiuuet, secúm cubet.
Ego iússi, et dixit sé facturam uxór mea.
Illa híc cubabit, [si] uír ab[i]erit faxó domo.
Tu rús uxorem dúces: id rus híc erit, 485
Tantísper dum ego cum Cásina faciam núptias.
Hinc tu ánte lucem rús cras duces póstea.
Satin ástu[te]? OL. Docte. CHA. Áge modo, fabri-
cámini:
Malo hércle uostro tám uorsuti uíuitis.
LY. Scin quíd nunc facias? OL. Lóquere. LY. Tene
marsúppium. 490
Abi átque obsona, própera: sed lepidé uolo,

---

466. sectari senex *vel* senex sectari ‖ 468. *add Pius* | attate. CHA.: *corr B*[2] ‖ 470 *sq.* LY. abeo Viros (rus *B*[2]) iam: *corr Py duce Pio* | amplexari *vel* amplearíri ‖ 472. prius *vel* pius | properas *vel* operas ‖ 474. posse Mitti manu *vel* posse Manumitti: *corr Ca* ‖ 478. omnem amorem: *trai Py* ‖ 480. reperi *vel* repperi ‖ 482. adiuuet *vel* adiutet ‖ 484. hic *vel* huc | *del Ca* ‖ 485. hoc: *corr Gul* ‖ 488. at tute: *corr Bo* | OL. Docte *add solus B*[2] ‖

Mollículas escas, út ipsa molliculást. OL. Licet.
LY. Emitó sepiolas, lópadas, loligúnculas,
Hordéias, — CHA. Immo tríticeias, sí sapis.
<LY.> Soleás. <CHA.> Qui, quaeso, pótius quam sculpóneas, 495
Quibus báttuatur tíbi os, senex nequíssume?
OL. Vin língulacas? LY. Quíd opust, quando uxór domist?
Ea língulacast nóbis: nam numquám tacet.
OL. In ré praesenti ex cópia piscária
Consúlere quid emam pótero. LY. Aequom orás: abi[s].
Argénto parci nólo: obsonato ámpliter. 501
Nam míhi uicino hoc étiam conuentóst opus,
Vt quód mandaui cúret. OL. Iamne abeó? LY. Volo. —
CHA. Tribus nón conduci póssum libertátibus,
Quin égo illis hodie cómparem magnúm malum 505
Quinque hánc omnem rem méae erae iam faciám palam.
Manufésto teneo in nóx<i>a inimicós meos.
Sed sí nunc facere uólt era officiúm suom,
Nostra ómnis lis est: púlc[ra]re praeuortár uiros.
Nostro ómine it diés: iam uicti uícimus. 510
Ibo íntro, ut id quod álius condiuít coquos
Ego núnc uicissim ut álio pacto cóndiam:
†Quod id quod paratumst, út paratum né siet,
Si[e]tque éi paratum quód paratum nón erat. 514

LYSIDAMVS. ALCESIMVS

SENES II

LY. Núnc amici | ánne inimici sís imago, Alcésimæ,
Míhi sciam: nunc spécimen specitur, núnc certamem cérnitur.

---

493. Emitto *vel* Emito (*eadem discrepantia apud Priscianum*) | lepidas (*item Priscianus*): *corr Fl duce Ca* | lolligiungas: *corr ex Prisciano* (loll- *vel* lol-) || 495. *add Ca* || 496. babtuatur: *corr ex Fulgentio* || 498. nobis *om Nonius* || 500. potero *solus* B^2 *im marg* | *del Ca* || 507. *add Py* || 509. *del Pius* || 510. omine *vel* homine || 513. Quod id *vel* Quo id || 514. *del Py* ||

Cúr amem me cástigare, id pónito ad compéndium:
'Cáno capite', 'aetáte aliena' eo áddito ad compéndium.
'Quoí sit uxor', íd quoque illuc pónito ad compéndium.
AL. Míseriorem ego éx amore quám te uidi néminem. 520
LY. Fác uacent aedés. AL. Quin edepol séruos ancillás domo
Cértumst omnis míttere ad te. LY. Oh, nímium scite scítus es.
Séd facitodum mérula †per uersus quod cantát colas:
'Cúm cibo, cum quíqui facito ut uéniant, quasi eant Sútrium.'
AL. Méminero. ⟨LY.⟩ Em, nunc énim tu demum †nullo scito scítus es. 525
[LY.] Cúra, ego ad forúm modo ibo: iam híc ero. AL. Bene ámbula.
LY. Fác habeant linguám tuae aedes. AL. Quíd ita? LY. Quom ueniám, uocent.
AL. Áttatae, caedúndus tu homo's: nímias deliciás facis.
LY. Quíd me amare réfert, nisi sim dóctus ⟨ac⟩ dicáculus?
Séd tu caue in quaesítione míhi sis. AL. Vsque aderó domi. 530

517. Cura meme curam exime *vel* Curam exime: *corr Buechelerus duce Scal* || 518. addito *vel* addita || 522. Eho: *corr Sey* || 523. merula per uersus quod *Festus*: merui aperuorsus quos (Maeoni aper uersus quos *T*) || 524. cum suo cuique facito ueniant *Festus* || 525. *add Ca* || 526. *del Ca* || 529. doctus dicax uiuus (*vel* dicas uiuis): *corr Kiesslingius* || 530. inquisitione (*vel* -ni): *corr Buechelerus duce Valla* ||

ACTVS III

CLEOSTRATA
MVLIER

Hóc erat ecastór [id], quod me uir tánto opere orabát
meus,
Ýt properarem arcéssere † hanc ád me uicinám meam:
Líberae aedes út sibi essent, Cásinam quo dedúcerent.
Númc adeo nequáquam arcessam, ⟨né illis⟩ ignauís-
sumis
Líberi locí potestas sit, uetulis uerbécibus. 535
Séd eccum egreditúr senati cólumen, praesidiúm popli,
Méus uicinus, méo uiro qui líberum praehibét locum.
Nón ecastor uílis emptu'st módius qui uenít salis.

ALCESIMVS. CLEOSTRATA
SENEX MVLIER

AL. Míror huc iam nón arcessi in próxumum uxorém
meam,
Quaé iam dudum, si árcessatur, órnata exspectát domi.
Séd eccam: opino[r], arcéssit. salue, Cleóstrata. CLE.
Et tu, Alcésime. 541
Ýbi tua uxor? AL. Íntus illa té, si se arcessás, manet:
Nám tuos uir me oráuit, ut eam isto[c] ád te adiutum
míttterem.

---

531. 532. *inverso ordine libri: trai Brix* ‖ 531. *del Ca* | tanto opere *vel* tantopere ‖ 533. deduceret *vel* deducerent ‖ 534. *add Sarac et Kochius* ‖ 535. UETULISUERBECIBUS: uitulis ueruecibus ‖ 536. POPL-: populi ‖ 537. PRAEHIBET: praebet ‖ 538. UILISEMPTUS: uilis emptus est *(etiam T)*: *corr Lamb* ‖ 539. MIROR: miro *(corr B²)* ‖ 540. dudum si arcessatur ornata *(sic A) vel* si arcessatur dudum ornata ‖ 541. *del Bo* | ARCESSIT: accersit | et tu *(sic A) vel* et ‖ 542. ILLAM ‖ 543. istuc *etiam A*: *corr Spengelius* | MITTERET ‖

Vín uocem? CLE. Sine eám: te nolo, si óccupatast.
AL. Ótiumst.
CLE. Nĭhil moror: molésta ei esse nólo: post conuénero
AL. Nón ornatis ísti apud uos núptias? CLE. Orno ét paro. 546
AL. Nón ergo opus est ádiutrice? CLE. Sátis domist: ubi núptiae
Fúerint, tum istam cónuenibo. núnc uale atque istánc iube. —
AL. Quíd ego nunc faciám? flagitium máxumum fecí miser
Própter operam illíus irqui ímprobi | edéntuli, 550
Qui hóc mihi contráxit. operam uxóris polliceór foras
Quási catillatúm. flagitium hóminis, qui dixít mihi
Súam uxorem hanc arcéssituram esse: éa se eam negat morárier.
Átque edepol mirúm ni subolet iam hóc huic uicinaé meae.
Vérum autem altrouórsum quom eam mécum rationém puto, 555
Sí quid eius ésset, esset mécum postulátio.
[CLE.] Íbo intro, ut subdúcam nauim rúsum in puluinária. —
<CLE.> Iám hic est lepide lúdificatus. míseri ut festinánt senes.
Núnc ego illum nihilí, decrepitum, méum uirum ueniát uelim,
Vt eum ludificém uicissim, póstquam hunc delusi álterum. 560
Nam égo aliquid contráhere cupio lítigi inter eós duos.
Séd eccum incedit: át quom aspicias trístem, frugi cénseas.

---

544. SINEEAMIINOLO: sine nolo: *correximus* ‖ 546. ISTI: istic | UOS: nos ‖ 548. ATQ·ISTANC: atque istam ‖ 552. catillatum *etiam A*: catillae tum *T* ‖ 555. altro uersum cum: ALTEROUORSUMQUO (alterouorsum *etiam gloss Plaut*) | RATIONEM: ratione ‖ 556. Siquid *(sic A) vel* Sed quid | ESSETESSET: esset | 557. *del Salmasius* | NAUEM | RUSUM: rursum | PULUINARIA: puluinarium ‖ 558. *add Salmasius* ‖

LYSIDAMVS. CLEOSTRATA
SENEX MVLIER

LY. Stultítia magnast méa quidem senténtia,
Hominém amatorem ullum ád forum procédere,
In eúm diem quoi quód amet in mundó siet: 565
Sicút ego feci stúltus. Contriuí diem,
Dum asto áduocatus quoídam cognató meo.
Quem hercle égo litem adeo pérdidisse gaúdeo,
Ne mé nequiquam síbi hodie aduocáuerit.
Nam méo quidem animo, qui áduocatos áduocet, 570
Rogitáre oportet príus et ‹per›contárier,
Adsítne ei animus nécne ‹ei› adsit quem áduocet.
Si néget adesse, exánimatum amittát domum.
Sed uxórem ante aedis éccam. | ei miseró mihi:
Metuó, ne non sit súrda atque haec audíuerit. 575
CLE. Audíui ecastor cúm malo magnó tuo.
LY. Accédam propius. quíd agis, mea festíuitas?
CLE. Te ecástor praestolábar. LY. Iamne ornáta res [est]?
Iamne hánc traduxti huc ád nos uicinám tuam,
Quae te ádiutaret? CLE. Árcessiui ut iússeras: 580
Verum híc sodalis túos, amicus óptumus,
Nescíoquid se suffláuit uxorí suae:
Negáuit posse, quóniam arcesso, míttere.
LY. Vitiúm tibi istuc máxumumst: blandá's parum.
CLE. Non mátronarum offíciumst, sed meretrícium, 585
Virís alienis, mí uir, subblandírier.
I tu átque arcesse illam: égo intus quod factóst opus
Volo áccurare, mí uir. LY. Propera ergó. CLE. Licet.
Iam pól ego huic aliquem in péctus iniciám metum.
Misérrumum hodie ego húnc habebo amásium. 590

---

564 sq. *dist Sey* ‖ 565. AMAT ‖ 568. perdidisse *(sic A) vel* perdisse ‖ 570. *solus servavit A* ‖ 571. et contarier *(sic A) vel* et contrarier *(corr Py)* ‖ 572. ADSITNE: At sitne *vel* Ade sine (Absit ne B^2) | *add Sey* ‖ 573. examinatum *vel* exanimatum *(sic A)* ‖ 578. ⌗ *om A* | res est *etiam A (del Bo)* ‖ 579. huc ad: AD ‖ 580. ARCESSIUI: accersiui ‖ 585. MATRONARUMOFFICIUMST: matronarum parum est officium ‖ 587. ACCERSE | FACTUST ‖ 588. UIR ⌗PROPERAERGO⌗LICET: uir propera ergo licet ‖ 590. HODIEEGOHUNCHABEBO: hodie hunc ego habeo *vel* hodie hunc habeo ‖

ALCESIMVS. LYSIDAMVS
SENES II

AL. Viso húc, amator sí a foro rediít domum,
Qui mé atque uxorem lúdificatust, lárua.
Sed éccum ante aedis. ád te hercle ibam cómmodum.
LY. Et hércle ego ad te. quíd ais, uir minimí preti?
Quid tíbi mandaui? quíd tecum orauí? AL. Quid est?
LY. Vt béne uociuas aédis fecistí mihi. 596
Vt tráduxisti huc ád nos uxorém tuam.
Satín propter te péreo ego atque occásio?
AL. Quin tú suspendis té? nempe tute díxeras
Tuam arcéssituram esse úxorem uxorém meam. 600
LY. Ergo árcessiuisse aít sese et dixísse te
Eam nón missurum. AL. Quín eapse ultró mihi
Negáuit eius óperam se morárier.
LY. Quin eápse me adlegáuit qui istam arcésserem.
AL. Quin níhili facio. LY. Quín me perdis. AL. Quín benest. 605
LY. Quin étiam diu morábor. ⟨AL.⟩ Quin cupió tibi —
LY. Quin — ⟨AL.⟩ áliquid aegre fácere. ⟨LY.⟩ Quin faciám lubens.
Numquám tibi hodie 'quín' erit plus quám mihi.
⟨AL.⟩ Quin hércle di te pérdant postremó quidem.
LY. Quid núnc? missurun és ad me uxorém tuam?
AL. Ducás easque in máxumam malám crucem 611
Cum | hác, cum | istac cúmque amica etiám tua.
Abi et áliud cura: ego iám per hortum iússero
Meam istúc transire uxórem ad uxorém tuam.
LY. Nunc tú mihi amicus és in germanúm modum. — 615

---

594. ETHERCLEEGO: At (*vel* Atque) ego hercle || 596. UOCIUAS: uaciuas || 599. SUSPENDIS: suspendes | nempe tute: NEM**UTE || 600. arcessituram *vel* arcersituram: ACCERSITURAM | UXOREMUXOREM: uxorem || 601. accersiuisse (*sic A*) *vel* arcersiuisse || 602. MISSURUMQUIN | EAPSALTRO: ea (*vel* eam) ipsa ultro (*corr Bo*) || 604. EAPSE: ea ipsa | accesserem (*sic A*) *vel* arcerserem 605. QUIN: Qui (*corr B²*) || 606. 607. 609. *add Bo* (*om etiam A*) | DI: dei || 610. MISSURUNNE: missurus ne || 613. ETALIQUID ||

Qua ego húnc amorem mi ésse aui dicám datum
Aut quíd ego umquam erga Vénerem inique fécerim,
Quoi síc amanti mi óbuiam eueniánt morae.
Attat,
Quid illúc clamoris, ópsecro, in nostrást domo? 620

PARDALISCA. LYSIDAMVS
ANCILLA SENEX

PAR. Núlla sum, núlla sum: tóta, tota óccidi.
Cór metu mórtuomst, mémbra miseraé tremunt:
Néscio unde aúxili praésidi pérfugi
Mi aút opum cópiam cómparem aut éxpetam.
Tánta factú modo míra mirís modis 625
Íntus uidí, nouam atque íntegram audáciam.
Cáue tibi, Cleóstrata, apscéde ab ista, ópsecro,
Né quid in té mali fáxit ira pércita.
Éripite istí gladium, quaé suist impós animi.
LY. Nám quid est, quod haéc huc timida átque exanimata éxsiluit? 630
Párdalisca. PAR. Périi: unde meae usúrpant aurés sonitum?
LY. Réspice modo ad me. PAR. Ó ere mi — LY. Quíd tibist? quid timidá's? PAR. Perii.
LY. Quíd, peri<i>stí? PAR. Perii: et tú peri<i>sti. LY. Áh, perii? quid ita?
PAR. Vaé tibi. LY. Immó uae tibi sít. PAR. Ne cadam, amábo, tene me.
LY. Quícquid est elóquere mihi citó. PAR. Contine péctus: 635. 636

---

616. Qua *(sic A) vel* Quia | AUI: aut || 617. quod *etiam A*: *corr Gronovius* || 618. CUISIC: Cui sic tot | EUENIUNT || 619 sq. ATTAT QUID: Attat quid | NOSTRASTDOMO: nostra domo est || 621—628. *sex v. sunt in B (sed* expetam|| *et* Caue = *A)* || 625. factis *etiam A*: *corr Scioppius* | MIRIS: ueris *vel* ueras || 627. APSEDE || 630. EXSILIUIT: exiluit foras || 631. PARDALISCA: Pardilisca | PERI *ut vid.* | SONUM || 632—634. *quattuor v. sunt in B* (— tibi est, — quid peristi, — uae tibi) || 632. OHEREMI: ere mi | tibi est: TIBIES | PERI || 633. QUI | TUPERIS**APERI (*vix* ⌗ PERI): tu periisti (*vel* peristi) LY. Aperi: *corr Geppertus* | ⌗ QUIDITA: quid tibi || 634. IMMOUAE: Immo istuc | NECADAMAMABO: nec ad amabo || 635. 636. LOQUERE ||

Face uéntum, amabo, pállio. LY. Timeo hóc negoti quíd siet, 637. 638
Nisi haéc meraco se úspiam percússit flore Líberi. 639. 640
PAR. Óptine aurís, amabo. LY. Í in malam a mé crucem.
Péctus aurís caput téque di pérduint.
Nám nisi ex té scio quícquid hoc ést cito, hoc
Iám tibi istuc cerebrúm dispercutiam, éxcetra tu,
Lúdibrio, pessúma, adhuc quae me habuísti. 645
PAR. Ere mí. LY. Quid uis, mea tu áncilla?
PAR. Nimiúm saeuis. LY. Numeró dicis.
Sed hóc quicquid ést eloquere, ín pauca cónfer:
Quid íntus tumúlti fuít? PAR. Scibis, aúdi.
Malúm pessumúmque hic modo íntus apud nos 650
Tua áncilla hoc pácto exordíri coepit,
Quod haúd Atticám condecét disciplínam.
LY. Quid ést id? PAR. Timór praepedít dicta línguae.
LY. Possúm scire ego ístuc ex té? quid negótist? PAR. †Dicam.
Tua áncilla, quám tu tuó uilicó uis 655
Dare úxorem, ea íntus — LY. Quid íntus? quid ést?
PAR. Imitátur malárum malám disciplínam,
Viró quae suo ínterminátur: uitam —
LY. Quid érgo? PAR. Ah. LY. Quid ést? PAR. Interémere ait uélle [uitam].
Gladium — LY. Hém. PAR. Gladium — LY. Quid eúm gladium? 660
PAR. Habet. LY. Eí misero mihi: cúr eum habet?

---

637. 638. FAC | NEGOTIQUIDSIET: negotium quid est || 639. 640. MERACOSE: mera glose (meraclo se *T*) | PERCUSSIT *(item T)*: percursit | LIBERI: libico (libyco *T*) || 641—644. *tres v. sunt in B* (— pectus, — scio: *sed* Nam *et* Iam) || 641. IINMALAMAME: I in (*vel* In) malam || 642. perduint *vel* perdiunt || 643. HOCESTCITOHOC: hoc scito || 644. DISPERCUTIAM: dispercuciam *vel* dispertiam | EXCITRATU: execrata || 646. 647. *contr A, in B* 647 *inter v.* 646 *et* 648 *dispertitus* (*sed* Sed) | MEATU (*vix* ME): mea *(item Festus)* | saepius *Festus* | NUME*O, *ut vid.*: Num ero: *corr ex Festo Valla* || 648. ELOQUERE: loquere | CONFER: refer || 651—661. *novem v. sunt in B solo v.* 656 *cum A terminato* || 652. ATTICA || 654. POSSUM: Quid est possum | *dist Schoe* | negotii est: *EGOTIEST || 655. TUTUO: tuo || 658. QUAESUO: suo quae | INTERMINATUR (*vix* -ETUR) | *dist Leo* (*et del v.* 659) || 660. GLADIUMHEM ||

Inséctatur ómnis domí per aedis
Nec quémquam prope ád se sínit adire:
Ita ómnis sub árcis, sub léctis laténtes
Metú mussitánt. LY. Occidi átque interii. 665
Quid ílli<c> obiéctumst malí tam repénte?
PAR. Insánit. LY. Sceléstissumúm me esse crédo.
PAR. Immó si sciás dicta quaé dixit hódie.
LY. Istúc expetó scire: quíd dixit? PAR. Aúdi.
Per ómnis deós et deás deieráuit 670
Occísurum eum hác nocte quícum cubáret.
LY. Men óccidet? PAR. Án quippiam ád te attinét? LY. Vah.
PAR. Quid cúm ea negóti tibíst? LY. Peccaui: íllue
Dícere uilicúm uolebam.
PAR. Sciéns de uia ín semitám degredíre. 675
LY. Num quíd mihi minátur? PAR. Tibi ínfesta sólist
Plús quam quoiquam. LY. Quam ób rem? PAR. Quia se dés uxorem Olýmpioni:
Neque se tuam nec suam neque uiri uitam sinere in 678. 679
Crástinum protólli: id huc míssa sum tibi ut dícerem, 680. 681
Ab ea ut caueas tibi. LY. Perii hercle ego miser. PAR. Dig<nu's t>u. 682. 683
LY. Neque ést neque fuít me senéx quisquam amátor
Adaéque misér. PAR. Ludo ego húnc facete: 685
Nam quaé facta díxi, omnia huíc falsa díxi.
Era átque haec dolum éx proxumo húnc protulérunt:
Ego húc missa súm ludere. LY. Heús, Pardalísca.

---

662. 663. *contr B* ‖ 663. QUAEMQUAM ‖ 664—666. *duo v. sunt in B* (— mussitant) ‖ 666. *add Spengelius* MALIṬAM: malitiam ‖ 667—680. *decem v. sunt in B nullo vestigio veri* ‖ 669. expeto *(sic A) vel* expecto ‖ 670. DELERAUITṢE: deiurauit: *corr Bent* ‖ 671. occisurum: OCCISURAM *(item B²)* ‖ 672. MEN: Me ‖ 673 *sq. tribus versibus comprehendit A* (QUID, NEGOTI, ILLUD) | ILLUD ‖ 675. degredere *etiam A, ut vid.: corr Bent* ‖ 676. NAM ‖ 678—683. *cf ad Bacch* 616 sq. 678. 679. NECSUAM: nec se suam SINEREIN: sin (in *B ras*) ‖ 680. 681. TIBIUTDICEREM, *ut vid.*: tibi ut di (dicam *B²*) ‖ 682. 683. DIG****U: *om reliqui: suppl Schoe* ‖ 686—691. *quinque sunt v. in B* (— dolum [*sed* Era], — ludere, — Quid LY. Est, — tu [*sed* Sed]) ‖ 688. HUNC, *ut vid.* | pdalisca *vel* pardilisca (d *supra* p *B²*) ‖

<PAR.> Quid ést? LY. Est — PAR. Quid? LY. Ést quod uolo éxquirere éx te.
PAR. Moram óffers mihi. LY. Át tu mihi óffers maerórem. 690
Sed étiamne habét nunc Cásina gladium?
PAR. Habét, sed duós. LY. Quid, duós? PAR. Alteró te
Occísurum aít, alteró uilicum hódie.
LY. Occísissumús sum omniúm qui uiuont
Lorícam induám: mi optumum ésse opinor. 695
Quid úxor †mea? non adiít atque adémit?
PAR. Nemo aúdet prope áccedere. LY. Éxoret. PAR. Órat:
Negát ponere álio modo úllo profécto,
Nisí se sciát uilicó non datum íri.
LY. Atqui íngratiís quoi non uólt nubet hódie: 700
Nam cúr non ego íd perpetrém quod coepi,
Vt núbat mihi — íllud quidém †dicere uolébam:
Nostró uilicó. PAR. Saepícule peccas.
LY. Timór praepedít uerba. uérum, obsecró te,
Dic me úxorem oráre, ut exóret illam: 705
Glíádium ut ponat ét redire me íntro ut liceat. PAR. Núntiabo.
LW. Ét tu orato. PAR. Et ego órabo. LY. At blande órato ut solés. sed audin?
Si efféxis hoc, soleás tibi 708. 709
Dabo et ánulum in digito aúreum et bona plúruma. 710. 711. 712

---

689. PAR. Est. LY. Quid? PAR. est Quod: QUIDEST # QUOD *vel* QUID # ESTQUOD | EXTE: ate ‖ 691. SED *versui* 690 *adhaeret* (Seed *B*) | nunc *om Gellius* (*v.* 692 quibus *pro* quid duos *idem*) ‖ 6922—694. *duo v. in B* (— occisurum) ‖ 693. OCCISURAM *(item B*²: occcisurum *etiam Gellius om* hodie) ‖ 695—698. *tres v. in B* (— uxor [*sed* Quid], — accedere) ‖ 696. ADIT | ADEMIT: adimit ‖ 6999. NISI: Ni ‖ 699—701. *duo v. in B* (— uult) ‖ 700. ATQUI: Atqque | INGRATIIS: ingratis | QUIA *(item B*²*)*: quam *(corr Pistoris)*) ‖ 701. nam cur: NUMQUAM ‖ 702—704. *duo v. in B* (— uilico) ‖ 7022. DICEREUOLEBAM: uolebam non sed (uolebam *vel* uolebam cumm *Priscianus*) ‖ 703. PAR.] # *om A, ut vid.* | saepicule *etiam A, ut vid.*: saepiuscule *gloss. Plaut. et Prisc.* ‖ 704. OBSECROTE: obsecro ‖ 705—707. *tres v. in B* (— ponat et, — tu orato) ‖ 7066. ut liceat: LICEAT ‖ 707. LY.] # *om A, ut vid.* | AUDI ‖ 7088—712. *duo v. sunt in AB* (— dabo et [*sed* Et bona]) ‖

PAR. Operám dabo. LY. Face ut ímpetres. 713. 714
PAR. Eo núnciam, nisi quíppiam re[me]moráre me. LY. Abi et cúra. 715—718
Redit éccum tandem opsónatu meus ádiutor: pompám ducit.

OLYMPIO. LYSIDAMVS. CITRIO
SERVOS SENEX COQVOS

OL. Vide, fúr, ut sentis súb signis ducás. CI. Qui uero hi súnt sentis? 720
OL. Quia quód tetigere, ilíco rapiunt: si eás ereptum, ilíco scindunt.
Ita quóquo adueniunt, úbi ubi sunt, duplicí damno dominós multant.
⟨CI.⟩ Heia. OL. Áttat, cesso mágnufice patricéque amicirier átque ita ero
Meo ire áduorsum?
LY. Bone uír, salue. OL. Fateór. LY. Quid fit? OL. Tu amás, ego esurio et sítio. 725
LY. Lepide éxcuratus [in]céssisti. OL. Aha, hódie * * * * * lus.
LY. Mane uéro, quamquam fástidis. OL. Fy fý, foetet tuos míhi sermo.
LY. Quae rés? OL. Haec res. LY. Etiámne adstas? OL. Enim uéro *πράγματά μοι παρέχεις.*

713—718. *in sex iambicas dipodias dispescit A: in B duo sunt v.* (— nunciam) ‖ 715—718 Eo *vel* Ed ‖ 719. PAR. *praem.* B^2 | Reddit: *corr B ras cum A* | OPSONATUMEUS: opsonatū eius | DUCIT: dicit *(corr B^2)* ‖ CITRIO: COCI ‖ 720. SIGNIS: signum *pers add Sarac pro* # | QUID | HISUNT: sunt | SENTIS: sentes ‖ 721. SCIDUNT ‖ 722. QUOQUO *(item B^3)*: epio quo | DOMINOS: B^2 *in marg. supplet omissum a reliquis* | MULTANT ‖ 723 *sq. add Sarac* | HEIA #: eia (OL. *add Sarac*) | PATRICIEQUE | AMICIRIERATQ·: amiceque *(ubi inciditur v. bipartitus 723 sq.)* | ita ero meo ire *(sic A) vel* ita enim uero meo ac ire ‖ 725. RESURIO: esurio | Et sicio *ad v.* 726 *addit B* ‖ 726. *del Mue* | AHAHODIE——LUS: Aha hodie *cum lac* ‖ 727. Ey ey: [ede]POL, *ut vid: corr Spengelius* ‖ 728. res # Etiam ne: RESETIAMNE | *ΠΡΑΓΜΑΤΑΜΟΙΠΑΡΕΧΕΙΣ:*

LY. Dabó tibi μέγα κακόν,
Vt ego opinor, nísi resistis. OL. Ὦ Ζεῦ, 730
Pótin a me abeás,
Nisí me uis uomere hódie?
LY. Máne. OL. Quid est? quis hic ést homo?
LY. Erus súm. OL. Quis erus? LY. Quoius tú seruo's. 734
OL. Seruós? ego? LY. Atque meus.
OL. Non súm ego liber? 736
Meménto, meménto. LY. Mane átque asta. OL. Omítte.
LY. Seruós sum tuós. OL. Optumést. LY. Opsecró te,
Olýmpisce mí, mi patér, mi patróne. OL. Em,
Sapis sáne. 740ª
LY. Tuos sum équidem. 740ᵇ
OL. Quid míhi opust seruo tám nequam?
LY. Quid núnc? quam mox recreás me?
OL. Cená modo si sit cócta.
LY. Hisce érgo abeant. OL. Properé, Cit⟨ri⟩o, intro ite ét cito deproperáte. 744.745
Ego iam íntus ero: facité
Cenám mihi ut ebria sít.
Séd lepidé nitidéque uoló: nīl moror bárbaricó bliteó.
Stasne étiam? i sis. ⟨LY.⟩ Ego hic hábeo.
⟨OL.⟩ Númquid est céterum quód morae siét? 750

pragmata Meo acacon ⌗ moe parechis *vel* pragmata moe perechis ‖ 729—732. *duo v. sunt in B* (— o zeu), *sex versiculi in A* (Dabo, Μέγα, Vt ego, Potin, Nisi, Vomire) ‖ 729. DABOTIBI et ΜΕΓΑΚΑΚΟΝ: dabo μέγα κακόν *T*: dabo Meo acacon (*vel* Me cacacon) ‖ 732. me (*B ras ex* meus, *ut vid*) uis: MEUS | UOMIRE ‖ 733. ESTHOMO: homo est ‖ 734—736. *unus v. est in A*, 735 *sq. in B* ‖ 734. Quis (*sic A*) *vel* Qui | seruus es (*item A*) ‖ 738. OPSECROTE: obsecro ‖ 739—743. *tres v. sunt in B* (— sane, — nequam) ‖ 739. OLYMPICEMIPATER | PATRONEEM ‖ 741. OPUSTSERUO: seruo opus est ‖ 744. 745. HISCEERGO: ergo *cum lac* | ABEANT: habeant | *addidimus* | PROPERATE ‖ 746 *sq. unus v. est* ‖ 746. EGOIAM: Iam *cum lac* ‖ 747. cenam: CENA | SIT: est ‖ 748. SEDLEPIDE: lepide *cum lac* | BLITEO: ritu ‖ 749. 750. *unus v. est* ‖ 749. STASNE: ne *cum lac* | *add Ca* | HABEO: habito ‖ 750. *add Ca* | MORAESIET: more sit (ceterum — sit *om B*) ‖

⟨LY.⟩ Gladiúm Casinam intus habére ait,
Qui me átque te interimát.
⟨OL.⟩ Scio. síc sine habere:
    Nugás agunt: nóui 754^a
    Ego illás malas mérces. 754^b
Quin tu í modo mecúm domum. LY. At pól malum metuo.
I tú modo: perspicitó prior quid íntus agatur. 756
    OL. Tam míhi mea uita 757^a
    Tua quám tibi carast. 757^b
[LY.] Verum í modo. LY. Si tú iubes, em, íbitur tecum.

ACTVS IV

PARDALISCA
ANCILLA

Nec pól ego Nemeae crédo neque ego Olýmpiae
Neque úsquam ludos tám festiuos fíeri 760
Quam hic íntus fiunt lúdi ludificábiles
Seni nóstro et nostro Olýmpioni uílico.
Omnés festinant íntus totis aédibus,
Senex ín culina clámat, hortatúr coquos:
'Quin ágitis hodie? quín datis, si quíd datis? 765
Properáte: cenam iam ésse coctam opórtuit.'
Vilícus is autem cúm corona cándide
Vestítus lautus éxornatusque ámbulat.

---

751. *add Ca* | GLADIUM: *lac* ‖ 752. INTERIMAT: inuitat ‖ 753 sq. *unus v. est in B* | *add Ca* ‖ 755. 756. 758. *dipodias hypercatalecticas ut v.* 757 *discr A* (*in B tres v. sunt* [— metuoo, — mihi mea]) ‖ 756. PRIOR: prius ‖ 757^a. tam *(sic A, ut vid) veel* Iam ‖ 757^b. TUAQUAM: quam tua ‖ 758. LY. *et* OL.: *corr Sey* | IMODO: modo | EMIBITUR: inibitur ‖ 759. NEMEAE: ne (meę *B*?) meę ‖ 764. COQUOS: cocos ‖ 766. cenam iam: CENAM | OPORTUITT, *ut vid.*: oppo *cum lac* (id est abundantur *suprascr* B^2) ‖ 767. ISS: hic ‖ 768. LAUTUS: laute | AMBULAT: Ambulat *(reliqua versus parte omissa) B,* Ambulabat *VE* ‖

Illae aútem in cubiculo ármigerum exornánt duae,
Quem dént pro Casina núptum nostro uílico: 770
Sed nímium lepide díssimulant, quasi nîl sciant
Fore húius quod futúrumst. digne autém coqui
Nimis lépide ei rei dant óperam, ne cenét senex:
Aulás peruortunt, ígnem restingúnt aqua:
Illárum oratu fáciunt. illae autém senem 775
Cupiúnt extrudere íncenatum ex aédibus,
Vt ípsae solae uéntres distendánt suos.
Noui égo illas amb[as]estríces: corbitám cibi
Comésse possunt. séd aperitur óstium.

LYSIDAMVS. PARDALISCA
SENEX ANCILLA

LY. Si sápitis, uxor, uós tamen cenábitis, 780
Cena úbi erit cocta: | égo ruri cenáuero.
Nam nóuom maritum | ét nouam nuptám uolo
Rus prósequi — noui hóminum mores máleficos —,
Ne quís eam abripiat. fácite uostro animó uolup.
Sed próperate istum atque ístam actutum emíttere, 785
†Tandem út ueniamus lúci: | ego cras híc ero:
Cras hábuero, uxor, égo tamen conuíuium.
PAR. Fit, quód futurum díxi: incenatúm senem
Forás extrudunt múlieres. LY. Quid tu híc agis?
PAR. Ego eó quo me ipsa mísit. LY. Veron? PAR.
Sério. 790

---

769. ILLAEAUTEMARMIGERUMILICO | EXORNANTDUAE: ornant *cum lac* ‖ 770. NOSTROUIILICO: nostra *cum lac* ‖ 771. LEPIDE: ledi *vel* lidi (pe *supra adscr* B^2) | QUASINIHILSCIANT: *lac* ‖ 773. ei rei: EI ‖ 776. INCENATUM: incenam *vel* incenem ‖ 778. ambas estrices *etiam A*: *corr Lomanus* | corbitant tibi (*vel* ubi): CORBITAM, *post quam vocem utrum exstiterit* CIBI *an initio sequentis versus dubium (corr Turnebus)* ‖ 779. *****OM*SS**OSSUNT: Comes esse possunt: *corr Sarac* ‖ 784. abripiat *(sic A) vel* arripiat | UOLUP: uolupe ‖ 785. MITTERE ‖

LY. Quid híc speculare? PAR. Nil equidem speculór.
LY. Abi:
Tu hi[n]c cúnctas: intus álii festinánt. PAR. Eo. —
LY. Abi hínc sis ergo, péssumarum péssuma.
Iamne ábiit illaec? dícere hic quiduís licet:
Qui amát, tamen hercle si ésurit, nullum ésurit. 795
Sed eccúm progreditur cúm corona et lámpade
Meus sócius, compar, cómmaritus, uílicus.

OLYMPIO. LYSIDAMVS
SERVOS SENEX

OL. Áge, tibicen, dum íllam educunt húc nouam nuptám foras,
Suáui cantu cóncelebra omnem hanc pláteam †hymenaeo miω
Hýmen hymenaee, ó hymen. 800
LY. Quíd agis, mea salús? OL. Esurio hercle, átque adeo hau salúbriter.
LY. Át ego amo. OL. At ego hércle nihili fácio: tibi amor pró cibost,
Míhi ieiunitáte iam dudum íntestina múrmurant.
LY. Nám quid illaec nunc tám diu intus rémorantur remelígines?
Quási ob industriám, quanto ego plus própero, procedít minus. 805
OL. †Quid si etiam si offendam hymenaeum, sí qui citius pródeant?

---

791. Quid hic *(item A?) vel* Quid | SPECULORABI || 792. *del Ac* || 794. quod uis || 797. SOCIUS: socerus || 799 sq. PLATEAMHYMENAEOMIΩ#: plateam himeneo | Meio *(discr Spengelius)* | hymen ae eo: HYMENAEO || 801. HAUSALUBRITER: haud sitio || 803. NIHILI: nihil | PROCIBOST: pericli || 803. Mihi inanitate: MIHIIAMNUNITATE, *ut vid.*: *corr Schoe* | IANDUDUM || 804. illae *Festus* | REMORANTURREMILIGINES: remoratur *(corr ex Festo)* || 805. PROCEDIT: tanto || 806. QUIDSIETIAMSI: Quid si etiam | SIQUIQITIUSPRODEANT: *lac* ||

LY. Cénseo: et ego te ádiuuabo in núptiis commúnibus.
LY. OL. Hýmen, hymenaee, ó hymen.
LY. Périi hercle ego misér: dirrumpi cántando hymenaeúm licet,
Íllo morbo, quó dirrumpi cúpio, non est cópiae. 810
OL. Édepol ne tu, sí equos esses, ésses indomábilis.
LY. Quo árgumento? OL. Nímis tenax es. LY. Núm me expertu's úspiam?
OL. Dí melius faciánt. sed crepuit óstium: exitúr foras.
LY. Di hércle me cupiúnt seruatum. iam óboluit Casinús procul.

PARDALISCA. ANCILLA **CHALINVS.** SERVOS **CLEOSTRATA** MVLIER
OLYMPIO. SERVOS **LYSIDAMVS** SENEX

PAR. Sensim †supera tolle limen pedes, mea noua nupta: 815. 816
Sóspes iter íncipe hoc, út uiro tuó
Sémper sis supérstes,
Tuaque út potior polléntia sit, uincásque uirum uictríxque sies, 819. 820
Tua uóx superet tuomque ímperium: uir té uestiat, tu uírum despolies. 821. 822
Noctúque et diu ut uiro súbdola sis,
Ópsecro, meménto.
OL. Malo máxumo suo hercle ílico, ubi tántillum peccássit — 825

807. ADIUUABO: adiutabo || 808. hymen ae eo: HYMENAEO || 809. PERI | DIRRUMPI: dirumpi | cantando hymenaeum: HYMENAEOCANTANDO || 810. DIRRUMPI: dirumpi | COPIAE: copia || 812. QUOD | me *(sic A) vel* ne | expertus *item A: corr Lamb* || 813. EXIT || 815. 816. SUPERATOLLE: super attolle | MEANOUA: noua || 817. 818. *unus v. est in B* | INCIPE: incipere | UTI || 819. 820. TUAQ·UT: Atque ut | sit *(sic A) vel* ut || 821. 822. TUAUOX: *lac* | UIRTE: uirtute *(corr B ras)* || 823. NOCTUQ·ETDIU *(sic etiam Nonius)*: et dui *(vel* diu) *cum lac* | SIS *(item Nonius)*: sies || 825. MALO: *lac* | TANTILLUM: tantulum ||

LY Tace. OL. Nón taceo. LY. Quae rés? OL. Malae male mónstrant.
LY. Faciés tu | hanc rém mi ex paráta imparátam:
Id quaérunt uolúnt, haec ut ínfecta fáciant.
<CLE.> Age, Olýmpio, quando uís uxorem,
Áccipe hanc ab nóbis. 830
OL. Date érgo, datúrae si umquam éstis hodie uxórem.
LY. Abíte intro. CLE. Amábo, integrae átque imperítae huic
Impército. OL. Futúrumst.
Valéte. LY. Ite iám, íte. CLE. Iam ualéte. —
LY. Iamne ábscessit úxor? OL. Domíst: ne time. LY. Eúax, 835
Nunc pól demum ego sum líber.
Meúm corculúm, melculúm, uerculum. OL. Heús tu,
Malo, sí sapis, cauébis:
Meast haec. LY. Scio: sed meus fructus est prior.
OL. Tene hánc lampadém. LY. Ímmo ego hanc tenébo. 840
Venus múltipotens, bona múlta mihi
Dedísti, huius quóm copiám mihi dedísti. o,
Corpúsculum málacum.
OL. Mea uxórcula — quaé res?
LY. Quid est? OL. Ínstitit plánta[m] 845
[LY.] Quasi lúca bos. LY. Táce sis.
Nebula haúd est mollis aéque atque huius ést †pectus.

---

826. TACE ⌗: *lac* | taceto B^2 | MALEMALAEMONSTRANT: Mala male male monstrat || 827. FACIESTU: *lac* || 828. IDUOLUNT † || 829 sq. *unus v. est in B* | PAR. B^2: *corr Sey* | AB: a || 831—836. *quattuor v. sunt in B* (— intro, — impercito, — uxor) || 831. LY.: *corr Pistoris* | UXOREMMIHI || 832. OL.: *corr Pistoris* | PAR.: *corr Sey* || 833. IMPERCITO: impera cito *(corr B^2)* | LY.: *corr Pistoris* || 834. UALETE ⌗ITE: ualete ite: *corr Dousa* | ⌗ ITE ⌗ IAMUALETE: ite iam ualete *(corr Dousa)* || 835. DOMIST⌗NETIME || 837—839. *duo v. sunt in B* (— sapis) || 837. MELCULUM *(item Prisc.)*: melliculum *(item Paulus) vel* melliclum || 838. SAPIES || 839. *cf add Bacch* 616 sq. || 840. lampadem *etiam Priscianus* | EGOHANC *(item Prisc.)*: ego iam || 841. MULTABONAMIHI: bonam uitam mihi: *corr Stud* | DEDISTI⌗O: dedisti *vel* dedesti || 843 sq. *unus v. est in B* *(item* 845 sq.) | MALACUM: melliculum | QUAERES: *lac* || 845. INSISTIT | plantam *etiam A*: *corr Fl* || 846. *del Stud* | QUASILUCABOS⌗TACESIS: Quasi iocabo || 847. AEQ·ATQ·: atque | PECTUS: *lac* ||

OL. Edepól papillam béllulam. Ei miseró mihi.
LY. Quid est? OL. Péctus mi icit nón cubito,
uerum áriete.
LY. Quid tu érgo hanc, quaeso, tráctas tam durá
manu? 850
At míhi, qui belle hanc trácto, non bellúm facit.
LY. Vah. OL. Quíd negotist? LY. Ópsecro, ut
ualéntulast:
Paene éxposiuit cúbito. OL. Cubitum ergo íre uolt.
LY. Quin ímus ergo? OL. I, bélle belliátula.

ACTVS V

CLEOSTRATA. MYRRHINA. PARDALISCA
MVLIERES II ANCILLA

MY. Accéptae bene ét commode éximus íntus 855
Ludós uisere húc in uiám nuptiális.
Numquam écastor ullo dié risi adaéque
Neque hóc quod relícuomst plus rísuram opínor.
⟨PAR.⟩ Lúbet Chalinum quíd agat scire, nóuom nup-
tum cum nóuo marito.
MY. Nec fállaciam ástutiórem ullus fécit 860
Poéta atque ut haéc est fabré facta ab nóbis.
⟨CLE.⟩ Optúnso ore núnc peruelím progredíri
Seném, quo senéx nequiór nullus uíuit.
†Ne illum quidem nequiorem arbitrare esse qui locum
praebet illi 864. 865

---

848. bellulam ei: BELLULAM ‡ EI ‖ 849. MIHIICIT: mihi agit | UERUMARIETE: *lac* ‖ 850. ḌURAMA(NU), *ut vid*: *lac* ‖ 851. ḄẸ(*vel* ỤẠ)LLUMFACIT: *lac* ‖ 852. UAH ‡ QUIDID: OL. Vaha (*in v.* 851) LY. Quid (*pers corr Lomanus et sic deinceps*) ‖ 853. exposiuit (*sic A*) *vel* exposuit ‖ 854. QUINIMUS: Qui nimis | IBELLEBẸL-LIAṬULA: Bella bellatula ‖ 855. MVL. *B*[2]: *corr Bo* ‖ 856. ỤIẠṂ: uia ‖ 858. ṚẸḶIQỤỌṂẸṢṬ: reliquum est ‖ 859. *add Schoe* | Libet charinum (*vel* etiam num) *Priscianus* ‖ 860—866. *quattuor v. sunt in B* (— est, — progrediri, — quidem) ‖ 860. ASTULIO-REM ‖ 862. *add Schoe* ‖ 864—872. *Fere nihil in A legi potest* ‖ 864. 865. Ne illum *vel* Ne ullum ‖

* * * * * * nunc praésidem
Volo híc, Pardalísca, esse: qui hínc exeát
Eum ut ludibrio habeas. PAR. Lubens
Fecero et solens.
* 870
* * * * spectato hinc omnia, intus quid agant.
* * * pone me amabo. MY. Et ibi audacius licet
Quaé uelis líbere próloqui. PAR. Tacé:
Vostrá foris crepuit.

OLYMPIO. CLEOSTRATA. MYRRHINA.
SERVOS MVLIERES II
PARDALISCA
ANCILLA

OL. Neque quó fugiam neque ubí lateam neque hoc dédecus quomodo célem 875
Scio: tántum erus atque ego flágitio superáuimus nuptiis nóstris.
Ita núnc pudeo atque ita núnc paueo atque ita inrídiculo sumus ámbo.
Sed ego ínsipiens noua núnc facio: pudet quém prius non puditúmst umquam.
Operám date, dum mea fácta itero: est operaé pretium auribus áccipere:
Ita rídicula auditu íteratu ea súnt, quae ego intus túrbaui. 880
Vbi intro hánc nouam nuptam déduxi, rectá uia in conclaue ábduxi.

---

866. *duo versus A* || 867. UOLOHICP *ab initio*: hic pardaliscca *cum lac* || 868. ut**dibrio: *corr B² (et pers add)* || 870. *versu auctior A fuit evanido: om rel* || 871. ectato *vel* etato: *corr B²* | intus quid *vel* intus quid intus || 872. one: *corr B²* | MVL. *addd B²* || 873 sq. *unus v. est in B* || 873. UELIS: uis | PAR. *add B²* 874. UESTRA: uostra *vel* nostra || 876. ERUS: frus || 877. ita inridiculum: INRIDICULO || 878. PUDETQUEM: pudet que | PUDITUMSTUMQUAM: puditum umquam est || 879. OPERAM: Opera | PREETIUMAURIBUS: auribus | ACCIPERE: accipere *vel* percipere || 880. TURBAUI: tu || 881. RECTAUIAINCONCLAUEABDUXI: uia recta *(lac)* clauē Abduxi ||

Sed tám[en] tenebrae ibi erant [tam]quam ín puteo: dum
sénex abest, 'decumbe' ínquam.
Cónloco fúlcio móllio blándior,
Ýt prior quám senex núp * * *
Tárdus esse ílico coépi, quoniam * * 885
Respecto identidem ne senex * * * *
Ínlecebram stuprí principio eam sáuium posco * *
Reppulit mihi manum: neque enim dare sibi sauium
me siuit. 888. 889
Enim iám †magis iam ádpropero, 890
Magis iám lubet in Casinam ínruere:
Cupio íllam operam seni súrripere:
Forem obdó, ne senex me opprímeret.
⟨CLE.⟩ Áge dum, tu adi hunc. PAR. Ópsecro, úbi
tua noua núptast?
⟨OL.⟩ Perii hercle ego, manufesta res est. PAR. †Om-
nem in ordinem 895
Fateri ergo aequomst. quid intus agitur? quid agit
Casina? satin morigerast?
⟨OL.⟩ Pudet dícere me.
⟨PAR. Me⟩mora órdine,
Vt occéperas.
⟨OL.⟩ Pudet hércle. 900
⟨PAR.⟩ Age, audacter * * * * *
⟨Postq⟩uám de⟨cu⟩buisti, índe uolo memoráre: quid
est factum *
⟨OL.⟩ * flagitiumst. PAR. Cauebunt qui audi-
erint faciant *

---

882. tamen *etiam A (corr Spengelius)* | *del Spengelius* | INPUTEODUMSENEXADESTDECUMBEINQUAM: ****** nex abste decumbe in (*vel* decumbem) *** (nox *post* tamquam *add* B^2 *et* nec *corr ras*): senex abs te decumbam *T* ‖ 883. BLANDIOR: *lac* ‖ 886. identidem ne senex *om B* ‖ 887. Incelebram *vel* Incelebrem: *corr* B^2 ‖ 894. *add Schoe* | PAR.] ⌗: *corr Schoe (item in sequentibus, ubi* CLE. *vulg)* ‖ 895. *add Sarac* | est ⌗ omnem *vel* est omnem ‖ 896. *ita B, nisi quod* Casina satin morigera est *sequentibus addit: cf ad Bacch* 616 sq. | aegum (aegrum B^2): *corr Ca* | ⌗ quid intus *B* ‖ 898—901. *Verba* *** mora — audacter *comprehendit B* ‖ 902. ***uam debuisti: *suppl Lamb* ‖

* * * * hoc magnus est. OL. Perdis. PAR. Quin tu pergis? OL. Vbi
* * * * us suptus porro * 905
⟨PAR.⟩ Quid? OL. Babae. PAR. Quid? OL. Papae.
⟨PAR.⟩ * * * * est? OL. Oh, erat maxumum:
* * * * haberet metui: id quaerere occepi * * *
Dum gládium quaero né habeat, * arripio * * capulum.
Séd quom cogitó, non habuit gládium: nam esset frígidus. 910
PAR. Éloquere. OL. At pudét. PAR. Núm radix fuít?
OL. Non fuit. PAR. Num cucumis? 912a
OL. Profecto hercle * * * non fuit quicquam holerum: 912b
Nísi quicquid erat, cálamitas profécto attigerat númquam:
Íta quicquid erat, gránde erat.
PAR. Quíd fit denique, édisserta. ⟨OL.⟩ Vbi †a⟨p⟩pello Casinam, inquit, 915. 916
Amabo, me⟨a⟩ uxorcula, cur uirum tuom sic me spernis? 917. 918
†Nimis tu quidem hercle immerito
Meo mihi haec facis, quia mihi te expetiui. 920
†Illam haud uerbum facit et saepit ueste id qui estis.
Vbi illum saltum uideo opsaeptum, rogo ut altero * * †sin adire.
Volo, ut obuortam, cubitis im * * * * * * * *
Vllum muttit e * * * * * * * * * * * * * * *
Surgo, ut in eam in * * * * * * * * * * * * * 925
Atque illam in * * * * * * * * * * * * *
⟨MY.⟩ Perlepide narrat * * * * * * * * * * *
⟨OL.⟩ Sauium * * * * * * * * * * * * * * * *
Ita quasi saetis labra[m] mihi conpungit barba *

908. *sequitur v. vacuus in B* || 909. arripio *vel* **arripio** || 910. esse || 911. Eloquere *adhaeret v.* 910 || 912a. *adhaeret v.* 911 || 929. labram # | conpungit *vel* conpugit ||

Contínuo in genua ut ástiti, pectús mihi pedibus pércutit. 930
Decído de lecto praécipes: subsílit, optundit ós mihi.
Indé foras tacitus prófugiens exéo ⟨ho⟩c ornatu quó uides,
Vt sénex hoc eodem póculo quo egó bibi biberet.
PAR. Óptumest.
Sed ubist palliolum tuom? OL. Hic intus reliqui.
⟨PAR.⟩ Quid nunc? satin lepide aditast uobis manus?
⟨OL.⟩ Merito. 935
Sed concrepuerunt fores. num illa me nunc sequitur?

LYSIDAMVS. SENEX **OLYMPIO.** SERVOS **CLEOSTRATA.** MVLIER
MYRRHINA. MVLIER **PARDALISCA** ANCILLA

LY. Máxumo ego árdeo flágitió
Néc quid agám meis rébus sció,
Néc meam ut úxorem áspiciám
Cóntra oculís: ita dísperií. 940
⟨Óm⟩nia palam súnt probra:
Ómnibus modís óccidi misér.
* * * * * * * ita manufesto faucibus teneor.
* * * * * * quibus modis purgem scio me meae uxori.
* * * * * * que expalliatus sum miser: 945
* * * * * * * ⟨cla⟩ndestinae nuptiae.
* * * * * * * * * censeo
* * * * * * * * mihi optumumst

---

930. genua astituti: *corr Sey* ‖ 931. preceps: *corr Sey* ‖ 932. praeficiens: *corr Redslobius* | sexeo | *add Palm* ‖ 933. PAR.] # *B*: *om EV*: *corr Schoe* ‖ 934—936. *cf ad Bacch* 616 sq. ‖ 934. tuum # hic ‖ 935. *add Schoe* | satin *ex* saltim (*vel* salum) *B*, *ex* saltin *V* | addita est: *corr Ca* | *add Ac* ‖ 937—942. *tres v. sunt ün B* (— scio, — disperii): *corr Sey* ‖ 941. nia *cum lac*: *suppl Ca* ‖ 943. faucibus *vel* facibus ‖ 946. n destine ‖

* * * * * intro ad uxorem meam
Súfferamque eí meum térgum ob iniúriam. 950
Séd ecquis est, quí homo munús uelit fúngier
Pró me? quid núnc agam? néscio nisi út
Ímprobos famulós imiter ác domo fugiám.
Nám salus nullást ⟨s⟩capulis, sí domum redeó. 955. 956.
†Nugas istic dicere licet: uapulo hercle ego inuitus tamen.
Etsí malum merui.
Hác dabo protinam ét fugiam. CLE. Heus, sta ílico, amator. 959. 960
LY. Óccidi, reuocór. quasi non aúdiam, abibo. 961. 962

CHALINVS. SERVOS **LYSIDAMVS.** SENEX **CLEOSTRATA** MVLIER
MYRRHINA. MVLIER **PARDALISCA.** ANCILLA **OLYMPIO** SERVOS

CHA. Vbi tu's ⟨hic⟩ qui cólere mores Mássilienses póstulas?
Núnc tu si ueis súbigitare mé, probast occásio.
Rédi sis in cubículum. per⟨i⟩isti hércle: age, accede húc modo. 965
Núnc ego tecum aequom árbitrum extra cónsidium captáuero.

---

949. ea dux uxorem meam: *suppl ex Nonio Sey* ‖ 950. riamn *cum lac*: *suppl ex Nonio Sey (ubi* sufferam que et [*vel* quae et]): *corr Mercerus)* ‖ 951—956 *tres v. sunt in B* (— prome, — fugiam): *corr Leo* ‖ 951. minus *vel* munus ‖ 957. *cf ad Bacch* 616 sq. | ISTIC: istuc ‖ 958. *versui* 959 *add B* ‖ 959. 960. hac dabo protinam et fugiam *etiam A* | ⌗ Heus *etiam A*: CLE. *add Vss* | STAILICO: stalicio ‖ 961. 962. OCCIDI: Occide ‖ 963. *add Geppertus* 964. SIUIS: siue is | subicitare *(etiam A)* ‖ 965. REDISISINCUBICULUMPERISTI: peristi *cum lac* | HUCMODO: huc ‖ 966—972 *om libri praeter A spatio congruo relicto* ‖ 966. CONSIDIUM ‖

LY. Périi, fusti défloccabit iam íllic homo lumbós meos.
Hác iter faciúndumst: nam illac lúmbifragiumst óbuiam.
CLE. Iúbeo te saluére, amator. LY. Écce autem uxor óbuiamst.
Núnc ego inter sacrúm saxumque súm nec quo fugiám scio: 970
Hác lupi, hac canés: lupina scaéua fusti rém gerit.
Hércle, opinor, pérmutabo ego íllue nunc uerbúm uetus.
Hác ibo: canínam scaeuam spéro meliorém fore.
CLE. Quíd agis, dismaríte? mi uir, únde hoc ornatu áduenis?
Quíd fecisti scípione[m] aut quód habuisti pállium? 975
⟨PAR.⟩ Ín adulterio, dúm moechissat Cásinam, credo pérdidit.
LY. Óccidi. CHA. Etiamne ímus cubitum? Cásina sum. LY. I in malám crucem.
⟨CHA.⟩ Nón amas me? CLE. Quín responde: túo quid factumst pállio?
⟨LY.⟩ Bácchae hercle, uxor — CLE. Bácchae? LY. Bacchae hercle, úxor — MY. Nugatúr sciens.
Nám ecastor nunc Bácchae nullae lúdunt. LY. Oblitús fui. 980
Séd tamen Bacchaé — CLE. Quid Bacchae? ⟨LY.⟩ Sín id fieri nón potest —
⟨CLE.⟩ Tímes ecastor. LY. Égone? mentire hércle. CLE. Nam pallés male.
⟨LY.⟩ N * * * quid me * * * * us. ⟨CLE. Eti⟩am mé rogas?

967. perii (*vel* perit) flacco habebit iam (*vel* tam) *Nonius* ‖ 972. PERMUTABO ‖ 974. DISMARITE ♯ MIUIR: tu marite mi uir | HOCORNATU: ornatu hoc ‖ 975. *del Lamb* ‖ 976. *add Ca* | dum moechis sat: DUMMOECHI*AT *(corr Angelius)* ‖ 977. OCCIDI ♯ ETIAMNE: Occidit etiam (*vel* &ciam) ne | ♯ *om A* | IIN: in ‖ 978. *add Ca* | RESPONDE ♯ TUO, *ut vid* ‖ 979. BACCHAEHERCLE: Bache ergo hercle | UXOR ♯ BACCHAE ♯ BACCHAE: uxor bache ♯ bache *vel* uxor bache bache ‖ 980. oblitus *(sic A) vel* olitus ‖ 981. *add Geppertus* | SINID: inid ‖ 982. *add Luchsius* | EGONEMENTIRE: Egone ♯ haud mentire *vel* Egone haud mentire | NAMPA(lle)SMALE *sine* ♯: ♯ nam pa ‖ 983—991 *om libri praeter A spatio congruo relicto* ‖ 983. *add Schoe* ‖

* * * * * male r * * * * * mihi.
* * * * * * * * * * * * * * * gratulor. 985
* * * * * * * * * * * * * * * senex.
Ho * * * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * unc Casinust * * * * 988. 989
Qui hic * * * * * lem frus * * * ram * * dis 990
Qui étiam me miserúm famosum fécit flagitiís suis.
LY. Nón taces? OL. Non hércle uero táceo: nam tu máxumo
Me ópsecrauisti ópere, Casinam ut póscerem uxorém mihi
Túi | amoris caúsa. LY. Ego istuc féci? OL. Immo Hector Ílius 994. 995
Té quidem oppressét. LY. Feci ego istaec dícta quae uos dícitis?
CLE. Rógitas etiam? LY. Sí quidem hercle féci, féci néquiter.
CLE. Rédi modo huc intró: monebo, sí qui meministí minus.
LY. Hércle, opinor, pótius uobis crédam quod uos dícitis.
Séd, uxor, da uiró hanc ueniam. Mýrrhina, ora Cleóstratam. 1000
Si úmquam posthac aút amasso Cásinam aut occepsó modo,
Ne út eam amasso, sí ego umquam adeo pósthac tale admísero,
Núlla causast, quín pendentem me, úxor, uirgis uérberes.
MY. Cénseo ecastór ueniam hanc dandam * CLE. Faciam, út iubes.

---

991. facit *Nonius* ‖ 992. MAXUMO: maxime ‖ 993. OPERREERE: ob** ‖ 994. 995. causa # Ego *(item A)* | feci # Immo: FECI-IMMO | ECASTORILIUS: hectore illius: *corr e Servio Dann. in.* ‖ 996. OPPRESSET: oppressisset | #FECI: feci | ISTAEC: ista haec ‖ 997. SIQUIDEM: siquidem *vel* fe siquidem ‖ 998. SIQUI: si siquidem ‖ 999. ERCLE ‖ 1000. da uiro: UERO | myrrina ‖ 1001. posthac aut (*vel* ut): POSTHACAUI ‖ 1002. Ne ut eam (*vel* es ea) amasso: NEUTEAMASSO ‖ 1004. DANDAM#FACIAM: dandam faciam *(pers. inser. Sarac)* ‖

Própter eam rem hanc tíbi nunc ueniam mínus grauate próspero, 1005
Hánc ex longa lóngiorem né faciamus fábulam.
LY. Nón irata's? CLE. Nón sum irata. LY. Túaen fidei credó? CLE. Meae.
LY. Lépidiorem uxórem nemo quísquam quam ego habeo hánc habet.
CLE. Áge, tu redde huic scípionem et pállium. CHA. Tene, sí lubet. 1009
Míhi quidem edepol ínsignite fáctast magna iniúria:
Duóbus nupsi, neúter fecit quód nouae nuptaé solet.
<PAR.> Spéctatores, quód futurumst íntus, id memorábimus.
Haéc Casina huius réperietur fília esse ex próxumo
Éaque nubet Eúthynico nóstro erili fílio. 1014
Núnc uos aequomst mánibus meritis méritam mercedém dare.
Quí faxit, clam uxórem ducet sémper scortum quód uolet:
Vérum qui non mánibus clare quántum poterit plaúserit,
Éi pro scorto súpponetur hírcus unctus naútea.

1005. REMHANCTIBINUNC: rem hanc tibi nunc rem || 1006. NE: ni || 1007. IRATAS: irata es | TUAEN: tuae || 1008. uxorem nemo quisquam quam: NEMOUXOREMQUAM || 1009. Agetu *(sic A) vel* Agetur | SILUBET: libet || 1010. insigne te || 1012. *add Schoe* | Spectatores quod futur *(reliquis om) B* | MEMORABIMUS: memorauimus || 1014. EUTHYNICO: te ut hynico || 1016. FAXIT: flaxit | DUCET: ducat | UOLET: uole || 1017. QUINON: qu(a)e non | POTERIT: proterit *vel* poterit | PLAUSERIT: plus erit || 1018. huic *Donatus* | IRCUS (hircus *etiam Donatus*) | NAUTEA *(item Festus Donatusque)*: nausea ||

Cledonius p. 58, 22: taedeo in Casina Plauti legimus (*quod ad v. 986 adhibuit Schoe*).

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.